



مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی



عمران  
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com  
www.ghaemiyeh.org  
www.ghaemiyeh.net  
www.ghaemiyeh.ir

پیوندهای نهضت

# حسینی و قیام مهدوی

رحیم کارگر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

# پیوندهای نهضت حسینی و قیام مهدوی

نویسنده:

رحیم کارگر

ناشر چاپی:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود ( علیه السلام )

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

# فهرست

۵	فهرست
۱۰	پیوندهای نهضت حسینی و قیام مهدوی
۱۰	مشخصات کتاب
۱۰	اشاره
۱۴	فهرست مطالب
۲۰	مقدمه
۲۴	حق و باطل
۲۸	حق و باطل در قرآن
۳۲	دو قیام حق طلبانه
۳۹	فصل ۱: تحلیل فلسفی _ تاریخی هر دو قیام
۳۹	اشاره
۴۰	مبارزه با باطل
۴۷	چهره گروه باطل در عاشورا و عصر ظهور
۴۷	الف. گروه باطل در عصر عاشورا
۴۷	اشاره
۴۸	۱. نفاق گرایی
۴۸	۲. دنیا گرایی و حرام خواری
۴۸	۳. دین ستیزی و دین فروشی
۴۸	۴. فساد گری و ناپاکی
۴۹	۵. ظلم و ستمگری
۴۹	۶. سلطه جویی و سلطنت مآبی
۵۰	۷. شیطان گرایی و حق ستیزی
۵۰	۸. بدعت گذاری
۵۰	۹. حرمت شکنی اهل بیت

۵۲	ب. گروه باطل در عصر ظهور
۵۲	۱. ظلم و ستمگری
۵۳	۲. دجل گری و ظهور دجال
۵۳	۳. کفر و گمراهی
۵۳	۴. سفیانی گری و بی رحمی
۵۴	۵. فتنه گری و کشتار
۵۴	۶. سلطه اشرار و مشرکان
۵۵	۷. نفاق و ناصبی گری
۵۶	۸. شیطان و فساد گری های او
۵۸	۹. دشمنی های عرب و اهل کتاب
۵۹	باطل ستیزی در عاشورا و عصر ظهور
۵۹	الف. قیام حق طلبانه حسینی
۶۷	ب. قیام حق طلبانه مهدوی
۷۷	فصل ۲: تحلیل روایی هر دو قیام (انتقام از دشمنان حق)
۷۷	اشاره
۷۸	انتقام از دشمنان حق
۷۸	اشاره
۸۴	الف. انتقام خون حسین علیه السلام
۸۹	ب. انتقام خون حسین علیه السلام وظیفه همگانی
۹۱	ج. فریاد انتقام خواهی مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و بارانش
۹۵	د. انتقام از تمامی دشمنان حق
۱۰۱	فصل ۳: تحلیل سیاسی _ دینی (پیام ها و اهداف مشترک)
۱۰۱	اشاره
۱۰۲	پیام ها و اهداف
۱۰۸	بستر سازی و ایجاد آمادگی برای قیام
۱۱۲	برنامه ها و پیام های مشترک

الف. پیام ها و اهداف قیام حسینی	۱۱۲
۱. بایستگی قیام حق طلبانه علیه باطل گرایي	۱۱۲
۲. عدالت گرایي و برپاداشت قسط	۱۱۳
۳. مبارزه با حکومت فسق و جور (ستم ستیزی)	۱۱۵
۴. هدایت گری و نجات بخشی	۱۱۸
۵. اصلاح گری و تحوّل گرایي مثبت	۱۲۱
۶. احیای آموزه های دینی	۱۲۴
۷. تشکیل حکومت و اعمال ولایت سیاسی	۱۲۸
ب. پیام ها و اهداف قیام مهدوی	۱۳۲
اشاره	۱۳۲
۱. حق گرایي و محو تمامی جلوه های باطل	۱۳۲
۲. عدالت گستری و برپاداشت قسط	۱۳۵
۳. ظلم ستیزی و نابودی حکومت های فسق و جور	۱۳۷
۴. هدایت گری و ارشاد بشر	۱۳۹
۵. اصلاح گری و تربیت انسان ها	۱۴۲
۶. احیای گری و زنده کردن آموزه های الهی و دینی	۱۴۵
۷. تشکیل حکومت دینی	۱۴۷
نتیجه	۱۵۰
فصل ۴: تحلیل عرفانی _ حماسی (تجلیات حق و حق باوری)	۱۵۷
اشاره	۱۵۷
جلوه های عاشورا	۱۵۸
ظهور حق و باطل در کربلا	۱۶۴
الف. مظاهر و تجلیات حسینی	۱۶۹
۱. جز و آزامرد	۱۶۹
۲. صاحب غیرت دینی	۱۷۲
۳. ستم ناپذیر و باطل ستیز	۱۷۵

۴. عارف و خدا محور ..... ۱۸۰
۵. صاحب عزّت و افتخار ..... ۱۸۴
۶. صاحب شجاعت و پایداری ..... ۱۹۰
۷. شهادت و ایثارگری ..... ۱۹۶
- ب. مظاهر و تجلیات قیام مهدوی ..... ۲۰۲
- اشاره ..... ۲۰۲
۱. قائم بامر الله ..... ۲۰۸
۲. عزیز و آزاد مردم ..... ۲۱۱
۳. جهاد گر و قیام کننده به حق ..... ۲۱۴
۴. امام منصور ..... ۲۱۸
۴. قائد عادل ..... ۲۲۱
۵. صاحب قدرت و شجاعت ..... ۲۲۶
۶. ظلم ستیز و ستم سوز ..... ۲۲۹
۷. پاک کننده زمین از شرک، فساد و نفاق ..... ۲۳۱
- فصل ۵: مصاف نهایی حق و باطل (انقلاب جهانی مهدوی) ..... ۲۳۵
- اشاره ..... ۲۳۵
- آغاز قیام ..... ۲۴۲
- اشاره ..... ۲۴۲
۱. هسته مرکزی انقلاب ..... ۲۴۴
۲. بسیج نیروهای رزمی (منابع) ..... ۲۴۶
- ۲-۱. نیروی انقلابی ده هزار نفری ..... ۲۴۶
- ۲-۲. هفتاد هزار صدیق و ۳۶ هزار محافظ ..... ۲۴۷
- ۲-۳. تمامی شیعیان ..... ۲۴۸
- ۴-۲. سایر گروه ها ..... ۲۴۸
۳. نیروهای بزرگ انقلابی ..... ۲۵۰
- اشاره ..... ۲۵۰



- ۲۵۱ ..... ۳-۱. نهضت مردم مشرق زمین
- ۲۵۲ ..... ۳-۲. نهضت بزرگ ایرانیان
- ۲۵۵ ..... ۳-۳. نهضت رهایی بخش از یمن
- ۲۵۷ ..... ۴. گروه های خاص
- ۲۵۷ ..... اشاره
- ۲۵۷ ..... ۴-۱. اختیار
- ۲۵۸ ..... ۴-۲. رفقا و ابدال
- ۲۵۹ ..... ۴-۳. نجبا
- ۲۵۹ ..... ۴-۴. عصائب
- ۲۵۹ ..... شکل گیری وضعیت انقلابی
- ۲۶۳ ..... مصاف نهایی حق طلبان با باطل گرایان
- ۲۷۱ ..... درباره مرکز

مشخصات کتاب

سرشناسه : کارگر، رحیم، ۱۳۴۹-

عنوان و نام پدیدآور : پیوندهای نهضت حسینی و قیام مهدوی / رحیم کارگر.

مشخصات نشر : تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۲۵۸ص.

یادداشت : کتابنامه: ص. [۲۵۸] - ۲۵۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : محمدبن حسن(عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق. -

موضوع : مهدویت. نهضت حسینی

موضوع : آینده نگری اجتماعی.

موضوع : اسلام و سیاست.

شناسه افزوده : بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود(عج)

رده بندی کنگره : ۴/۲۲۴/۴/ک ۱۳۸۳ ۹۲۱۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۶۲

ص: ۱

اشاره







## فهرست مطالب

مقدمه ۸

حق و باطل ۱۲

حق و باطل در قرآن ۱۶

دو قیام حق طلبانه ۲۰

فصل ۱

تحلیل فلسفی \_ تاریخی هر دو قیام ۲۷

مبارزه با باطل ۲۸

چهره گروه باطل در عاشورا و عصر ظهور ۳۵

الف. گروه باطل در عصر عاشورا ۳۵

۱. نفاق گرایی ۳۶

۲. دنیا گرایی و حرام خواری ۳۶

۳. دین ستیزی و دین فروشی ۳۶

۴. فساد گری و ناپاکی ۳۶

۵. ظلم و ستمگری ۳۷

۶. سلطه جویی و سلطنت مآبی ۳۷

۷. شیطان گرایی و حق ستیزی ۳۸

۸. بدعت گذاری ۳۸

۹. حرمت شکنی اهل بیت ۳۸

ب. گروه باطل در عصر ظهور ۴۰

۱. ظلم و ستمگری ۴۰

۲. دجل گری و ظهور دجال ۴۱

۳. کفر و گمراهی ۴۱

۴. سفیانی گری و بی رحمی ۴۱

۵. فتنه گری و کشتار ۴۲

۶. سلطه اشرار و مشرکان ۴۲

ص: ۵

۷. نفاق و ناصبی گری ۴۳

۸. شیطان و فساد گری های او ۴۴

۹. دشمنی های عرب و اهل کتاب ۴۶

باطل ستیزی در عاشورا و عصر ظهور ۴۷

الف. قیام حق طلبانه حسینی ۴۷

ب. قیام حق طلبانه مهدوی ۵۵

## فصل ۲

تحلیل روایی هر دو قیام (انتقام از دشمنان حق) ۶۵

انتقام از دشمنان حق ۶۶

الف. انتقام خون حسین علیه السلام ۷۲

ب. انتقام خون حسین علیه السلام و وظیفه همگانی ۷۷

ج. فریاد انتقام خواهی مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و یارانش ۷۹

د. انتقام از تمامی دشمنان حق ۸۳

## فصل ۳

تحلیل سیاسی \_ دینی ۸۹

پیام ها و اهداف ۹۰

بستر سازی و ایجاد آمادگی برای قیام ۹۶

برنامه ها و پیام های مشترک ۱۰۰

الف. پیام ها و اهداف قیام حسینی ۱۰۰

۱. بایستگی قیام حق طلبانه علیه باطل گرایی ۱۰۰



۲. عدالت گرایی و برپاداشت قسط ۱۰۱

۳. مبارزه با حکومت فسق و جور (ستم ستیزی) ۱۰۳

۴. هدایت گری و نجات بخشی ۱۰۶

۵. اصلاح گری و تحوّل گرایی مثبت ۱۰۹

۶. احیای آموزه های دینی ۱۱۲

۷. تشکیل حکومت و اعمال ولایت سیاسی ۱۱۶

ب. پیام ها و اهداف قیام مهدوی ۱۲۰

۱. حق گرایی و محو تمامی جلوه های باطل ۱۲۰

۲. عدالت گستری و برپاداشت قسط ۱۲۳

ص: ۶

۳. ظلم ستیزی و نابودی حکومت های فسق و جور ۱۲۵

۴. هدایت گری و ارشاد بشر ۱۲۷

۵. اصلاح گری و تربیت انسان ها ۱۳۰

۶. احیاگری و زنده کردن آموزه های الهی و دینی ۱۳۳

۷. تشکیل حکومت دینی ۱۳۶

نتیجه ۱۳۹

فصل ۴

تحلیل عرفانی \_ حماسی ۱۴۵

جلوه های عاشورا ۱۴۶

ظهور حق و باطل در کربلا ۱۵۲

الف. مظاهر و تجلیات حسینی ۱۵۷

۱. حرّ و آزامرد ۱۵۷

۲. صاحب غیرت دینی ۱۶۰

۳. ستم ناپذیر و باطل ستیز ۱۶۳

۴. عارف و خدا محور ۱۶۸

۵. صاحب عزّت و افتخار ۱۷۲

۶. صاحب شجاعت و پایمردی ۱۷۸

۷. شهادت و ایثارگری ۱۸۴

ب. مظاهر و تجلیات قیام مهدوی ۱۹۰

۱. قائم بامر الله ۱۹۶

۲. عزیز و آزاد مردم ۱۹۹

۳. جهاد گر و قیام کننده به حق ۲۰۲

۴. امام منصور ۲۰۶

۴. قائد عادل ۲۱۰

۵. صاحب قدرت و شجاعت ۲۱۴

۶. ظلم ستیز و ستم سوز ۲۱۷

۷. پاک کننده زمین از شرک، فساد و نفاق ۲۱۹

ص: ۷

در فرهنگ پرافتخار شیعه، دو قیام و نهضت، جایگاه ویژه و برجسته ای دارد: یکی «حماسه جاودانه حسینی» است که در گذشته روی داده و دیگری «انقلاب جهانی مهدوی» است که در آینده تحقق خواهد یافت. رهبر هر دو قیام، امام معصوم و از خاندان مطهر پیامبر گرامی اسلام است.

«واقعه عاشورا» سرآغازی بر حیات، پویایی و بالندگی شیعه و «ظهور موعود»، نقطه اوج، رشد، کمال و سعادت شیعه (و همه یکتاپرستان و صالحان) است. بین این دو نهضت، پیوند و ارتباط وثیق و ناگسستنی وجود دارد و هر دو در امتداد هم و تکمیل کننده یکدیگرند. مهم ترین جلوه هر دو قیام، بروز و ظهور کامل «حق» و تشکیل جبهه «حق» در برابر گروه «باطل» است.

از نظر شیعه، مصاف نهایی حق (نور و ایمان و خیر) در برابر باطل (کفر و ظلمت و شر) در عصر ظهور و هنگام

قیام جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف روی خواهد داد. این نهضت، فراگیر، جهانی، گسترده و کوبنده خواهد بود و بسیاری از ملت ها و شریعت ها منتظر آن هستند. وعده این مصاف نهایی \_ که منجر به نجات و رستگاری انسان ها می شود \_ در همه کتاب های آسمانی و بعضی از ادیان دیگر بیان شده است.

با این حال این قیام جهانی، متأثر از نهضت عاشورا و تکمیل و تمام کننده آن است. برای تبیین این موضوع و فهم تأثیرگذاری و نقش حماسه حسینی بر قیام مهدوی و مصاف نهایی حق و باطل، چند رهیافت و تحلیل ارائه می شود:

۱. رهیافت فلسفی \_ تاریخی (بررسی پیوند هر دو قیام براساس فلسفه نظری تاریخ و بررسی نزاع و ستیزش حق و باطل در طول تاریخ).

۲. رهیافت روایی (بررسی و ارائه روایاتی که نهضت مهدوی را در جهت انتقام و خونخواهی از دشمنان خدا و کشتندگان امام حسین علیه السلام معرفی می کند).

۳. رهیافت سیاسی \_ دینی (بررسی آموزه ها، پیام ها، اهداف، انگیزه و برنامه های مشترک و همسان هر دو قیام و تبیین نقش و تأثیر آموزه های

۴. رهیافت عرفانی \_ اخلاقی (بررسی تجلیات و ظهورات حق باوری و حق پویی در هر دو نهضت).

براساس این چهار رهیافت و تحلیل، درصدد پاسخ گویی به این سؤال هستیم که: «آیا نهضت عاشورا، نقشی در مصاف نهایی حق و باطل دارد؟»

بنابر فرض این پژوهش، به یقین حماسه حسینی نه تنها اوج مبارزه، حق با باطل بوده؛ بلکه نقش و تأثیر ویژه ای در مبارزات بعدی حق با باطل \_ و مصاف نهایی این دو \_ دارد. در این رابطه ابتدا نظر یکی از نویسندگان \_ به عنوان مؤید و پیش درآمد بحث \_ ارائه می گردد؛ آن گاه مفهوم و مصادیق حق و باطل بیان می شود:

«واقعۀ عاشورا، نمادی از یک امتداد تاریخی است که در آن حسینیان و یزیدیان، همواره با هم در نبرد هستند. عاشورا و قیام خونین حسین علیه السلام، آینده نگری مثبت پیامبران الهی را تحقق بخشیده و انگیزه اصلی حفظ دین و آینده اسلام شد که به قیام جهانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف متصل می گردد. آینده بشریت، همه

مرهون خون های عاشورا است و عاشورا، حلقه متصل کننده آغاز ظهور پیامبران آسمانی، با پایان راه تکاملی ادیان و استقرار عدل جهانی است؛ زیرا اگر راه پیامبران تداوم یافت و سیره آنان در مقابله با اشرار و گروه باطل حفظ شد و اگر دین اسلام پاینده و استوار ماند، به برکت خون های عاشورا است.

اگر نهضت های رهایی بخش شکل گرفت و آزادی و استقلال به ارمغان آورد و خطر تهاجم سردمداران فساد را برطرف کرد، به برکت عاشورا است. اگر دیگر امامان شیعه \_ از حضرت سجاد علیه السلام، تا امام زمان علیه السلام \_ ماندند و اصالت اسلام را رقم زدند، به برکت خون های کربلا- است. اگر در دوران غیبت، فقیهان بیدار و آگاه حوزه های شیعه، توانستند نهضت های رهایی بخش را سامان دهند و بزرگ ترین انقلاب شیعی را پیروز گردانند و زمینه ای برای قیام مهدی فراهم سازند (ان شاء الله)، همه به برکت قیام عاشورا است.

اگر منتظران حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خود را آماده می کنند تا در رکاب آن حضرت، حاضر شوند و با دنیا بجنگند و یهود را ریشه کن سازند و حکومت جهانی قرآن را

تحقق بخشند، باز هم به برکت عاشورا است، و بدین جهت است که در زیارت عاشورا فریاد بر می آوریم: «سلم لمن سالمکم و حرب لمن حاربکم»؛ یعنی، دوستی و جنگ ما، همیشگی است. پس اگر نبود عاشورای حسینی، نه راه پیامبران الهی تداوم می یافت و نه اسلام به دوران غیبت و ظهور می انجامید»<sup>(۱)</sup>.

با توجه به این مقدمه، ابتدا به بررسی مفهومی و اصطلاحی «حق» و «باطل» و مصادیق آن می پردازیم؛ آن گاه نقش و تأثیر نهضت حسینی علیه السلام را بر قیام مهدوی عجل الله تعالی فرجه الشریف بررسی و تحلیل می کنیم.

## حق و باطل

دو انگاره «حق» و «باطل»، از واژه های مهم و کلیدی در فرهنگنامه دین جاودانه اسلام و دارای مفاهیم و معانی گسترده و گوناگونی است و در هر برهه ای از زمان، تجلیات و نمودهای مختلفی داشته است. مهم ترین نمودهای معنایی «حق» و «باطل» را می توان در وجود دو گروه و جبهه مخالف هم، در طول تاریخ شناسایی

ص: ۱۲

---

۱- محمد دشتی، پیام های عاشورا، ص ۱۲۳ و ۱۲۴.



کرد؛ یک گروه خیر و ایمان و حق پرستی و گروه دیگر جبهه شرّ، کفر، طغیان و فسادگری. در یک جبهه، پیامبران، اولیای الهی، یکتاپرستان، حق پویان عدالت گرایان و مؤمنان قرار داشتند و در جبهه مقابل، جباران، فرعون ها، حاکمان ظلم و جور، مترفان و ثروت اندوزان، کافران و حق ستیزان بوده اند.

بین این دو گروه، در طول تاریخ همواره، نزاع، درگیری و چالش های فراوانی وجود داشته و در آینده نیز وجود خواهد داشت. مبارزه و نزاع «حق» و «باطل» در تاریخ بشری و مکاتب الهی، پیشینه ای دراز و طولانی دارد. باطل در زمینه افکار و عقاید \_ چه در بعد رفتار و اخلاق، چه در محور اجتماعی و حکومتی و چه در زمینه فرهنگ و سیاست \_ به عنوان چیزی بوده که همه پیامبران اوصیا و امامان با آن مبارزه کرده اند. سنت الهی نیز بر این بوده که با نیروی حق، باطل را نابود سازد.

«خداوند»، حق است و «شُرک»، باطل؛ «اسلام» حق است و «کفر و نفاق»، باطل؛ «پیامبر و امامان» حق اند و «مخالفانشان» باطل؛ «عدالت و صدق»،

حق است و «جور و فریب» باطل؛ «حکومت اسلامی» حق است و «سلطه های طاغوتی و ستمگرانه»، باطل و...

پیشینه ادیان آسمانی، گواه حق خواهی، عدالت گرایی و ظلم ستیزی پیامبران و یاران آنان بوده است؛ به همین جهت همواره با مخالفت ها و دشمنی های گروه باطل (زورمداران، زورمندان و...) روبه رو بوده اند. قابیل در برابر هابیل؛ قوم نوح در مقابل حضرت نوح، قوم ثمود در برابر صالح...؛ نمرود در برابر ابراهیم؛ فرعون در مقابل موسی؛ کافران و یهود در برابر عیسی؛ کافران و مشرکان در مقابل پیامبر اسلام؛ قاسطین و مارقین و ناکثین در برابر حضرت علی علیه السلام و در نهایت یزیدیان و امویان در برابر امام حسین علیه السلام صف بسته بودند.

در زمان ما نیز استکبار و استعمار، در برابر انقلابیان و مسلمانان قرار دارند و در آینده نیز این صف آراییی و نزاع وجود خواهد داشت تا اینکه عصر ظهور فرا رسد و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در رأس حق پویان و حق طلبان قرار گیرد و طومار عمر گروه باطل را درهم پیچید.

البته تاریخ ابعاد و مؤلفه های گوناگونی دارد و حرکت آن نیز براساس عوامل و محرک های مختلفی صورت می گیرد؛ ولی مهم ترین بعد آن، مبارزه حق با باطل است و یکی از حساس ترین و خونبارترین آنها، قیام عاشورا و صف بندی امام حسین علیه السلام و یاران مؤمن و حق طلبش، در برابر یزیدیان و منافقان است.

در اینجا این سؤال مطرح می شود که: آیا این مبارزه و نزاع، در واقع بین حق و باطل بوده است؟ در این صورت چه آثار و نتایجی در پی دارد؟ آیا پیام ها و پیامدهای واقعه عاشورا، محدود و موقتی است یا اینکه دارای آثار گسترده، دائمی و جهان شمول است؟ اگر بپذیریم که قیام عاشورا، صحنه نبرد گروه باطل بوده است، چه پیوند و رابطه ای با قیام و ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و مبارزه نهایی او با جبهه باطل دارد؟ برای رسیدن به پاسخی مناسب، ابتدا، باید معانی حق و باطل را تبیین کرد، آن گاه نبرد حق و باطل را در صحنه عاشورا ترسیم نمود.

ابتدا باید دانست که «حق» در قرآن به معانی و مشتقات مختلفی استفاده شده است؛ از جمله: ثابت شدن و واجب گشتن «فَرِيقًا هَيْدَى وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ» (۱)؛ شایسته بودن و سزاوار بودن «وَأَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ» (۲)؛ متوجه شدن و مرتکب گشتن، ثابت و مستقر کردن، آشکار ساختن «و يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ بِكَلِمَاتِهِ» (۳)؛ نام یا صفت خداوند متعال «فَذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعِدَ الْحَقُّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُضَيَّرُونَ» (۴)؛ صاحب حق و در مقابل باطل «ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ» (۵)؛ امر واجب، ثابت و لازم؛ قرآن «فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا» (۶)؛ دین اسلام «لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ» (۷)؛ درست و راست «وَعِيدَ اللَّهُ حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا» (۸)؛ جرم، استحقاق و سزاوار بودن «وَيَقْتُلُونَ النَّسِيئِينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكُمْ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ» (۹) حق محض و عدالت خالص «وَقُضِيَ بَيْنَهُم بِالْحَقِّ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ» (۱۰)؛ سخن راست،

ص: ۱۶

۱- اعراف (۷)، آیه ۳۰.

۲- انشقاق (۸۴)، آیه ۲ و ۵.

۳- انفال (۸)، آیه ۷.

۴- یونس (۱۰)، آیه ۳۲.

۵- حج (۲۲)، آیه ۶۲.

۶- قصص (۲۸)، آیه ۴۸.

۷- انفال (۸)، آیه ۸.

۸- نساء (۴)، آیه ۱۲۲.

۹- بقره (۲)، آیه ۶۱.

۱۰- زمر (۳۹)، آیه ۶۹.

حقیقت و راستی «يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ» (۱) و... (۲).

قرآن جریان هستی را براساس «حق» می‌داند و «حق» را اصیل معرفی می‌کند و در مقابل، هر چند باطل را نفی نمی‌کند؛ اما آن را اصیل نمی‌داند. در واقع بینش باطل، امری نسبی و تبعی است و به عنوان نمود و امری طفیلی مطرح می‌شود. قرآن در موارد متعددی، بحث حق و باطل \_ به خصوص مبارزه دائمی گروه حق با گروه باطل \_ را مطرح می‌کند و پیروز نهایی این نزاع و درگیری را، گروه «حق» می‌داند:

۱. «وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ وَلَكُمْ الْوَيْلُ مِمَّا تَصِفُونَ» (۳)؛  
«ما آسمان و زمین و آنچه در میان آنها است، از روی بازی نیافریدیم؛ بلکه حق را بر سر باطل می‌کوبیم تا آن را هلاک سازد و این گونه باطل محو و نابود می‌شود، اما وای بر شما از توصیفی که می‌کنید».

۲. «وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ إِنَّهُمْ لَهُمُ

ص: ۱۷

۱- نساء (۴)، آیه ۱۷۱.

۲- ر. ک: بهاء‌الدین خرمشاهی، دانشنامه قرآن، ج ۱، ص ۹۴۹، ۹۵۰.

۳- انبیا (۲۱)، آیه ۱۶ و ۱۸.

الْمَنْصُورُونَ وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ»<sup>(۱)</sup>؛ «و حکم ما در حق بندگان ما که به رسالت فرستاده شده اند، از پیش تعیین شده است. تنها ایشانند که نصرت یافتگانند و تنها سپاه ما پیروزند».

۳. «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَىٰ الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ»<sup>(۲)</sup>؛ «او است که پیامبر خود را برای هدایت، با آیین درست روانه ساخت تا آن را بر تمام ادیان پیروز گرداند؛ هر چند مشرکان این امر را نپسندند».

مقصود از این یاری و نصرت خداوند و پیروزی مؤمنان و رسولان الهی، پیروزی حق بر باطل، سلطه یافتن جنود رحمان بر جنود شیطان، زبون شدن باطل در برابر حق و شکست باطل هنگام ستیزش و نزاع با حق است. حق (نور و خیر و ایمان) برتر است و برتر از او نمی شود. نبرد در راه دعوت حق، آرمان هر مؤمن در زندگی است؛ یعنی، در زندگی مکتبی که درون هر شخص مومن به حق و غیرتمند جای دارد.<sup>(۳)</sup>

ص: ۱۸

---

۱- صافات (۳۷)، آیه ۱۷۱-۱۷۳.

۲- توبه (۹) آیه ۳۳.

۳- ر. ک: مجله اندیشه حوزه، سال هشتم، ش ۵، ص ۹۶.

بنابراین هرکس در این میدان نبرد گام نهد، سود برده و رسالت ایمانی خویش را نیز ادا کرده است و هر کس از آن دوری گزیند، ضرر کرده و به زندگی پست و ناچیز خشنود شده است. نبرد در راه حق، سرانجام سودمندی و پیروزی است و انسان مؤمن در میدان نبرد زندگی، ناگزیر برنده و پیروز است....

باید دانست که حق اصیل است و باطل، غیر اصیل و تبعی و همیشه بین امر اصیل و غیر اصیل، اختلاف و جنگ است؛ ولی همیشه حق مغلوب نیست. حق همیشه موجب استمرار زندگی و تمدن بوده و باطل نمایشی است که جرقه ای زده و سپس خاموش شده و از بین رفته است.

اگر در جامعه، حق و حقیقت از حدی کمتر باشد، آن جامعه می میرد و چنانچه جامعه ای باقی بماند، معلوم می شود که در میان دو حد باطل \_ افراط و تفریط \_ نوسان دارد. جامعه هایی که باطل بر آنها غلبه کرده است، هلاک شده اند؛ بنابراین بیمار بودن جامعه، غیر از این است که شرّ و باطل در آن غالب شده باشد.

در همین راستا، بشر شاهد دو قیام حق طلبانه و نهضت باطل ستیزانه تأثیرگذار و شکوهمند بوده و خواهد بود:

۱. نهضت عاشورایی امام حسین علیه السلام در دهم محرم ۶۱ هـ.ق.

۲. قیام حق پویانه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در پایان تاریخ

بین این دو قیام و نهضت، پیوندها و ارتباط‌هایی گسترده و مستقیمی وجود دارد و تکمیل کننده و تداوم بخش و در امتداد همدیگر هستند. هر دو قیام، در جبهه «حق» بوده و در برابر آنها گروه «باطل» (مفسدان، ستمگران، دین ستیزان و زرمسداران) قرار دارد. هر دو نهضت برای اصلاح جامعه فاسد و رو به تباهی صورت گرفته و مهم ترین برنامه آنها، تحقق حاکمیت حق و ایمان، احیای آموزه های والای دینی و انسانی و ریشه کنی ناهنجاری ها و موانع رشد و کمال انسان است.

پیام سیاسی \_ دینی آنها مبارزه با حکومت های جور و فساد و عدم سازش با جباران و طاغوتیان است و هدف اصیل



آنها رساندن جامعه بشری به تعالی و کمال نهایی (عبودیت و قرب خدای متعال) و ایجاد انقلاب و دگرگونی در اخلاق و رفتار ناپسند مردم است. یکی آغازگر جهادی خونبار و حماسه ای بی نظیر علیه ظلم و فساد و بی دینی و دیگری پایان بخش طومار عمر باطل و رهبر مبارزه نهایی علیه شرّ و کفر است.

هر دو قیام در تداوم نهضت ها و انقلاب های پیامبران و صالحان در طول تاریخ بوده و خود نیز منشأ و سرچشمه بسیاری از قیام های حق طلبانه و ظلم ستیزانه بوده اند... انگاره بسیار مهم و بایسته در اینجا، اثر گذاری، بستر سازی و نقش «قیام حماسی عاشورا»، در ظهور و پیروزی «انقلاب جهانی مهدوی» است.

در واقع نهضت امام عصر علیه السلام، ادامه دهنده و تکمیل کننده مبارزه امام حسین علیه السلام علیه مفسدان و ستمگران و در همان مسیر و طریق است. رهبر دو قیام، از امامان معصوم شیعه و از فرزندان مطهر رسول گرامی اسلام و وصی او علی بن ابی طالب علیهم السلام می باشند و هر دو، در صدد اجرا و احیای

آموزه های اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم و نجات جامعه بشری از تباهی ها و آلودگی های اخلاقی، سیاسی و... هستند.

یکی از قیام ها به ظاهر شکست خورد؛ ولی در باطن و واقعیت پیروز و ظفرمند واقعی این مبارزه بود و بعضی از برنامه ها و اهداف آن محقق شده و بعضی دیگر از اهداف و ایده های آن به طور کامل در عصر ظهور تحقق خواهد یافت.

ابتدا نمایی از قیام مهدوی عجل الله تعالی فرجه الشریف ارائه می شود؛ آن گاه به بررسی پیوندها و ارتباط های دو قیام حق طلبانه و نقش و تأثیر گذاری آنها بر همدیگر پرداخته می شود.

از احادیث اهل بیت چنین استفاده می شود، هنگامی که اوضاع عمومی جهان، مساعد و افکار جهانیان برای پذیرش حکومت حق آماده شد، خدای متعال به مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، اجازه قیام می دهد. پس ناگهان در مکه ظاهر می شود و منادی حق، بشارت ظهورش را به گوش جهانیان می رساند. مردان برگزیده جهان، که در چندین روایت تعدادشان ۳۱۳ نفر تعیین شده، نخستین ندای حق را لبیک گفته، در ساعات نخست دعوت،

مجدوب مغناطیس ولایت می گردند.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: «هنگامی که صاحب الزمان ظهور کرد، جوانان شیعه بدون وعده قبلی، در همان شب، خودشان را به مکه می رسانند».<sup>(۱)</sup>

سپس دعوت عمومی خویش را شروع می کند. مردم رنج دیده و از همه جا مأیوس گرداگردش حلقه می زنند و با او بیعت می کنند. در اندک زمانی، سپاه انبوهی از مردان شجاع و فداکار و اصلاح طلب جهان، برایش مجهز می شوند.

امام محمد باقر و امام جعفر صادق علیهما السلام در وصف یاران قائم فرموده اند: «شرق و غرب جهان را اشغال و تمام موجودات جهان را مسخر می کنند. هریک از آنان نیروی چهل مرد دارد و قلوبشان از پاره های آهن، سخت تر است؛ به طوری که اگر در راه هدف به کوه های آهن برخوردند، آنها را پاره می کنند و تا وقتی که خشنودی خدا فراهم نشود، دست از جنگ نمی کشند».<sup>(۲)</sup>

ص: ۲۳

---

۱- الغیبه، نعمانی، ص ۳۱۶؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۰، ح ۱۵۹.

۲- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۶۷۳؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۷، ح ۴۳ و ۴۴.

در آن هنگام، زمامداران خودسر و ستمگران بی وجدان، احساس خطر می کنند و درصدد مقاومت برآمده، ندای مخالفت را به هم مسلکان خویش می رسانند؛ اما سربازان عدالت خواه و اصلاح طلبان جهان که از ستم و تجاوز، خسته شده اند، تصمیم نهایی را می گیرند. با هم متحد شده، به آنها هجوم می برند و با تأییدات الهی، ستمکاران را ریشه کن ساخته، قتل عامشان می کنند. رعب و ترس، همه را فرا می گیرد و خود را تسلیم دولت حق می سازند.

بسیاری از کافران، با دیدن نشانه های صدق و حقیقت، به دین اسلام می گروند و آنها که در کفر و ظلم خویش اصرار ورزند، به دست لشکر مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قتل عام می شوند. یگانه دولت مقتدر و نیرومند اسلام، در سراسر زمین، تشکیل می گردد و مردم از جان و دل، در حفظ و حراست آن می کوشند.<sup>(۱)</sup> دین اسلام، عمومی می شود و در همه شهرها نفوذ می کند.<sup>(۲)</sup>

ص: ۲۴

---

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۷۹-۲۸۰.

۲- بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۵۵؛ تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۵۶؛ اثبات الهداه، ج ۷، ص ۵۰.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «اگر از عمر دنیا، بیش از یک روز هم باقی نمانده باشد، خدا مردی را که نامش نام من و اخلاقش اخلاق من و کنیه اش ابوعبدالله است، مبعوث می کند و به وسیله او، دین را \_ به عظمت نخستین خود \_ باز می گرداند و فتوحاتی را نصیبش می کند و به جز گوینده کلمه توحید، کسی روی زمین باقی نخواهد ماند. به آن حضرت عرض شد: آن مرد از نسل کدام فرزندان است به وجود می آید؟ پیغمبر دستش را به حسین زده، فرمود: از این» (۱).

حضرت ابوجعفر علیه السلام \_ در حدیثی \_ فرمود: «قائم و اصحابش آن قدر می جنگند، تا دیگر مشرکی باقی نماند» (۲).

ص: ۲۵

---

۱- اثبات الهداه، ج ۷، ص ۲۱۵ و ۲۴۷. قال النبی صلی الله علیه و آله و سلم: لو لم یبق من الدنیا الا یوم واحد لبعث الله فیہ رجلاً اسمه اسمی و خلقه خلقی یکنی اباعبدالله، یردالله به الدین و یفتح له فتوحاً و لایبقی علی وجه الارض الا من یقول: لا اله الا الله. فقیل له: من ای ولدک؟ قال من ولد ابنی هذا و ضرب بیده علی الحسین.

۲- تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۵۶؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۵، ح ۹۱.



## فصل ۱: تحلیل فلسفی \_ تاریخی هر دو قیام

### اشاره

(مبارزه با گروه باطل)

ص: ۲۷

توضیح، تفسیر و تحلیل تاریخ بشری و ارتباط مستمر گذشته با حال و آینده، بر عهده «فلسفه نظری تاریخ» است. در تعریفی جامع و کامل که نگارنده ارائه داده، «فلسفه نظری تاریخ، کشف الگو و قوانین حاکم بر تاریخ و شناسایی هدف، مسیرها و عوامل حرکت آفرین آن، جهت پیش بینی آینده و معنابخشی به حرکت تاریخ است».<sup>(۱)</sup>

تاریخ، حرکت مستمر و مداوم زندگی انسانها، از گذشته تا حال و آینده است؛ آکنده از شکستها و پیروزیها، کامیابیها و ناکامیها، دشواریها و راحتیها، حق‌گراییها و باطل

ص: ۲۸

---

۱- نگارنده، مقاله، فلسفه نظری تاریخ و دکتربین مهدویت، فصلنامه انتظار، ش ۱۷، ص ۸۷.



محوری ها، پیشرفت و پسرفت ها و.. به همین جهت نگرش و اظهار نظر درباره آن، مطلوب بوده و خواهد بود.

براساس فلسفه نظری تاریخ، در صدد ترسیم و تبیین چند مفهوم هستیم:

— جوامع بشری، در حال تحول دائمی هستند و آنها به تنهایی و یا در مجموع، مسیر معینی را طی می کنند.

— طی این مسیر، عبارت است از: پیمودن مراحل که حاصل تضادها و برخوردهای داخلی جوامع یا اثرات محیط خارج است.

— جامعه های بشری، دائماً در حال پیشرفت هستند و در طی مراحل خود، به سمت کمال پیش می روند.

— این مسیر را می توان با علت یابی تاریخی، شناخت و از آن قوانینی استخراج کرد.

— براساس تجربه و تحلیل این قوانین و بررسی سیر گذشته، می توان درباره آینده جوامع، به پیش بینی پرداخت

— در بحث سرنوشت و فرجام و تاریخ، هر کس مطلقاً (انگاره ای) برای خود قائل شده است. کانون توجه کانت «گونه های انسانی»، از نظر هگل،

«ملت»؛ برای مارکس «پرولتاریا» (طبقه حقیقی جهانی)؛ از نظر توین بی «تمدن»، و... بوده است.

از نظر فلسفه متعالی تاریخ (دیدگاه شیعه)، این کانون و مفهوم محوری «کمال گرایی» انسان ها و نزاع مستمر حق و باطل برای رسیدن به این نقطه کمال و تعالی (عبودیت و قرب الهی) است. در واقع مهم ترین مانع رشد و بالندگی انسان ها و جوامع و تحقق عبودیت کامل، وجود «گروه باطل» در برابر «گروه حق» و حق ستیزی، بیدادگری، فسادگری و شیطان محوری جبهه شرّ و کفر است.

برای تبیین این معنا، باید سه انگاره فلسفه تاریخ را مد نظر قرار داد: ۱. اصل حرکت (هدف و مقصد)؛ ۲. منازل و جوامع حرکت؛ ۳. مکانیسم و محرک حرکت؛ یعنی، باید به این سه سؤال پاسخ داد:

۱. تاریخ به چه سمتی حرکت می کند؟

۲. محرک تاریخ (مکانیسم حرکت) چیست؟

۳. منزلگاه ها و مسیر حرکت تاریخ کدام است؟

براساس نگرش ادیان ابراهیمی، اراده و مشیت الهی، بر تاریخ سوار و حاکم است و آن را براساس سنت های

مختلف به حرکت در می آورد و نهایت آن نیز نیک فرجامی و به زیستی در این دنیا و آخرت است. بنابه نوشته پل ادواردز: «آنجا که عقل و مشاهده می تواند حداکثر نظم و ترتیب ادوار تاریخ را بیابد، چشم «ایمان» در یک فرآیند خاص تاریخی، فعل و اثر نجات بخش خداوند را تشخیص می دهد».<sup>(۱)</sup>

از دیدگاه شیعه، مهم ترین انگاره درباره تاریخ، حرکت و سیر انسان و جامعه بشری \_ با طی فراز و نشیب هایی \_ به سوی کمال و اوج گرفتن است؛ یعنی، حرکت به سوی عبودیت و حاکمیت کامل ارزش ها و متعالی شدن انسان ها.

هدفی هم که قرآن برای کاروان بشری ترسیم می کند، «عبادت و عبودیت» است و منظور از آن، معنای وسیع و گسترده ای است که شامل کلیه شئون زندگی انسان در روی زمین می گردد. این هدف در صورتی محقق می شود که در سرتاسر جهان خواسته ها و دستورات الهی، اجرا و معرفت و عبادت او محقق شود و معنویت و فضیلت جایگزین

ص: ۳۱

برای رسیدن به چنین هدف و مقصدی، از آغاز جهان، همواره نبردی پیگیر میان گروه حق و گروه باطل، برپا بوده است. گروه حق «نماد» خداپرستی، اخلاق محوری، عبادت گری، عدالت گستری و حق طلبی بوده و گروه باطل «نماینده» ثروت اندوزی، فساد گری، قدرت محوری، ستمگری و خداستیزی بوده است.

رهبران گروه حق، پیامبران و اولیای الهی و سردمداران گروه باطل، شیطان و تمامی فراعنه و جباران بوده اند. این نزاع و درگیری منازل و مراحل مختلفی را در تاریخ طی کرده و شاهد مبارزات پیگیر و مداوم حق طلبان (آدم، نوح، ابراهیم، موسی، لوط، شعیب، صالح، موسی، عیسی، داوود، حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم، حضرت علی علیه السلام و امام حسین علیه السلام و...)، با حق ستیزان (فرعون، نمرود، ثمودیان، عادیان، هامان، قارون، ابوسفیان، ابوجهل، معاویه، یزید و...) بوده است.

قیام امام حسین علیه السلام و مهدی موعود علیه السلام، حلقه ای از حلقات مبارزه اهل حق و

اهل باطل است که به پیروزی نهایی اهل حق منتهی می شود. سر منزل و مقصد نهایی این مبارزه نیز حاکمیت اهل حق بر جهان، گسترش فضیلت های اخلاقی، ریشه کنی شرارت و رذالت و رسیدن انسان به کمال اخلاقی و عقلی است.

براین اساس نهضت امام حسین علیه السلام، در امتداد قیام های پیامبران و صالحان و یکی از حساس ترین و مهم ترین این مبارزات بوده است. این حماسه جاودانه، رویارویی بزرگ و سرنوشت ساز گروه حق، در مقابل گروه باطل و برای تحقق آرمان های الهی \_ دینی بوده است.

مهم ترین شاخصه و ویژگی آن \_ که در همان مسیر قیام های انبیا قرار دارد \_ حق محوری و تلاش برای احیای حق و خیر و ایمان بوده است؛ همان گونه که مهم ترین شاخصه و ویژگی قیام مهدوی نیز، حق طلبی و تلاش برای حاکمیت خیر و ایمان و حق خواهد بود.

در کربلا و حماسه عاشورا، دو جمعیت و گروه، در مقابل یکدیگر قرار گرفتند: یک جمعیت نماینده حق و

حقیقت، ایمان و حق باوری، درستی و صداقت، شرافت و کرامت، عبادت و طاعت و در یک کلمه، گروه «حق» بودند. گروه دیگر نماینده شرّ و فساد، ظلم و تباهی، نفاق و بی ایمانی، پستی و رذالت و ابلیس گروی و در یک کلمه جنود «باطل» بودند.

سالار گروه حق، حسین بن علی علیه السلام فرزند گرانمایه رسول گرامی اسلام و سردمدار گروه باطل، یزید بن معاویه، فرزند ابوسفیان بن حرب بود. جبهه حق، گروه سعیدان، یکتاپرستان و مؤمنان واقعی و جبهه باطل، گروه اشقیاء، دنیا خواهان و منافقان بودند.

در گروه حق و خیر، چهره های نورانی، دلاور و پاک نهادی چون عباس بن علی، علی بن الحسین، قاسم بن حسن، حبیب بن مظاهر، مسلم بن عوسجه، زهیر بن قین، حربن یزید ریاحی و... حضور داشتند. در جبهه شرّ و باطل، افراد شقی، ستمکار و فاسقی چون عمر بن سعد، عبیدالله بن زیاد، شمر بن ذی الجوشن، حرمله، حصین بن نمیر، شبث بن ربعی و... جولان دادند و در اوج شرارت، تباهی و باطل

گرایی بودند. شیطان در گوشت و خون و روح آنان نفوذ کرده و دین ستیزی، جهالت، انحراف و حق کشی در وجود آنان ریشه دوانده بود. چنان که در طول تاریخ نیز می توان این اوصاف حیوانی را در چهره شرارت بار گروه های مخالف پیامبران و ادیان الهی مشاهده کرد.

در آینده نیز شاهد فعالیت و تحرّک این گروه شیطانی و تباه گر خواهیم بود؛ زیرا تا زمانی که شیطان هست و جولان می کند، برای خود اعوان و انصاری \_ از جن و انس \_ دارد و فرماندهی گروه باطل (شر، ظلمت، فسق و فجور) را عهده دار است. پس در هر زمان می توان جنود شیطان را شناسایی کرد و شرارت ها و جنایت های آنها را دید.

## **چهره گروه باطل در عاشورا و عصر ظهور**

### **الف. گروه باطل در عصر عاشورا**

#### **اشاره**

چهره کریه و ننگین گروه باطل و شرّ را در عاشورا چنین می توان ترسیم کرد:

ص: ۳۵

## ۱. نفاق گرای

درباره سپاه یزید آمده است: «اسلام را نپذیرفتند؛ ولی در برابر آن تسلیم شدند و کفر خویش را پنهان داشتند و چون یاورانی یافتند، آن را آشکار ساختند». (۱)

## ۲. دنیا گرایی و حرام خواری

امام حسین علیه السلام به آنان فرمود: «شکم های شما از حرام پر شده است (ملئت بطونکم عن الحرام)». (۲)

## ۳. دین ستیزی و دین فروشی

«آنان مال خدا (بیت المال) را دست به دست چرخانده و دین خدا را دستاویز فریب قرار دادند» (۳) و نیز: «آنان حرام خدا را حلال و حلال خدا را حرام ساخته اند». (۴)

## ۴. فساد گری و ناپاکی

«آنان، همواره همراه شیطان هستند و فرمان خدا را فرو نهاده و فساد را

ص: ۳۶

---

۱- شرح نهج البلاغه، ج ۴، ص ۳۱.

۲- بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۸.

۳- مستدرک الوسائل، ج ۴، ص ۴۸.

۴- تاریخ طبری، ج ۴، ص ۶۰۵.



آشکار ساخته اند و حدود الهی را تعطیل کرده اند» (۱). امام حسین علیه السلام فرمود: «من چگونه با یزید بیعت کنم؛ در حالی که یزید مردی تبه کار است و حق و فجور را علنی کرده است...» (۲).

### ۵. ظلم و ستمگری

امام حسین علیه السلام علت قیام خود را، مبارزه با حاکم ستمکار وقت می دانست: «وقتی حاکمی ستمکار زمام امور جامعه را به دست گرفت و حلال خدا را حرام و حرام او را حلال کرد... باید با زبان و قلم و سلاح در برابر او بایستید» (۳).

### ۶. سلطه جویی و سلطنت مآبی

ابوسفیان به بنی امیه و سردمداران نفاق می گفت: «خلافت را چون توپ به یکدیگر پاس دهید، سوگند به آن که ابوسفیان بدان سوگند می خورد، نه بهشتی در کار است و نه دوزخی!» (۴).

ص: ۳۷

---

۱- تاریخ طبری، ج ۴، ص ۶۰۵.

۲- الفتوح، ج ۵، ص ۱۴.

۳- بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۳۸۱.

۴- حماسه حسینی، ج ۳، ص ۲۱۹.

## ۷. شیطان گرایی و حق ستیزی

اباعبدالله علیه السلام درباره آنان می فرمود: «آگاه باشید که اینان ملتزم فرمان شیطان شده و اطاعت یزدان را ترک گفته اند»<sup>(۱)</sup> و «شیطان براینان مسلط شده و خدا را از یاد آنان برده است»<sup>(۲)</sup>.

## ۸. بدعت گذاری

«همواره در این خیال هستند که هیچ حرامی را فرونگذارند؛ جز آنکه آن را حرام شمرند»<sup>(۳)</sup> و «حدود الهی را تعطیل کرده و حرام خدا را حلال و حلال خدا را حرام ساخته اند»<sup>(۴)</sup>.

## ۹. حرمت شکنی اهل بیت

«بنی امیه، حرمت ما را نادیده گرفتند؛ اموال ما را به یغما بردند و اینک قصد جانم را کرده اند...»<sup>(۵)</sup>.

حضرت علی علیه السلام درباره معاویه و بنی امیه (گروه باطل) فرموده بود:

ص: ۳۸

---

۱- مقتل مقرر، ص ۲۱۸، تاریخ طبری، ج ۴، ص ۶۱۵.

۲- کلمات الامام الحسین، ص ۶۸۵.

۳- نهج البلاغه، خطبه ۹۸.

۴- تاریخ طبری، ج ۴، ص ۶۰۵.

۵- مقتل مقرر، ص ۲۱۸.

«... والله لا يزالون حتى لا يدعوا لله مُحَرَّمًا الا استحلووه ولا عقداً الا حلوه و حتى لا يبقی بیت مَدَر و لا وبرا لا دخله ظلمهم و نبأ به سوء رعتهم و حتى يقوم الباکیان بیکیان: باک بیکدی لدینه و باک بیکدی لدنیاہ...» (۱)؛

«سوگند به خدا! بنی امیه همواره ستم می کنند تا اینکه هیچ حرام خدا را باقی نگذارند؛ مگر آنکه آن را حلال گردانند و عهد پیمانی را که می بندند، به جور می شکنند. هیچ خیمه و خانه ای وجود ندارد که ستمکاران بنی امیه در آن راه نیابند. در حکومت آنان دو دسته می گریند: دسته ای برای دین خود که آن را از دست داده اند و دسته ای برای دنیای خود که به آن نرسیده اند.»

آن حضرت در جای دیگر می فرماید: «... انما هم مطایا الخطیئات و زوامل الآثام...» (۲)؛ «آنان (امویان) مرکب های عصیان و نافرمانی و شتران بارکش گناهند...».

این تصویر ظلمانی و شرورانه با شدت و ضعف در همه زمان ها وجود داشته است؛ ولی در عصر قیام حسینی و پیش از ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف (در

ص: ۳۹

---

۱- نهج البلاغه، خطبه ۹۸، ص ۱۶۳؛ بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۵۴۵.

۲- نهج البلاغه، خطبه ۱۵۸، ص ۲۴؛ بحار الانوار، ج ۳۱، ص ۵۴۶.

آخرالزمان)، شدید تر و رذیلانه تر بوده و خواهد بود؛ همان گونه که در محرم ۶۱ هجری، اوج جنایت و شرارت گروه باطل به نمایش درآمد.

براساس روایات آخرالزمانی، جهان آکنده از ظلم و ستم، فساد، نابرابری، جنگ و کشتار، بدعت و انحرافات گسترده خواهد بود و ابلیس از تمامی حربه های شیطنت و فساد انگیزی استفاده خواهد کرد. تصویر گروه باطل در عصر قبل از ظهور چنین خواهد بود:

## **ب. گروه باطل در عصر ظهور**

### **۱. ظلم و ستمگری**

«سراسر زمین را ظلم و جور و دشمنی فرا می گیرد»<sup>(۱)</sup> و «...بعد از آنها (خلفا و امیران)، پادشاهان ستم پیشه ای خواهند آمد و آن گاه مردی از اهل بیت من خروج خواهد کرد».<sup>(۲)</sup>

ص: ۴۰

---

۱- معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱، ص ۸۸ و ص ۹۰.

۲- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۸۴؛ الملاحم و الفتن، ص ۲۱.

## ۲. دجل گری و ظهور دجال

«هیچ پیامبری نیست، جز اینکه امتش را از دجال دروغ گوی نایینا بر حذر داشته است»<sup>(۱)</sup>؛ «بیشتر اصحابش فرزندان نامشروع و اصحاب طیلسان سبز (یهودیان) می باشند...»<sup>(۲)</sup> و «حضرت قائم، دجال را می کشد و او را در کناسه کوفه به دار می زند»<sup>(۳)</sup>.

## ۳. کفر و گمراهی

«کفار بر نهرهای پنج گانه سیحون، جیحون، دجله، فرات و نیل مسلط می شوند»<sup>(۴)</sup>؛ «جوّ عمومی و حاکم، جو کفر و بی دینی است؛ به طوری که حتی برخی از مؤمنان را نیز متزلزل کرده و به کفر دعوت می کند» و «حکام ستمگر مردم مسلمان را به گمراهی می کشانند».

## ۴. سفیانی گری و بی رحمی

«سفیانی از حق منحرف شود و از

ص: ۴۱

---

۱- الزام الناصب، ص ۷۴.

۲- منتخب الاثر، ص ۴۲۸؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۹۴.

۳- یوم الخلاص، ج ۱۲، ص ۱۵۸.

۴- معجم احادیث الامام المهدي، ج ۱، ص ۲۷۴؛ ص ۸۷ و ۳۵.

شاهراه دین خارج شود»<sup>(۱)</sup>؛ «سفیانی، سپاهی را به سوی مدینه می فرستد و فرمان می دهد که هر کس از بنی هاشم در آنجا باشد، بکشند. [پس] مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور می کند» و «... سیل خون راه می اندازد... حلال ها را حرام و حرام ها را حلال می سازند... فجایع بزرگ همراه با ذلت بزرگ روی می دهد». <sup>(۲)</sup>

## ۵. فتنه گری و کشتار

«فتنه های متعددی حادث می شود که تا ظهور مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ادامه دارد»<sup>(۳)</sup> و «اثر آخرین فتنه، در هر خانه ای ظاهر می شود»<sup>(۴)</sup>.

## ۶. سلطه اشرار و مشرکان

«ستم و تباهی فراوان و منکر آشکار می گردد و اشرار بر نیکان مسلط می شوند، فاسقان بر مردم حکومت می کنند و اشرار از ترس شرارت، مورد

ص: ۴۲

---

۱- یوم الخلاص، ج ۲، ص ۱۰۸۳؛ منتخب الاثر، ص ۴۶۵.

۲- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۰۱؛ الملاحم و الفتن، ص ۴۶.

۳- بحار الانوار، ج ۱، ص ۹۸ و ۸۱.

۴- بحار الانوار، ج ۱، ص ۹۸ و ۸۱.

احترام می باشند؛<sup>(۱)</sup> «مشرکان فرزندان امت اسلامی را به استخدام خود در می آورند»<sup>(۲)</sup> و «اوباش و فساق رهبری مردم را بر عهده می گیرند و...»<sup>(۳)</sup>

## ۷. نفاق و ناصبی گری

«هنگامی که قائم قیام می کند، گروهی از دین و ولایت خارج می شوند؛ در صورتی که پنداشته می شد آنان از پیروان حضرت می باشند»<sup>(۴)</sup>؛ «هنگام قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، همه ناصبیان و دشمنان اهل بیت را بر آن حضرت عرضه می کنند؛ اگر به اسلام (ولایت) اقرار کردند، آنان را رها می کنند؛ وگرنه به قتل می رسند یا آنان را به پرداخت جزیه، ملزم می کنند»<sup>(۵)</sup> و «چون حضرت قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام کند، به کوفه می آید و در آنجا همه منافقان را به قتل می رساند و کاخ های آنان را ویران می کند...»<sup>(۶)</sup>

ص: ۴۳

- 
- ۱- بحار الانوار، ج ۱، ص ۹۸ و ۸۱.
  - ۲- بحار الانوار، ج ۱، ص ۱۷۴ و ۳۹.
  - ۳- بحار الانوار، ج ۱، ص ۱۷۴ و ۳۹.
  - ۴- الغیبه طوسی، ص ۲۷۳.
  - ۵- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۷۲؛ تفسیر فرات کوفی، ص ۱۰۰.
  - ۶- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۲۸؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۸.

## ۸. شیطان و فساد گری های او

«...خداوند تا روز قیام قائم علیه السلام، به شیطان مهلت داده است. وقتی خداوند قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف را مبعوث می کند و [اجازه قیام می دهد]، حضرت به مسجد کوفه می رود و در آن هنگام، شیطان در حالی که با زانوان خود راه می رود، به آنجا می آید و می گوید: ای وای بر من از امروز...!» (۱) و «...باطن [مردم] خبیث و ناپاک و ظاهرشان زیبا باشد. همت مردم شکمشان و شرافت آنان کالای آنها است. زنانشان قبله و دینشان، در هم و دینار است. فاحشه گری و زشت کاری ظهور کند. بسیار دروغ می شنوند و بسیار حرام خوار می گردند. بر بدکاری متحد می شوند و بایکدیگر بر دروغ و کینه توزی دوستی می ورزند. سال های قبل از ظهور قائم، سال های خدعه و نیرنگ خواهد بود.

شرّ و بدعت در آن بیشتر از گذشته است. زنان تظاهر می کنند و دروغ را حلال می دانند. شیطان با بدن های آنان مخلوط شده، در خون هایشان رسوخ کرده و آنها را به دروغ و گناه وسوسه

ص: ۴۴

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۵۱؛ بحار الانوار، ج ۶، ص ۲۵۴.



می کند تا آنجا که بدکاری، فراگیر همه شهرها می شود. دل ها سخت و زمین پر از ستم و کشتار می گردد و...» (۱).

زراره می گوید: حضرت صادق علیه السلام فرمود: «منادی [از سوی آسمان] با با نام حضرت قائم، بانگ خواهد زد. پرسیدم: خصوصی است یا عمومی؛ فرمود: عمومی است؛ هر قومی آن را به زبان خودشان می شنوند. عرض کردم: پس چه کسی با حضرت قائم مخالفت خواهد کرد؛ در حالی که نام او ندا می شود؟ فرمود: ابلیس، آنها را و نخواهد گذاشت تا اینکه [در آخر شب] ندا می کند و مردم را به شک می اندازد (لایدهم ابلیس حتی ینادی و یشکک الناس) (۲).

در روایتی نیز از آن حضرت آمده است: «صوت جبرئیل من السماء و صوت ابلیس من الارض؛ فاتبعوا الصوت الاول و ایاکم الاخیر ان تفتنوا به»؛ «صدای جبرئیل (هنگام ظهور) از آسمان است و صدای ابلیس از زمین؛ پس شما از صدای

ص: ۴۵

---

۱- ر. ک: نگارنده، آینده جهان، صص ۳۱۴-۳۱۵؛ آثار الصادقین، ج ۲۹ ص ۴۸۳-۴۹۳.

۲- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۶۵؛ المحجّه فی منزل، ص ۱۷۶؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۰۶.

اول پیروی کنید و مبادا که از صدای اخیر به فتنه افتید».

## ۹. دشمنی های عرب و اهل کتاب

«آن گاه که قائم ما قیام کند، بین او و عرب و قریش راهی جز شمشیر (و جنگ) نخواهد بود»؛ «هنگامی که علیه یهود، نصارا، صابئین، مادی گرایان و برگشتگان از اسلام و کافران در شرق و غرب کره زمین قیام می کند، اسلام را به آنان پیشنهاد می کند. هر کس از روی میل پذیرفت، دستور می دهد نماز بخواند و زکات دهد... [اما] هر کس مسلمان نشود، گردنش را می زند تا آنکه در شرق و غرب جهان، یک کافر بر جای نماند». (۱)

«یهودیانی که با دجال هستند، می گریزند و پنهان می شوند؛ ولی درخت ها و سنگ ها، فریاد بر می آورند: ای روح الله! این یهودی است. حضرت نیز آنان را می کشد و کسی را بر جای نمی گذارد» (۲).

ص: ۴۶

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۴۹؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴.

۲- مسند احمد، ج ۲، ص ۳۹۸.

امام حسین علیه السلام نه تنها خود از گروه حق و رهبر آنان بود؛ بلکه مهم ترین برنامه و ایده خود را حمایت از حق، حق محوری، نابودی باطل و احقاق حق می دانست. آن حضرت در موارد و مراحل مختلف، به این مطلب مهم اشاره می کرد که:

«الایرون ان الحق لا یعمل به و ان الباطل لا یتناهی عنه لیرغب المؤمن فی لقاء الله محققاً»<sup>(۱)</sup>؛ «آیا نمی بینید به «حق» عمل نمی شود و از باطل پرهیز نمی کنند؛ پس سزاوار است که مؤمن برای ملاقات خدا مشتاق باشد».

به نظر امام حسین علیه السلام مهم ترین اختلاف او (و سایر امامان) با بنی امیه و یزید، بر مدار و محور «حق» \_ که همان خدا و توحید است \_ می چرخید: «ماوینی امیه، بر محور (خدا) با هم نزاع کردیم، ما گفتیم: خداوند راست گفته؛ آنان گفتند خداوند دروغ گفته است!»

ص: ۴۷

به همین جهت شهادت در راه حق و حق خواهی را بزرگ ترین سعادت و نیک فرجامی می دانست و به آن افتخار می کرد. «ما اهون الموت علی سبیل نیل العز و احیاء الحق(۱)»؛ «چه آسان است مرگ در راه رسیدن به عزت و زنده کرن حق».

امام علیه السلام یکی از عوامل اصلی حرکت خود به کوفه را، زنده کردن نشانه های حق و از بین بردن بدعت ها و پلیدی ها می دانست: «ان اهل الکوفه کتبوا الی یسألوننی ان اقدم علیهم، لما ارجوا من احیاء معالم الحق و اماته البدع»(۲)؛ «کوفیان به من نامه نوشته و از من خواسته اند که نزد آنان بروم؛ چرا که امیدوارم نشانه ها و معالم «حق» زنده گردد و بدعت ها نابود بشود».

به همین جهت خطاب به بزرگان بصره فرمود:

«اما بعد فانی ادعوکم الی احیاء معالم الحق و اماته البدع و ان تجیبوا تهتدوا سبیل الرشاد»(۳)؛ «...شما را برای احیای نشانه های حق و از بین بردن بدعت ها به یاری می طلبم؛ اگر

ص: ۴۸

---

۱- اعیان الشیعه، ج ۱، ص ۵۸۱.

۲- اخبار الطوال، ص ۲۴۶.

۳- تاریخ طبری، ج ۴، ص ۳۵۷؛ مقتل الحسین، ص ۱۶۴.

دعوت‌م را بپذیرید، به سرمنزل مقصود خواهید رسید».

امام حسین علیه السلام در زمان خویش با باطلی صریح و آشکار همچون حکومت یزید، روبه‌رو بود و تکلیف او مبارزه و جهاد با این حکومت ستمگر و فاسد و عملکردهای ناروا و باطل در جامعه بود. حتی آن حضرت در سال‌های آخر عمر معاویه، در جمع صدها تن از شخصیت‌های بزرگ اسلامی، در ترسیم دولت حق و دولت جور (باطل)، سخنرانی کرد و پس از تبیین خلافت برحق امیرالمومنین علیه السلام و حق امامت خویش، از حاضران خواست در بازگشت از سفر این حقایق را به گوش مردم رسانده و آنان را به «حق» فراخوانند. (۱)

با مرگ معاویه، شرایط مناسب‌تری برای مبارزه و قیام علیه دولت «باطل» اموی، فراهم گردید. امام حسین علیه السلام در پاسخ به دعوت کوفیان، با فرستادن مسلم بن عقیل و با پاسخ مثبت دادن به دعوت آنان (در قیام علیه یزید)، این اقدام را مورد

ص: ۴۹

---

۱- ر. ک: الغدير، ج ۱، ص ۱۹۸.

تأیید قرار داد و مسیر حق و حقیقت را مشخص ساخت و امام را محور حق خواند: «فلعمری ما الامام الا العامل بالكتاب و الآخذ بالقسط و الدائن بالحق». (۱)

حتی قبل از خلافت یزید نیز، نسبت به کم رنگ شدن «حق» و از بین رفتن نشانه های آن، هشدار داده بود:

«... فادعوهم الی ما تعلمون من حَقَّنَا فَأَنَّى اتخَوْفَ ان يَدْرُسَ هذا الامر و يذهب الحق و يُغلب و الله متَّيم نوره و لو كره الكافرون» (۲)؛ «آنان را به آنچه از حق ما می دانید بخوانید. پس به درستی که من می ترسم این امر مندرس و محو گشته و حق مغلوب شده، از بین برود...».

بر این اساس محورهای مهم حق و حق طلبی در نظر امام حسین علیه السلام عبارت بود:

۱. توحید و خدا محوری؛ ۲. عزّت و آزادی در پرتو حق طلبی؛ ۳. امامت و ولایت اهل بیت علیه السلام؛ ۴. احیای نشانه های راستین دین خدا (به عنوان معالم حق)؛ ۵. از بین بردن بدعت ها و

ص: ۵۰

---

۱- الارشاد مفید، ص ۲۰۴.

۲- بحار الانوار، ج ۳۳، ص ۱۸۲؛ موسوعه کلمات الامام حسین، ص ۲۷۰؛ الاحتجاج، ص ۲۹۶.

موانع حق گرایي (مبارزه، با گروه باطل)؛ ۶. تداوم سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امیرمؤمنان علیه السلام؛ ۷. اصلاح جامعه فاسد و....

به نظر امام حسین علیه السلام مهم ترین علت مشکلات و ناهنجاری های جوامع بشری، وجود حاکمان جائز و باطل در رأس حکومت بوده و نجات مردم از چنگال آنان وظیفه ای الهی است:

«... اللهم انک تعلم انه لم یکن ما کان منّا تنافساً فی سلطان و لا التماساً من فضول الحطام ولكن لنرى المعالم من دینک و نظهر الاصلاح فی بلادک و یأمن المظلومون من عبادک و یعمل بفرائضک و سنّتیك و احکامک...»؛ (۱)

«پروردگارا! تو می دانی این حرکت ما نه به خاطر رقابت بر سر حکومت و قدرت و نه به منظور به دست آوردن مال دنیا است؛ بلکه به خاطر آن است که نشانه های دین تو را به مردم بنمایانم و اصلاحات را در کشور اسلامی اجرا کنم؛ تا بندگان ستم دیده ات از چنگال ظالمان در امان باشند و واجبات و احکام و سنت های تعطیل شده تو، دوباره اجرا گردد».

چنین بود که آن حضرت، به رویارویی

ص: ۵۱

تمام عیار و ایثارگریانه در برابر یزیدیان و فسادگران پرداخت و در نبردی نابرابر و دهشتناک، از حق دفاع کرد و همراه با گروهی اندک از صالحان و شایستگان، حماسه جاودانه عاشورا را رقم زد.

این مبارزه حق پویانه، درست در امتداد حق با باطل قرار داشت و توانست ضمن تداوم و برپاداشت این قیام‌ها، معبر و گذرگاهی به عصر ظهور ایجاد کند و پل واسطی بین گذشته، حال و آینده باشد. در واقع ضمن ترسیم مسیر دقیق این مبارزات، زمینه‌ها و بسترهای لازم برای قیام جهانی مهدی موعود را فراهم سازد و امامت و رهبری را شایسته و بایسته دوازده معصوم از عترت نبی بشناساند: «نحن اهل البيت اولی بولایه هذا الامر علیکم من هؤلاء المدعین مالیس لهم»<sup>(۱)</sup>؛ «ما خاندان پیامبر، از اینان که ادعای دروغ دارند و با شما به ستم و دشمنی رفتار می‌کنند، به ولایت و رهبری برتریم».

ص: ۵۲

---

۱- تاریخ طبری، ج ۴، ص ۳۰۳.



عاشورا، خط معیار دو جبهه حق و باطل در طول تاریخ و در هر جامعه ای است. عاشورا، تاریخ و جامعه را به قطب متضاد حق و باطل تقسیم می کند؛ گر چه تمام درگیری های میان حق و باطل می تواند این دو را در طول تاریخ و در هر جامعه ای از هم جدا و مشخص سازد؛ اما خداوند از بین رخدادهای بسیار، به عاشورا چنین ویژگی عظیم و روشنی بخشیده است. موضع گیری در این دو جبهه، به دوستی یا بیزاری (تولا و تبرا) است و حسین علیه السلام حد فاصل و جدا کننده میان جبهه حق و باطل است.

دوستی او، دوستی با حق و حقیقت، و دشمنی با او، نزدیکی به باطل و شرارت است. از آن رو که حسین علیه السلام وارث پیامبران و رسولان و اولیا است، دعوت او در امتداد و دنباله دعوت انبیا است و یزید چون وارث طاغیان تاریخ و وارث طغیان گری و سرشت آنان است، از سرداران طاغوت و باطل و از خیل سپاه آنان به شمار می آید. (۱)

اگر از نظر ظاهری و نظامی بخواهیم

ص: ۵۳

نهضت حسین بن علی علیه السلام را ارزیابی کنیم، آن حضرت شکست خورد و به شهادت رسید و بنی امیه پیروز شدند که چنین پیروزی‌ها مقطعی و زود گذر است. اما اگر ماهیت قضیه را در نظر بگیریم، این رویارویی، مقابله‌ای اعتقادی و فکری بود؛ یعنی، حکومت یزید نماد جریان‌هایی بود که می‌خواست فکر اسلامی را از بین ببرد و امام حسین علیه السلام برای احیای آن، با او جنگید. بدون شک آن حضرت توانست به مقصود برسد؛ زیرا همیشه با نام و یاد او است که با ظلم و ستمگران مبارزه می‌شود و حق و عدالت گری احیا می‌گردد... نکته قابل توجه در اینجا این است که براساس آیات و روایات، پیروزی نهضت‌های الهی، به جهت حق محوری آنها است و از آنجا که این نوع حرکت‌های انقلابی بر پایه نیروی حق و عدالت استوار است، پیروز اند. وجود خاصیت حق، جاودانگی است؛ نهضت‌های بر پایه حق نیز جاودانه اند و نهضت عاشورای حسینی، در رأس هرم این نهضت‌ها است. (۱)

امام خمینی رحمه الله گفته است:

ص: ۵۴

«مگر نه آن است که دستور آموزنده «کَلَّ یوم عاشورا و کل ارض کربلا»، باید سرمشق امت اسلامی باشد؛ قیام همگانی در هر روز و هر سرزمین. عاشورا قیام عدالت خواهان با عددی قلیل و ایمان و عشقی بزرگ در مقابل ستمگرانی کاخ نشین و مستکبران غارتگر بود و دستور آن است که این برنامه، سرلوحه زندگی امت در هر روز و هر سرزمین باشد.» (۱)

### ب. قیام حق طلبانه مهدوی

براساس آیات و روایات و ادله دیگر، کشمکش و مبارزه حق و باطل، نور و ظلمت، ایمان و کفر، خیر و شرّ و...همیشگی و پایدار نیست و سرانجام باید با پیروزی و غلبه نهایی گروه حق و حزب خدا و شکست و اضمحلال گروه باطل و حزب شیطان پایان یابد.

این پیروزی و غلبه کامل حق بر باطل، در عصر مهدی موعود، تحقق خواهد یافت و این اوج حرکت تاریخ و رسیدن به آخرین منزل مبارزه است. رسیدن به این منزل، نزدیک شدن به مرحله والا و متکامل تاریخ (عبودیت و قرب خدای

ص: ۵۵

متعال) و دوری از استکبار، افساد و ابلیس‌گرایی است.

براساس فلسفه نظری تاریخ (از دیدگاه اسلام)، با قیام و پیروزی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، حق و ایمان، به طور کامل تحقق خواهد یافت و سپاه ظلمت و کفر، از بین خواهد رفت. در این عصر، تمامی نیروهای اهریمنی و شیطانی، فرجام ذلت باری یافته و قدرت و شوکت ظاهری و باطل آنها فرود خواهد پاشید. حربه‌های شیطنت و فسادگری ابلیس و زمینه‌های انحراف و استکبار انسان از بین خواهد رفت....

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، رهبری گروه حق را در دست می‌گیرد و با تمام توان، به جنگ نهایی با جبهه کفر و باطل می‌پردازد و در تحقق وعده الهی - مبنی بر حاکمیت عدالت، معنویت امنیت، عقلانیت و دیانت - پیروز می‌شود. بدین ترتیب، تاریخ زندگی بشری نیز به شکوه مندترین فرجام خود می‌رسد.

وعده قطعی و حتمی خداوند مبنی بر پیروزی حزب الله و مؤمنان - که پیروان واقعی حق و حقیقت‌اند - تخلف نمی‌پذیرد و نورانیت و عبودیت سراسر

جهان را فرا می گیرد. قیام مهدی موعود نیز، آخرین مرحله از مبارزات و تلاش های مستمر جنود رحمان برای نابودی جنود شیطان است؛ چنان که شهید مطهری گفته است:

«از آیات قرآن استفاده می شود که ظهور مهدی موعود، حلقه ای است از حلقات مبارزه اهل حق و اهل باطل که به پیروزی نهایی اهل حق منتهی می شود. سهمیم بودن یک فرد، در این سعادت، موقوف به این است که آن فرد، عملاً در گروه اهل حق باشد. آیاتی که در روایات بدان ها استناد شده است، نشان می دهد که مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، مظهر نویدی است که به اهل ایمان و عمل صالح داده شده است؛ مظهر پیروزی نهایی اهل ایمان است»<sup>(۱)</sup>.

پیش از قیام آن حضرت، جهان شاهد تحرّک گسترده و فعال دو گروه خیر و شر یا سعید و شقی خواهد بود: یکی حزب الله و در اوج ایمان و حق باوری و دیگری حزب شیطان و در نهایت کفر و باطل گرایی. این مسأله در مقیاس کوچک تر، در واقعه غم بار عاشورا تکرار شد: یک گروه سعید که در اوج ایمان، حق باوری، ولایت پذیری و ایثارگری بودند و یک گروه شقی که

ص: ۵۷

---

۱- قیام و انقلاب مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ص ۵۶.

در حضيض ذلت، ظلمت، جنایت و فسادگری قرار داشتند.

نهضت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز تداوم همین مبارزه است؛ منتها گروه «سعدا» و گروه «اشقیا» در عصر ظهور هر کدام، به نهایت کار خود می‌رسند؛ نه اینکه سعیدی در کار نباشد و فقط اشقیا به منتها درجه شقاوت برسند. «شقاوت» و «سعادت» که در کربلا مشاهده شد، در مقیاس کلی تر، جهانی تر و گسترده تر در عصر ظهور دیده خواهد شد و مخالفان و دشمنان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز از طیف‌ها و گروه‌های مختلفی خواهند بود؛ چنان که نقل شده است: «...[امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف] علیه یهود، نصارا، صابئین، مادی‌گرایان و برگشتگان از اسلام و کافران در شرق و غرب کره زمین قیام می‌کند و اسلام را به آنان پیشنهاد می‌دهد...».<sup>(۱)</sup>

در روایات، بسیاری از آیات مربوطه به حق و باطل و نصرت مؤمنان و... به امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تفسیر و تأویل شده است.

ص: ۵۸

---

۱- تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۳؛ اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۴۹؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴.

جابر می گوید: شنیدم امام باقر علیه السلام درباره آیه شریفه «لیحق الحق و یبطل الباطل ولو کره المجرمون» فرمود: «مراد این است که هنگام خروج حضرت قائم، حق آل محمد را تثبیت می کند و باطل را بر می اندازد». (۱)

غلبه کامل حق و نابودی باطل، بشارت و وعده ای صریح است که در قرآن آمده و هنوز محقق نشده است. این وعده الهی بالاخره باید تحقق یابد و آن هم براساس روایات فراوان، فقط در عصر ظهور خواهد بود.

امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه «قل جاء الحق و زهق الباطل ان الباطل کان زهوقا»، فرمود: «هنگامی که امام قائم قیام کند، دولت باطل برچیده می شود (اذا قام القائم، ذهب دوله الباطل)». (۲)

از امام هادی علیه السلام نقل شده است: «یحق الله به الحق و یزهق الباطل و هو مهدیکم المنتظر» (۳)؛ «خداوند حق را به دست او استقرار

ص: ۵۹

---

۱- تفسیر برهان، ج ۲، ص ۶۸؛ اثبات الهداه، ج ۷، ص ۹۷.

۲- تفسیر نورالثقلین، ج ۳، ص ۲۱۲؛ منتخب الاثر، ص ۵۸۷، ح ۱۴۰۳.

۳- احتجاج طبرسی، ج ۲، ص ۶۰.

می بخشد و پیروز می گرداند و باطل را نابود می کند. او مهدی منتظر شما است».

در روایت دیگری آمده است: «... یمیت الله \_ عزوجل \_ به و باصحابه البدع و الباطل كما امارت السّفهه، الحق حتی لایری اثر من الظلم»<sup>(۱)</sup>؛ «خداوند به دست او و اصحابش بدعت ها و [گروه] باطل را نابود می سازد؛ چنان که [قبلاً] سفیهان، حق را لگدمال کرده باشند تا اینکه از ستم نشانه ای نمی ماند» و نیز: «... فعندها يتألّو صبح الحق و ینجلی ظلام الباطل»<sup>(۲)</sup>. . .»؛ «... در هنگام [ظهور او]، فجر دولت حق می دمد و تاریکی باطل از صحنه گیتی برچیده می شود».

امام باقر علیه السلام فرمود: «مقصود از «نهار» (در آیه «والنهار اذا تجلی»)، قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم است؛ چون ظهور کند، باطل را محو نماید و از بین ببرد».<sup>(۳)</sup>

در این عصر، نمودها و گروه های مختلف باطل (کفر، نفاق، شرک و فساد و ظلمت) از بین خواهند رفت و جهان

ص: ۶۰

---

۱- بحارالانوار، ج ۲۴، ص ۱۶۵.

۲- کمال الدین، ج ۲، ص ۴۴۸.

۳- تفسیر صافی، ج ۵، ص ۲۳۶؛ غایه المرام، ص ۷۵۷.



از وجود تمامی یاران ابلیس پاک خواهد شد. امام صادق علیه السلام فرمود: «...[بعد از قیام مهدی]، تمام مشرکان در روی زمین محو می شوند»<sup>(۱)</sup> و «...صاحب الامر در آخرالزمان ظهور می کند و جباران و فراعنه را نابود می سازد و شرق و غالب عالم را مالک می شود»<sup>(۲)</sup> و «...همانا نابودی پادشاهان ستمگر و ظالم، به دست قائم ما است».<sup>(۳)</sup>

در این دوران، دولت و صولت باطل فروپاشیده و دیگر مجالی برای قدرت نمایی و فسادگری نخواهد داشت؛ از امام باقر علیه السلام نقل شده است: «هنگامی که قائم قیام کند، دوران باطل سپری خواهد شد»<sup>(۴)</sup> و امام علی علیه السلام فرمود: «ترس و رعب پیشاپیش او حرکت می کند. هیچ دشمنی با او برخورد نمی کند؛ مگر اینکه شکست می خورد».<sup>(۵)</sup>

امام صادق علیه السلام نیز فرمود: «اذا رأوا

ص: ۶۱

- 
- ۱- تفسیر فرات کوفی، ص ۴۸۱؛ ینابیع الموده، ص ۴۲۳.
  - ۲- البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۳، ص ۲۳۰، ج ۱۲.
  - ۳- کمال الدین، ج ۲، ص ۳۵۴، ج ۵۱؛ منتخب الاثر، ص ۱۸۲.
  - ۴- تفسیر نورالثقلین؛ ج ۳، ص ۲۱۲، ج ۴۰۷.
  - ۵- منتخب الاثر، ص ۶۳.

مایوعدون» (در آیه «حتی اذا رأوا مایوعدن اما العذاب و اما الساعه. . .») قیام قائم ما است و آن ساعتی است که پیروان باطل خواهند دید و عذاب خدا را به دست توانای قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم خواهند چشید که در پیشگاه امام زمان علیه السلام، چه جای بدی دارند و چقدر ناتوانند! (۱)

در نهایت خود حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف درباره غلبه حق و اضمحلال باطل می فرماید: «و اذا اذن الله لنا فی القول ظهر الحق و اضمحل الباطل. . .» (۲)؛ «هرگاه خداوند اجازه سخن گفتن به ما بدهد، حق آشکار شده و باطل نابود می گردد».

قیام و نهضت جهانی و حتمی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، آخرین مرحله از مبارزات حق و باطل است؛ چون که یکی از تکان دهنده ترین و سخت ترین آنها، مربوط به واقعه عاشورا بوده است. در این مرحله، دشمنان راه حق (ستمگران، مفسدان، قدرتمندان، جباران و طواغیت)، با نهایت قدرت و توان، به مقابله با آن حضرت بر می خیزند و از

ص: ۶۲

---

۱- غایه المرام، ص ۷۴.

۲- بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۹۶.

تمامی سلاح ها، تجهیزات، امکانات و توانایی های خود استفاده می کنند. در این جنگ نهایی، سپاه کفر و باطل، مغلوب و دولت های جور و ستم، نابود می شود.

این آخرین جنگی است که بشر شاهد آن خواهد بود و پس از پایان این حلقه و نزاع و رفع فساد و فتنه و ستم از جهان، مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف دست به اقدامات اصلاحی و احیاگرایانه خواهد زد؛ به طوری که هیچ مانعی در برابر فعالیت های گسترده و جهانی او نخواهد بود. در واقع این آیه محقق خواهد شد که: «وقاتلوهم حتی لاتکون فتنه»<sup>(۱)</sup>

ص: ۶۳

---

۱- ر. ک: آینده جهان، ص ۱۷۹ و ۱۸۰.



## فصل ۲: تحلیل روایی هر دو قیام (انتقام از دشمنان حق)

اشاره

ص: ۶۵

یکی از ابعاد قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف علاوه بر جنبه های اصلاح گری، انسان سازی، عدالت گستری، کمال بخشی و احیاگری، فرض انتقام و خون خواهی آن حضرت از دشمنان خدا، رسول خدا، اهل بیت علیه السلام \_ به خصوص امام حسین علیه السلام \_ و تمامی مظلومان و پایان بخشیدن به حاکمیت دولت های جائر و نامشروع است. در این فرض، پس از جنگ و انتقام از این دشمنان، زمین آکنده از عدل و داد می شود و دولت های ظالم و ستمگر از بین می روند و....

مهم ترین بعد این قضیه، این است که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف انتقام گیرنده خون حضرت اباعبدالله حسین بن علی علیه السلام خواهد بود. این بشارت و وعده ای است که خداوند متعال در روز عاشورا به فرشتگان خود داده است و خبر غیبی است که

پیشوایان معصوم علیه السلام بر اساس آن، انتقام خون حسین علیه السلام را برعهده مهدی موعود دانسته اند.

براساس روایات مختلف در این زمینه، یکی از ابعاد انقلاب و جهاد حضرت ولی عصر علیه السلام، به یقین خونخواهی از دشمنان امام حسین علیه السلام است؛ البته معنا و گستره این انتقام خواهی در روایات مشخص شده است؛ یعنی، با توجه به روایات، آن حضرت ابتدا از کسانی که راضی به شهادت امام حسین علیه السلام بوده و به جنایت پدران خود افتخار کرده اند، انتقام خواهد گرفت. آن گاه با دشمنان خدا و رسول او و خاندان گرامی آن حضرت و مظلومان و مستضعفان عالم، چنین برخوردی خواهد داشت.

توجه به این نکته بایسته است که «انتقام»، تنها یک بعد رفتاری است (بعد قهر و خشم) الهی و ابعاد رفتاری دیگر آن حضرت، سراسر مهر، لطف و نجات بخشی تمامی انسان ها و مستضعفان خواهد بود (بعد لطف و

رحمت الهی). (۱) پیش از بیان روایات مربوطه و پیوند میان نهضت مهدوی عجل الله تعالی فرجه الشریف با قیام حسینی علیه السلام، بیان بعضی از و رذالت هایی که از طرف یزیدیان روی داد، ضروری است.

عاشورا، صحنه بروز و ظهور «جنایت، رذالت، شیطنت و ظلمت» انسان های شرور و ستمگر و اوج طغیان گری، فساد و خونریزی آنان بود؛ همان گونه که محل تجلی و ظهور «نورانیت، شجاعت، عبودیت و حقانیت» صالحان و نیکان عالم بوده است.

درباره این دژخیمان اموی و نفاق پیشگان کوفی نوشته اند: «آنان کسانی بودند که به پرستش هوا و هوس، پیروی از شهوات، دنبال کردن خوی ددمنشی و تعظیم در برابر فاسقی شراب خوار و کافری سگک باز و منافقی میمون پرست چون یزید، زندگی می گذراندند. آنان در مکتب بنی امیه، درس زندگی، غارت، بی رحمی، بی مهربی، چپاول، ظلم، ستم، کینه و نفاق، متیت و خودپرستی آموخته بودند...».

ص: ۶۸

---

۱- برای مطالعه بیشتر این فرض ر. ک: نگارنده، آینده جهان، صص ۱۷۰-۱۸۶.



عناوین بعضی از جنایات های آنان در فاجعه کربلا، عبارت بود از: تحمیل جنگ نابرابر بر امام حسین علیه السلام، بستن آب بر روی خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، شهادت جانسوز اطفال و کهن سالان، شهادت غمبار یگانه یادگار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، مثله و قطعه قطعه کردن بدن ها، سنگبار کردن سپاهیان نور؛ بریدن و به سر نیزه کردن سرها، رها گذاشتن بدن های پاک روی زمین گرم و داغ، تاختن اسب ها بر بدن های مطهر و شریف، غارت اموال و آتش زدن خیمه ها، به اسارت گرفتن اهل بیت علیه السلام، عبور دادن مصیبت زدگان از کنار قتلگاه و....

یزید و عمال خونریز وی، به این جنایات هولناک بسنده نکرده و در طی مدت کوتاهی بعد از واقعه عاشورا، فجایع دیگری به بار آوردند. یزید پس از شهادت امام حسین علیه السلام و سربریدن اطفال و یاران آن حضرت، در سال بعد، مدینه را برای لشکریانش مباح گردانید. و هزار دختر یا بیشتر بی عصمت گردیده، هزار نفر کشته شدند

ص: ۶۹

که در میان آنان ۷۰۰ تن از مهاجر و انصار بودند.

در سال سوم، با منجنیق به کعبه حمله کرد و آنجا را به سنگ بست. او ابن زیاد را فرماندار کوفه نمود که عملیات پدرش زیاد را نسبت به شیعیان کوفه تکرار کند. وی افراد بی گناه را به زندان می انداخت، تبعید می کرد، می کشت، به دار می آویخت، دست و پا می برید و... امیر فاسق و ناپاک او نیز در واقعه کربلا، به عمر بن سعد نوشت: «حسین را محاصره کن، تا او و یارانش را بکشی و بدن های آنان را قطعه قطعه نمایی؛ چون مستوجب کشته شدن هستند!... هنگامی که حسین را کشتی، اسب بر بدنش، بتازان، چون حسین مرد ستمکاری است!!»

از دستوراتی که یزید به شمر داده بود، ذبح اولاد حسین علیه السلام \_ از کوچک و بزرگ و شیرخوار و کهن سال \_ بود که دیگر از نسل علی علیه السلام کسی باقی نماند!!(۱)

حال آیا روزگار خون حسین علیه السلام را فراموش می کند؟ آیا آن خونی که در همه عصرها می جوشد و تازه است،

ص: ۷۰

---

۱- ر. ک: محمد جواد مغنیه، شیعه و زمامداران خودسر، ص ۱۱۱ و ۱۱۲.

فراموش می گردد؟! چنان که شیخ عیسی (مفتی موصل) می گفت: کشته شدن حسین علیه السلام برخورد به ریشه اسلام نموده و فراموش نمی گردد!

جا دارد این زلال همیشه جاری (خون حسینی)، طوفانی سهمگین شود و طومار عمر ظالمان و جباران را در هم پیچید و ریشه فساد و ستم را برکند. براساس روایات معتبر، جوشش خون حسین علیه السلام، در عصر ظهور مهدی موعود علیه السلام، به اوج خود رسیده و خاموش نخواهد شد؛ بلکه این خون مقدس، گریبانگیر همه ستمگران و شروران را خواهد گرفت.

با توجه به این بیان «سرّ خونخواهی» امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز آشکار می شود و آن این است که: گروه باطل هر چند ممکن است مدتی جولان داشته و برای خود شوکت و قدرت ظاهری دست و پا کند؛ اما بالاخره نابود شده و از بین خواهند رفت و این تداوم راه حق و حقیقت در هر عصر و زمانی است.

در اینجا بعضی از روایات مربوط به انتقام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از دشمنان حسین علیه السلام بیان می شود:

ص: ۷۱

در روایت مشهوری آمده است:

«القائم منا اذا قام طلب بئار الحسين»<sup>(۱)</sup>؛ «قائم ما وقتی قیام می کند، خون حسین علیه السلام را طلب خواهد کرد». امام صادق علیه السلام فرمود: «چون حسین بن علی علیه السلام به شهادت رسید، فرشتگان الهی ضجه سردادند و گفتند: پروردگارا! با حسین چنین شد؛ در حالی که او برگزیده تو و فرزند پیامبر تو است؛ پس خداوند، نور قائم را به آنان نشان داد و فرمود: «بهذا القائم انتقم منهم»؛ به وسیله این قائم، انتقام او را خواهیم گرفت»<sup>(۲)</sup>.

امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه «و من قتل مظلوماً فقد جعلنا لولیه سلطاناً» فرمود: «مقصود از «و من قتل مظلوماً» حسین بن علی است که مظلوم کشته شده و ما اولیای او هستیم؛ قائم ما چون قیام می کند، در طلب انتقام خون او بر می آید... مقتول حسین علیه السلام و وصی او قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف

ص: ۷۲

---

۱- تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۹۰، ح ۶۱؛ بحار الانوار، ح ۶۴، ص ۲۱۸، ح ۷.

۲- علل الشرایع، ج ۱، ص ۱۶۰، ح ۱؛ کافی، ج ۱، ص ۴۶۵.

در حدیثی نیز آمده است: راوی گوید: از امام صادق علیه السلام درباره قول خداوند متعال «من قتل مظلوماً فقد جعلنا لولیه سلطاناً فلا یسرف فی القتل» پرسیدم؛ امام علیه السلام فرمود: «نزلت فی الحسین علیه السلام لوقتل اهل الارض به ماکان مسرفاً» (۲)؛ «[این آیه] درباره حسین علیه السلام نازل شده است. اگر [قائم ما] به خاطر آن حضرت، همه اهل زمین را بکشد، اسراف کار نخواهد بود».

آن حضرت در تفسیر آیه «اذن للذین یقاتلون بانهم ظلموا. . .» (۳) فرمود: «اهل سنت می گویند: این آیه درباره پیغمبر صلی الله علیه و آله و سلم نازل شد، هنگامی که کفار قریش آن حضرت را از مکه بیرون کردند؛ و حال آنکه او قائم علیه السلام است که چون خروج کند، برای حسین علیه السلام خونخواهی نماید (اذا خرج طلب بدم الحسین علیه السلام) و این است فرمایش او که: ما اولیای خون و طالبان دیه هستیم» (۴).

ص: ۷۳

---

۱- تفسیر عیاشی، ج ۳، ص ۲۹۰، ح ۶۷، بحار الانوار، ج ۶۴، ص ۲۲۸، ح ۷.

۲- روضه کافی، ص ۲۵۵؛ المجحه فی منازل فی القائم. . .، ص ۲۲۷.

۳- حج (۲۲)، آیه ۳۹.

۴- تفسیر قمی، ج ۲، ص ۸۴.

ابوحمره ثمالی می گوید: از امام باقر علیه السلام پرسیدم: ای فرزند رسول خدا! آیا شما همه قائم نیستید و حق را به پا نمی دارید؟ [در این صورت] چرا تنها ولی عصر (مهدی) را قائم می خوانند؟ فرمود: «لما قتل جدی الحسین علیه السلام ضجت الملائکه بالبكاء و النحیب و قالوا الهنا و سیدنا! اَتَصَفَّحُ عمن قتل صفوتک و ابن صفوتک و خیرتک من خلقک؟... فاوحی الله اليهم قزوا ملائکتی فو عزتی و جلالی لانتقمن منهم ولو بعد حین... ثم کشف لهم عن الائمة من ولد الحسین علیه السلام فسرت الملائکه بذلك و رأوا احدهم قائماً یصلی، فقال سبحانه: بهذا القائم انتقم منهم»<sup>(۱)</sup>؛

«چون جدم حسین علیه السلام، کشته شد، فرشتگان صدا به گریه و ناله بلند کرده، گفتند: خدایا! آیا کشندگان بهترین بندگانت و فرزند اشرف برگزیدگانت را به حال خود و می گذاری؟ خداوند به آنان فرمود: ای فرشتگانم! آرام گیرید؛ به عزت و جلالم سوگند! از آنان انتقام خواهم گرفت؛ هر چند بعد از گذشت زمان ها باشد. آن گاه پرده از دیده های آنان کنار زد و امامان از فرزندان حسین علیه السلام

ص: ۷۴

---

۱- دلائل الامامه، ص ۲۳۹؛ بحار الانوار، ح ۳۷، ص ۲۹۴.

را یکی پس از دیگری به آنان نشان داد. فرشتگان از این منظره، مسرور و شادمان شدند و دیدند که یکی از آنان، ایستاده مشغول نماز است؛ خداوند فرمود: با این قائم (شخص ایستاده)، از آنها انتقام خواهم گرفت».

این روایات، بیانگر این نکته مهم و تاریخی است که مسأله شهادت حضرت حسین علیه السلام، امری بسیار سنگین و فاجعه ای بزرگ بوده و مرتبط با همه زمان ها است. از آنجایی که گروه ظلمت و جنود شیطان، در عاشورا نور الهی را خاموش کرده و ولی او را به شهادت رساندند، تقاصّ این جنایت را نه تنها خود؛ بلکه باید همه باطل گرایان و دشمنان حق پردازند. گویا همه اهریمنان و طاغوتیان تاریخ، در شهادت او نقش داشته اند و زمان بروز انتقام از آنان، در عصر ظهور فرزند صالح حسین علیه السلام \_ امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف \_ خواهد بود.

این «خونخواهی» به حدّی بدیهی و مطابق سنت های الهی است که خود امام حسین علیه السلام در شب عاشورا، به یاران خود وعده داده به زودی فرزندش مهدی

انتقام خون آنان را از ظالمان و ستمگران خواهد گرفت: «فابشروا بالجنة، فوالله انما نكث ماشاء الله تعالى بعد مايجرى علينا، ثم يخرجننا الله و اياكم حين يظهر قائمنا فينتقم من الظالمين و اناوانتم شاهدهم في السلاسل و الاغلال و انواع العذاب و النكال. . .»؛ (۱) «بشارت باد شما را به بهشت! به خدا قسم که بعد از آنچه بر ما جاری شود، مکث خواهیم کرد؛ آن قدر که خدای تعالی خواسته باشد. پس بیرون می آورد ما و شما را در آن هنگامی که قائم ما ظاهر شود؛ پس از ظالمان انتقام خواهد کشید و ما و شما، آنان را در زنجیر و غل و گرفتار انواع عذاب ها و نعمت ها مشاهده خواهیم کرد».

در روایت دیگری نیز فرموده بود: «يظهر الله قائمنا فينتقم من الظالمين»؛ «خداوند قائم ما را آشکار خواهد نمود و او از ظالمان انتقام خواهد گرفت».

در روایتی ذیل آیه «و من عاقب بمثل ما عوقب به ثم بغى عليه لينصيرنه الله» آمده است: «. . . فلما قبض رسول الله بغى عليه ابن هندبن عتبه ابن ربيعه (يعنى معاويه بن ابي سفيان) بخروجه عن طاعة امير المؤمنين. . . و بقتل ابنه يزيد،

ص: ۷۶



الحسین، بغیاً و عدواناً، ثم قال تعالی: لینصرنه الله؛ یعنی، بالقائم المهدی من ولده»(۱)؛ «...پس از رحلت پیامبر اسلام، فرزند هند (معاویه...)، با سرپیچی و نافرمانی از امیرمؤمنان علیه السلام، علیه او طغیان کرد. آن گاه فرزند او، یزید، با کشتن حسین علیه السلام، دشمنی و طغیان گری خود را [به نهایت رساند]. پس خداوند می فرماید: «خداوند او را یاری می کند»؛ یعنی، به وسیله قائم از فرزندان او».

یاری امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز، همان مبارزه پیگیر و توفنده علیه دشمنان حق و ریشه کنی تبار اهریمنان و یزیدیان است.

### **ب. انتقام خون حسین علیه السلام وظیفه همگانی**

از امام رضا علیه السلام نقل شده است: «به تحقیق چهار هزار فرشته برای نصرت و یاری حسین علیه السلام، به زمین فرود آمدند. آنان هنگامی که نازل شدند، دیدند حسین علیه السلام کشته شده است! از این رو ژولیده و غبار آلود در نزد قبر آن حضرت، اقامت کردند و همچنان هستند

ص: ۷۷

تا اینکه قائم، قیام کند و آنان از یاوران و سپاه آن حضرت خواهند بود و شعارشان «یالثارات الحسین» است. (۱)

جلوگیری از پیمان شدن خون حسین علیه السلام و خونخواهی از جنایتکاران و قاتلان، امری بایسته و تقدیر الهی است و همه مؤمنان و حق طلبان عالم، باید به این وظیفه عمل کنند (هر چند از کسانی که خود در عاشورا حضور نداشته اند؛ ولی به این جنایت راضی بوده و به آن افتخار می کنند و یا ادامه دهندگان راه یزیدها و ابن زیادها هستند!!)

با توجه به روایت یاد شده، برخی از فرشتگان الهی از واقعه عاشورا تاکنون منتظر ظهور حضرت ولی عصر علیه السلام، هستند تا همراه و هم پای او، علیه دشمنان حق قیام کرده و انتقام خون حسین علیه السلام را بگیرند. شیعیان واقعی آن حضرت نیز در بعضی از دعاها و زیارت ها چنین خواسته ای دارند.

شیعیان واقعی در زیارت عاشورا و در تعزیت گفتن این روز، از خداوند می خواهند که آنان را جهت گرفتن

ص: ۷۸

---

۱- امالی صدوق، مجلس ۲۷، بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۲۸۵.

انتقام خون حسین علیه السلام از یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار دهد:

الف. «ان یرزقنی طلب ثارک مع امام منصور من اهل بیت محمد صلی الله علیه و آله و سلم». (۱)

ب. «اعظم الله اجورنا بمصابنا بالحسین علیه السلام وجعلنا وایاکم من الطالبین بثاره مع ولیه الامام المهدی من آل محمد» (۲)؛ «خداوند اجر ما و شما را در مصیبت حسین علیه السلام بزرگ گرداند و ما و شما را از کسانی قرار دهد که به همراه ولی اش، امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم طلب خون آن حضرت کرده به خونخواهی او برخیزیم».

همه این مطالب، بیانگر آن است که یکی از ابعاد و وجوه انقلاب جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، خونخواهی از دشمنان و کشندگان سالار شهیدان است.

### ج. فریاد انتقام خواهی مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و یارانش

یکی از انگاره های مورد توجه درباره قیام حسینی و انقلاب مهدوی، پیوندها و ارتباط های ناگسستنی و عجیب این دو قیام است؛ یعنی، این

ص: ۷۹

---

۱- زیارت عاشورا (مفاتیح الجنان).

۲- تعزیت، عاشورا (مصباح المتهدجد).

دو نهضت الهی، وجوه مشابهت همسانی فراوانی دارند و به عبارتی تکمیل کننده و پشتوانه همدیگر هستند. امام حسین علیه السلام بارها در حماسه عاشورا، یاد و نام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را زنده کرده و فرجام تلخ دشمنان را در دست او دانسته بود.

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز در موارد و مراحل مختلف قیام خود، پیگیر نهضت خونین عاشورا بوده و خود را ادامه دهنده و پیرو راستین آن معرفی می کند.

از آنجایی که این دو قیام حق طلبانه، علیه جنود شیطان و سپاهیان ظلمت و باطل است؛ حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف حرکت خود را با اعلان برائت از دشمنان اهل بیت علیه السلام و اینکه او منتقم خون حسین است و... آغاز می کند.

بر اساس روایتی هنگامی که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام می کند، خود را به عنوان منتقم خون جدش حسین بن علی علیه السلام معرفی می کند:

«الایا اهل العالم! انا الامام القائم؛ الایا اهل العالم! انا الصمصام المنتقم؛ الایا اهل العالم! ان جدی الحسین قتلوه

عطشاناً. . .» (۱)؛ «آگاه باشید ای جهانیان! منم امام قائم؛ آگاه باشید ای اهل عالم منم شمشیر انتقام گیرنده؛ بیدار باشید ای اهل جهان که جدمن حسین را تشنه کام کشتند...».

شعار فریاد گونه یاران و سپاهیان حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، انتقام خواهی از امام حسین علیه السلام خواهد بود: «ان شعار اصحاب المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف یالثارات الحسین علیه السلام» (۲)؛ «همانا شعار یاران مهدی، ای خونخواهان حسین است».

سلام بن مستنیر می گوید: امام باقر علیه السلام در [تفسیر و تأویل] آیه «و من قتل مظلوماً فقد جعلنا لولیه سلطاناً فلا یسرف فی القتل انه کان منصوراً» (۳) فرمود:

«او حسین بن علی است که مظلوم کشته شد و ما اولیای او هستیم. قائم ما چون قیام کند، در طلب انتقام خون حسین علیه السلام برمی آید. پس می کشد تا جایی که گفته شود: اسراف در قتل کرده است. «مقتول» حسین علیه السلام و ولی او «قائم علیه السلام» است. اسراف در قتل

ص: ۸۱

---

۱- الزام الناصب، ج ۲، ص ۲۸۲.

۲- مستدرک الوسائل، ج ۱، ب ۶۷.

۳- اسراء (۱۷)، آیه ۳۳.

آن است که غیر قاتل او کشته شود. او «منصور» است؛ زیرا از دنیا نمی گذرد تا اینکه یاری شود به مردی از خاندان پیامبر خدا که زمین را آکنده از قسط و عدل کند؛ همچنان که از جور و ظلم پر شده است. (۱)

البته چنان که پیش تر گذشت، این انتقام و خونخواهی، ممکن است از قاتلان واقعی آن حضرت نباشد (چون همگی به شکل های فجیعی کشته شده و معذب گشتند و یا در رجعت از خود آنان نیز خونخواهی شود)؛ بلکه شامل ناپاکانی می شود که از شهادت امام حسین علیه السلام خشنود بوده و به این جنایت می بالند و یا خود تداوم بخش همان جنایت ها و فجایع علیه اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و شیعیان و مظلومان عالم اند.

امام صادق علیه السلام در پاسخ به سؤالی در مورد انتقام از ذریه های کشتندگان امام حسین علیه السلام فرمود: «ذراری قتله الحسین یرضون بفعال آبائهم و یفتخرون بها و من رضی شیئاً کمن

ص: ۸۲

---

۱- تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۹۰؛ اثبات الهداه، ج ۷، ص ۱۰۲؛ بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۵۰.

آتاه. . . (۱)؛ «بازماندگان قاتلان امام حسین علیه السلام برکردار پدرانشان خوشحال اند و به آن افتخار می کنند و هر کس از عملی راضی باشد، مانند آن است که آن را خود انجام داده است».

#### د. انتقام از تمامی دشمنان حق

نگارنده در پژوهش مفصلی که درباره «دولت مهدوی» انجام داده، ثابت کرده که ماهیت و ویژگی برجسته آن، اقدامات فرهنگی و رفتارهای بسیار لطیف و مهرورزانه حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با عموم مردم جهان است.

مهم ترین برنامه و برخورد حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف؛ با مشکلات و موانع، برخورد فرهنگی و تربیتی است؛ نه نظامی و سیاسی. آن حضرت، دولتی اخلاقی تأسیس می کند که مهم ترین رویکرد آن رشد فکری و اخلاقی مردم و رساندن آنان به سرمنزل مقصود (عبودیت و قرب خداوند متعال) است؛ یعنی، قبل از آنکه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، برخوردی قهرآمیز و انتقام جویانه داشته باشد؛ رفتاری

ص: ۸۳

پیامبرانه و حکیمانه دارد و هم از طریق وعظ و نصیحت و هم از طریق هدایت باطنی و کرامت مردم را به راه درست، دعوت خواهد کرد....

عموم مردم نیز از این نوع «هدایت گری» و «برخورد فرهنگی» کمال استقبال را خواهند داشت و رضایت و خشنودی واقعی خود را اعلام کرده، دعوت او را خواهند پذیرفت؛ اما در برابر همین برخورد ملاطفت آمیز و حکیمانه، عده ای به کارشکنی و مخالفت برخوانند خاست؛ همان گونه که در برابر همه پیامبران و داعیان راه حق، این دشمنی ها و مخالفت ها را داشته اند. اینان همان گروه باطل و سپاهیان شرک و شرّ هستند که به هیچ عنوان، دست از لجاجت و دشمنی خود بر نمی دارند و همواره در صدد فساد، ظلم، تبعیض و بهره کشی از انسان ها هستند.

کینه و خشونت آنان نسبت به پیامبران و رهبران حق به جهت خطری است که منافع مادی و دنیوی آنان را تهدید می کند!! به همین دلیل در طول تاریخ، همواره به جنگ و نزاع با گروه حق و حزب خدا پرداخته اند و



نمونه فاجعه آمیز آن را در صحنه عاشورا پدید آوردند.

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برای رهایی بشر از چنگال این گروه ظلمانی و رفع تمامی موانع رشد و تعالی انسان ها، به مبارزه سخت و گسترده علیه آنها می پردازد و طی جنگ های شدیدی، آنها را سرکوب و مغلوب می سازد. این گروه باطل، شامل کفرورزان به خداوند، افسادگران در جهان، شرک و رزان به ساحت حق تعالی، نفاق پیشگان، زرمداران مترف، مستکبران استضعاف گر، دشمنان سرسخت اهل بیت علیه السلام، ستمگران عدالت گریز و... است.

براین اساس دایره انتقام و خون خواهی امام زمان علیه السلام، گسترده بوده و علاوه بر دشمنان اهل بیت علیه السلام شامل دیگران نیز می گردد. امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه شریفه «فمهل الکافرین أمهلهم رویداً» فرمود: «[یعنی] ای محمد! کافران را مهلت بده، مهلت دادنی که اگر قائم قیام کند، از ستمگران و از جنایت کاران قریش، بنی امیه و هر قوم دیگر، انتقام خواهد گرفت (فینتقم من الجبارین و الطواغیت من قریش و بنی امیه و سائر الناس)».

ص: ۸۵

امام صادق علیه السلام درباره انتقام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از دشمنان خدا و رسول او و پیامبران فرمود: «مالمن خالفنا فی دولتنا من نصیب ان الله قد احلّ لنا دمائهم عند قیام قائمنا، فالیوم محرّم علینا و علیکم ذلک، فلا یغزّنک احد اذا قام قائمنا انتقم لله و لرسوله و لنا اجمعین»؛ «برای مخالفان ما در دولت ما نصیبی نیست. خداوند به هنگام قیام قائم ما، خون آنان را بر ما حلال کرده است. هنگامی که قائم ما قیام کند، انتقام خدا و پیامبر و ما را خواهد گرفت».

امام باقر علیه السلام نیز در تفسیر آیه «لمن انتصر بعد ظلمه» فرمود: «[این آیه در حق مهدی و یاران او است] هنگامی که قائم قیام کند، او و اصحابش از بنی امیه و تکذیب کنندگان و ناصبیان انتقام می گیرند». (۲)

امام صادق علیه السلام می فرماید: «خداوند به وسیله او، اسلام را پس از ذلّت به عزّت می رساند و پس از افسردگی، زنده می سازد. جزیه را کنار گذاشته، با

ص: ۸۶

۱- بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۴۹، ح ۱۹، الزام الناصب، ص ۲۴۲.

۲- تفسیر فرات کوفی، ص ۳۹۹، ح ۵۳۲؛ تفسیر قمی، ج ۲، ص ۲۷۸.

شمشیر به سوی خدا دعوت می کند. هر کس با او در افتد، زبون می شود... (فمن أبی قتل و من نازعه خذل)» (۱).

آن حضرت همچنین فرمود: «مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به واسطه خشم خدا بر بندگانش، خشمگین و غضبناک ظهور می کند و پیراهنی را که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در جنگ احد بر تن داشت، می پوشد... شمشیر رسول اکرم (ذوالفقار) را در دست می گیرد. آن را برهنه کرده، بر دوش می گذارد و هشت ماه، دشمنان خدا را بی پروا می کشد».

(۲)

امام باقر علیه السلام نیز می فرماید: «...هشت ماه شمشیر بر دوش دارد و پیوسته دشمنان خدا را می کشد تا خداوند خشنود شود. [راوی گوید: عرض کردم: از کجا می فهمد که خداوند خشنود شده است؟ فرمود: رحم به دلش می اندازد».

(۳)

ص: ۸۷

- 
- ۱- یوم الخلاص، ج ۲، ص ۵۱۴، ج ۶۶۹؛ الزام الناصب، ص ۱۷۹.
  - ۲- الغیبه نعمانی، ص ۳۰۱، ج ۲؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۶۱.
  - ۳- الغیبه نعمانی، ص ۱۶۴، ج ۵؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۷، ج ۹۷.



## فصل ۳: تحلیل سیاسی \_ دینی (پیام ها و اهداف مشترک)

اشاره

ص: ۸۹

یکی از اساسی‌ترین ابعاد و وجوه حماسه عاشورا، درس‌ها، عبرت‌ها و پیام‌های جاودانه و فراگیر آن است. این آموزه‌ها و پیام‌ها، همواره حیات بخش، حرکت آفرین، تأثیرگذار و ماندگار بوده است. این قیام هر چند در مکان و زمان خاصی روی داد؛ ولی آثار و برکات آن، همیشگی و گسترده بوده و مرزهای زمانی و مکانی را در نور دیده است.

شعار «کل یوم عاشورا و کل ارض کربلا»، ارائه الگو و برنامه برای همه ملت‌ها و فرهنگ‌های حق طلب و عدالت خواه است. حماسه حسینی؛ یعنی، ذلت ناپذیری و عزت نفس؛ ظلم ستیزی و افشای ستم کاران؛ حق گرایی و دعوت به رهبری امامان؛ عدالت و برابری؛ آزادی و آزادگی؛ احیای دین و

سنت های اسلامی؛ رسوا سازی باطل و مبارزه با بدعت؛ اقامه حق و عدل و امر به معروف و نهی از منکر؛ اصلاح جامعه و پیکار با مفسد؛ ضرورت فداکاری و جهاد در راه عقیده و مرام؛ بایستگی تشکیل حکومت دینی؛ روشن شدن مظلومیت اهل بیت علیهم السلام؛ شکست سلطه ها در برابر سلاح شهادت و مظلومیت؛ الهام بخشی به آزادگان و حق طلبان؛ موج آفرینی مثبت در تاریخ؛ ضرورت اصلاح جامعه فاسد و منحرف و....

نهضت اباعبدالله علیه السلام، نتایج و پیامدهای زیادی برای جامعه اسلامی فراهم آورد که عبارت است از: بر ملا- ساختن جاهلی بودن حکومت وقت و برداشتن پرده از کار ظالمان و معرفی آنان به جوامع اسلامی؛ پیدایش احساسات دینی علیه ظالمان و حاکمان جور و ستم؛ احیای امر به معروف و نهی از منکر در جامعه؛ جلب عواطف مردم به سوی خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم؛ بیدار شدن وجدان تاریخ و الگو گرفتن قیام امام حسین علیه السلام در برابر ظالمان؛ آگاهی مسلمانان نسبت به حقوقی که در برابر حاکمان دارند؛ زنده شدن

دوباره حقایق اسلامی و دستورات و تعالیم روشن آن؛ درک درست از معنا و ارزش شهادت در راه خدا؛ اعتقاد به برتر بودن مرگ با عزت از زندگی با ذلت و... (۱).

با توجه به مؤلفه های یاد شده، روشن می شود که «واقعۀ طف» (کربلا)، سراسر پیام، عبرت، درس، اثر و نتیجه است و این نشانگر آن است که پیروز واقعی میدان نبرد اندیشه و اعتقاد راستین، حسین علیه السلام است؛ نه شمشیرها و نیزه های پوسیده و خونریز یزیدی. در واقع وقتی سخن از پیروزی و ظفرمندی گروه حق به میان می آید (و در قرآن به آن تصریح می شود)، صرفاً غلبه نظامی و مادی نیست؛ بلکه پیروزی اعتقادی، فکری و معنوی و چیرگی پیام و روح آن را نیز در بر می گیرد.

البته در بسیاری از جنگ ها و نبردهای گروه حق و باطل، عموماً جبهه حق (پیامبران و خداپرستان) پیروز شده اند و خداوند نیز نصرت

ص: ۹۲



خود را شامل آنان کرده است. براساس شواهد قرآنی و تاریخی، پیامبرانی چون نوح، هود، لوط، صالح، موسی، ابراهیم، داود، سلیمان، محمد صلی الله علیه و آله و سلم و... هم پیروز نظامی و ظاهری بوده اند و هم پیروز اعتقادی و معنوی.

این پیروزی ها در سایه نصرت و عنایت الهی به دست آمده و این سنت او است که در میان آفریدگان جاری است و هرگز در سنت الهی دگرگونی راه ندارد. او می فرماید: «در حقیقت ما فرستادگان خود و کسانی را که ایمان آورده اند، در زندگی دنیا قطعاً یاری می کنیم» (۱) و نیز: «حتماً من و فرستادگانم چیره خواهیم گشت؛ آری خداوند نیرومند و شکست ناپذیر است» (۲).

بر این اساس است که گفته می شود: «حسین علیه السلام برای زنده کردن انسانیت و باز گردانیدن کرامت لگد مال شده او قیام کرد و به همین سبب در صدد ستیز با یزید و نابود ساختن اندیشه او

ص: ۹۳

---

۱- غافر (۱۴۰)، آیه ۵۰.

۲- مجادله (۵۸)، آیه ۲۱.

برآمد. حسین علیه السلام بار مسئولیت رسالت اسلام را بر دوش گرفت تا در طی روزگاران دراز، به داد او برسد و لذا با یزید \_ که می خواست کلمه خدا در زمین را خاموش کند \_ به ستیز برخاست و بدین ترتیب، ستیز و رویارویی میان دو عقیده و دو اندیشه بود؛ نه میان دو شخص. حضرت حسین علیه السلام، در بالا بردن دین اسلام، از شیوه جد و پدرش پیروی می کرد؛ در حالی که یزید در نبود ساختن این دین از شیوه پیشینیان خود، دنباله روی می نمود و به همین سبب، نبردی بی امان در کربلا در گرفت...»(۱).

امام حسین علیه السلام و یزید در سرزمین کربلا، رویاروی هم قرار گرفته و با هم جنگیدند و هر چند در ظاهر غلبه و چیرگی از آن یزید و یزیدیان بود؛ اما در واقع و سرانجام شخصیت امام حسین علیه السلام پیروز شد و اندیشه و پیام خود را برای همه عصرها و ملت ها به یادگار نهاد و در این راه جان خود

ص: ۹۴

---

۱- محمد هادی معرفت، امام حسین پیروز میدان نبرد، مجله اندیشه حوزه، سال هشتم، ش پنجم، ص ۹۲.

را نیز فدا کرد.

همین جهت است که راه و آرمان او در نهضت مهدوی، هویدا شده و اندیشه و پیامش احیا خواهد گردید؛ یعنی، الگو و اسوه انقلاب جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، قیام خونین حسینی است و برنامه ها و اهداف آن در عصر ظهور تحقق خواهد یافت.

امام راحل رحمه الله می فرمود: «واقعۀ عظیم عاشورا، از سال ۶۱ هجری، تا خرداد ۴۳ و از آن زمان تا قیام حضرت بقیه الله، ارواحنا لمقدمه الفداء، در هر مقطعی انقلاب ساز است»<sup>(۱)</sup>.

سید قطب می نویسد: «...حسین علیه السلام به گونه ای به شهادت می رسد که از یک سو بزرگ و افتخار آمیز است و از سوی دیگر، غمناک و دردآور؛ آیا این شهادت، پیروزی بود یا شکست؟ در ظاهر و با معیار کوچک، شکست بود؛ اما در حقیقت و با معیار بزرگ، پیروز محسوب می شود. چه [اینکه] هیچ شهیدی در زمین، همچون حسین علیه السلام نیست که سینه ها در عشق او بتپد، دل ها پریشان شود و از غیرت و فداکاری به

ص: ۹۵

جوش آید. شعیه و سنی و حتی غیر مسلمانان، همگی عاشق و دلباخته او هستند. چه بسیار شهیدی که اگر هزار سال زندگی می کرد، نمی توانست، عقیده و مکتب خود را به پیروزی برساند؛ در حالی که حسین علیه السلام با شهادت خویش، آن را به پیروزی رسانید... (۱)».

به همین جهت است که پیام ها و اهداف او، در نهضت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بازسازی و شکوفا شده و در عالم واقع، محقق می شود. پیش از بیان پیام های عاشورا و قیام مهدوی، توجه به یک نکته کلیدی، مهم و بایسته است و آن عبارت است از بستر سازی امام حسین علیه السلام برای قیام عاشورا و ایجاد آمادگی و حالت انتظار در میان شیعیان.

### **بستر سازی و ایجاد آمادگی برای قیام**

حضرت ابا عبدالله علیه السلام در صبح عاشورا \_ چند ساعت مانده به شهادت یاران \_ در سخنرانی مهمی، به آینده و تحولات آن می پردازد. ره آورد خون های اصحاب و یارانش را در کربلا تحلیل می کند و

ص: ۹۶

---

۱- فی ظلال القرآن، ج ۷، ص ۱۸۹ و ۱۹.

بشارت می دهد که:

«این خون ها هدر نمی رود؛ زنده و جاویدان می ماند. حرکت ها پدید می آورد و به ظهور حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می انجامد و به عدل جهانی و حکومت جهانی قرآن متصل می شود.

و ادامه می دهد: من و شما دوباره زنده می شویم؛ دوران رجعت و بازگشت دوباره امامان معصوم فرا می رسد و حکومت عدل جهانی مهدی را تداوم می بخشیم (فابشروا فوالله لئن قتلونا فأننا نرد علی نبینا ثم امکث ماشاءالله فاکون اول من تنشق الارض عنه... (۱).

امام حسین علیه السلام با طرح مباحث «ظهور مهدی موعود» و بازگشت امامان به دنیا در شب عاشورا، در صدد ایجاد زمینه های مناسب طرح این مباحث و ایجاد آمادگی لازم و... بر می آید. پس باید منتظران واقعی و ایثارگر و آماده شهادت، به فلسفه انتظار بیندیشند.

اگر پیروزی امام زمان علیه السلام بر دنیا، به صورت معجزه یا دخالت ولایت تکوینی یا جبری باشد، آمادگی نیرو

ص: ۹۷

لازم نیست. پس [ذکر] شرایط و ویژگی های منتظران نیز فایده ای نخواهد داشت!!

اما اگر ظهور جهانی امام زمان علیه السلام زمینه های لازم را می طلبد، تحقق شرایط می خواهد و آمادگی جهانی و آمادگی ملت اسلام را لازم دارد و پس از اعلام ظهور در خانه خدا، احتیاج به سرباز و مردان جنگجو و کارآموده دارد و نیروهای فراوانی می خواهد تا مکه و مدینه را آزاد کنند و سپس عراق را فتح کند و با همه گردن کشان جهان بجنگد و... پس نیرو می خواهد. به شهادت طلبان خط شکن احتیاج دارد؛ تا با شهادت طلبی و شجاعت، همه مرزهای دشمنان جهانی را فتح کند و از هیچ چیز نهراسد. پس امکانات گسترده لازم دارد تا با امکانات نظامی دشمنان خود، مقابله کند.

پس باید آماده بود و خودسازی کرد و انواع تمرینات نظامی را گذرانند و... آن گاه باید فریاد زد: «عَجَلِ عَلِيٍّ ظَهْرِكُ».

بنابراین هر کسی نمی تواند ادعا کند که منتظر امام زمان علیه السلام است و

از این رو امام حسین، در لحظه های شهادت \_ در چند قدمی خط خون \_ فلسفه انتظار و بحث قیام را مطرح کرد و بشارت داد که آینده روشن است. (۱)

همان گونه که پیش تر اشاره شد، نهضت خونین حسین علیه السلام در امتداد و مسیر قیام ها و مبارزات پیامبران و تمامی حق پویان عالم قرار داشت (البته با مقیاس ظاهری و جغرافیایی محدودتر و کوچک تر؛ اما با دایره معنایی و اثرگذاری گسترده تر و فراتر از زمان ها و مکان ها).

در این مسیر، انقلاب ها و ستیزش های مختلفی (مانند انقلاب اسلامی ایران) روی داده و قیام ها و نهضت هایی به وجود می آید تا اینکه به قیام و انقلاب جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف منتهی شود. بیشتر قیام های حق طلبانه در این دوران، متأثر و برانگیخته از حماسه جاویدان عاشورا بوده است و در واقع، جریان قیام کربلا به صورت یک حادثه، در درون تاریخ مدفون نگشت و

ص: ۹۹

دیری نپایید که به یک «حماسه بزرگ» تبدیل شد و به صورت یک قیام و انقلاب الگو بخش و تاریخ ساز درآمد و الهام بخش نهضت ها و تحولات و جنبش ها در تاریخ اسلام گردید.

به یقین قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز، ادامه نهضت عاشورا و برگرفته و ملهم از آن است. مهم ترین دلیل این برداشت، یکسانی و هماهنگی اهداف، پیام ها و برنامه های هر دو قیام است. این دو نهضت، علیه ظلم و ستم و فساد بر پا شده و اصلاح جامعه، احیای آموزه های دینی، نجات مستضعفان و مظلومان، سرپیچی از بیعت جائران و مفسدان، رفع موانع رشد و تعالی انسان و جزء برنامه های اصلی آنها است. در اینجا به بعضی از مؤلفه های مشترک هر دو قیام اشاره می شود.

## **برنامه ها و پیام های مشترک**

### **الف. پیام ها و اهداف قیام حسینی**

#### **۱. بایستگی قیام حق طلبانه علیه باطل گرایی**

چنان که گذشت قیام امام حسین علیه السلام،

ص: ۱۰۰



براساس حق و حق‌گرایی بنا شده و یکی از اهداف مهم آن، برپاداشت حق، غلبه نورانیت بر ظلمت، رفع شرارت و شیطنت و مبارزه با باطل (گروه کفر و ظلم و فساد) بوده است.

امام در طول این قیام فریاد برآورد که:

«نمی‌بینید به حق عمل نمی‌گردد و از باطل روی گردانی نمی‌شود (الا- ترون انّ الحق لا یعمل به و انّ الباطل لایتناهی عنه)»<sup>(۱)</sup>

یعنی چون وضع جامعه چنین بوده و باطل در جولان است، من قیام کرده‌ام و اگر کسی از من حمایت کند، حق را یاری کرده است: «فمن قبلنی بقبول الحق فالله اولی بالحق...»؛ «هر کس این را بپذیرد که حق است، راه خدا را پذیرفته است...». پیش‌تر در این باره بحث شده و به همین مقدار بسنده می‌شود.

## ۲. عدالت‌گرایی و برپاداشت قسط

از برنامه‌ها و ایده‌های امام حسین علیه السلام در قیام کربلا، دعوت به عدالت و برابری انسان‌ها و شکستن سلطه تبعیض

ص: ۱۰۱

---

۱- بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۳۸۱.

و بیداد و گسستن حصارها و بندهای بردگی از دست و پای مردم بود. امام حسین علیه السلام در نامه ای به مردم کوفه نوشت: «فلعمری ما الامام الا الحاکم بالکتاب، القائم بالقسط الدائن بدین الحق...»<sup>(۱)</sup>؛ «به جان خودم سوگند! امام و پیشوا، تنها کسی است که در برابر کتاب خدا داوری کند و دادگر و عدالت گستر و متدین به دین حق باشد».

آن حضرت حرکت خویش را برای اقامه عدل و رفع ستم از مظلومان و ایمن یافتن بندگان خدا یاد کرد: «و یأمن المظلومون من عبادک»<sup>(۲)</sup>؛ در زیارت نامه امام حسین علیه السلام می خوانیم: گواهی می دهیم که وی دعوتگر به سوی قسط و عدل و برپادارنده عدالت و ایجاد کننده امنیت برای ستمدیدگان بود: «اشهد انک قد امرت بالقسط و العدل و دعوت الیهما»<sup>(۳)</sup>؛ «شهادت می دهیم که تو به قسط و عدل دستور دادی و به دین دعوت کردی».

امام خمینی رحمه الله عدالت خواهی نهضت

ص: ۱۰۲

---

۱- الارشاد مفید، ص ۲۰۴.

۲- بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۳۷؛ تحف العقول، ص ۲۳۹.

۳- مفاتیح الجنان، ص ۴۳۹.

حسینی را چنین بیان می کند: «شهادت [امام حسین] برای این بود که اقامه شود عدل الهی»<sup>(۱)</sup> و «سید الشهداء \_ سلام الله علیه \_ از همان روز اول که قیام کردند، برای این امر، انگیزه شان اقامه عدل بود. تمام زندگی اش را صرف این کرد که این حکومت، حکومت جور بسته شود و از بین برود»<sup>(۲)</sup>.

امام رحمه الله براساس همین عدالت خواهی، نهضت حسینی را به قیام مهدی و سایر انقلاب های حق طلبانه پیوند می زند: «زندگی سید الشهداء، زندگی حضرت صاحب الامر \_ سلام الله علیه \_ زندگی همه انبیاء از اول از آدم تا حالا، همه شان این معنا بوده است که در مقابل جور، حکومت عدل را می خواستند»<sup>(۳)</sup>.

### ۳. مبارزه با حکومت فسق و جور (ستم ستیزی)

یکی از برنامه های اساسی امام حسین علیه السلام، مبارزه پیگیر و مداوم با ظلم و ستم حاکمان وقت و ریشه کنی جور و استکبار و خودکامگی از جوامع اسلامی

ص: ۱۰۳

---

۱- صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۴۵.

۲- صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۸۹ و ۱۹۰.

۳- صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۹۱.

آن حضرت در زمان معاویه نیز به ظلم و استبداد حکومت او اعتراض شدید داشت و این اعتراض را به دوران حکومت یزید \_ که در اوج استکبار و استبداد و خودکامگی قرار داشت \_ کشاند. مهم ترین مستند او دستور پیامبر اسلام بود که:

«من رای سلطاناً جائراً مستحلاً لحرم الله، ناکثاً لعهدالله مخالفاً لسنه رسول الله يعمل فی عبادالله بالاثم و العدوان فلم یغیر علیه بفعل و لا قول کان حقاً علی الله ان یدخله الا و ان هؤلاء قدلزمواطاعه الشیطان. . . .»<sup>(۱)</sup>؛ «اگر کسی حاکم ستمگری را ببیند که حلال خدا را حرام می کند، عهد و پیمان الهی را می شکند و با سنت رسول خدا مخالف است و با بندگان خدا به ستم و بیدادگری رفتار می کند، پس با گفتار و کردار در برابرش نایستد؛ برخداوند است که این فرد را نیز با همان حاکم ستمکار محشور کند... آیا نمی بینید که اینان اطاعت شیطان را، دستمایه خود کرده اند...».

آن حضرت اعتراض شدیدی به قرار گرفتن خلافت در دست فاسق و جائری

ص: ۱۰۴

---

۱- تاریخ طبری، ج ۴، ص ۳۰۴؛ نفس المهموم، ص ۱۱۵.

چون یزید داشت (وعلی الاسلام السلام، اذ قد بليت الامه براع مثل یزید. . . (۱) و از اینکه در دوران چنین افرادی زندگی می کند، اظهار برائت می کرد (فائى لاری الموت الا السعاده و الحياه مع الظالمین الأبرما) (۲).

آن حضرت شگفتی و تعجب خود را از سلطه و چیرگی چنین ظالمانی بیان می دارد: «فيا عجب! و مالی لاعجب و الارض من غاش غشوم و متصدق ظلوم و عامل علی المؤمنین بهم غیر رحیم» (۳)؛ «چرا در شگفت نباشم که زمین در تصرف مردی دغل و ستمکار و مالیات بگیری نابکار است؛ حاکمی است بر مؤمنان که نسبت به آنان مهربان نیست».

امام خمینی رحمه الله در این باره می گوید:

«امام مسلمین به ما آموخت که در حالی که ستمگر زمان بر مسلمین حکومت جائرانه می کند، در مقابل او اگر چه قوای شما ناهماهنگ باشد، به پاخیزید و استنکار کنید و اگر کیان اسلام را در خطر دیدید، فداکاری

ص: ۱۰۵

۱- لهوف، ص ۲۰.

۲- تحف، العقول، ص ۲۴۹؛ تاریخ طبری، ج ۴، ص ۳۰۵.

۳- تحف العقول، ص ۱۶۹ و ۱۷۰.

کنید و خون نثار نمایید». (۱)

«امام حسین علیه السلام با عده کم، همه چیزش را فدای اسلام کرد، مقابل یک امپراتوری بزرگ ایستاد و «نه» گفت». (۲)

«سید الشهداء علیه السلام \_ سلام الله علیه \_ وقتی می بیند که یک حاکم ظالمی، جائری در بین مردم دارد حکومت می کند؛ تصریح می کند حضرت که: اگر کسی ببیند حاکم جائری در بین مردم حکومت می کند [و] ظلم دارد. به مردم می کند؛ باید مقابلش بایستد و جلوگیری کند؛ هر قدر که می تواند با چند یا چندین نفر...» (۳) و «حضرت سید الشهداء \_ سلام الله علیه \_ به همه آموخت که در مقابل ستم، در مقابل حکومت جائر، چه باید کرد». (۴)

#### ۴. هدایت گری و نجات بخشی

امامت، هدایت و راهبری انسان به راه درست و حقیقی و دعوت به رشد و سعادت و معنویت او است. یکی از

ص: ۱۰۶

---

۱- تبیین (عاشورا در کلام امام خمینی)، ص ۵۴.

۲- تبیین (عاشورا در کلام امام خمینی)، ص ۵۶.

۳- صحیفه نور، ج ۲، ص ۲۱۸.

۴- صحیفه نور، ج ۷، ص ۵۸.

محورها و برنامه های بنیادین امام حسین علیه السلام \_ در طول حیات پربار خود \_ به خصوص در برپاداشت قیام کربلا \_ ارشاد و هدایت جنود شیطان و نجات آنان از ضلالت و جهالت بود. به همین جهت از هر فرصتی برای دعوت و آگاهی بخشی به آنان استفاده می کرد و آنان را به نیکی ها، فضایل اخلاقی، ایمان، معنویت و... دعوت می نمود.

آن حضرت ریشه ضلالت و انحراف مردم را در اطاعت و فرمانبری از حاکم فاسق و گمراه گر می دانست؛ به همین جهت بیشتر تبلیغات خود را متوجه یزید ساخته بود: «امامان و رهبران مردم، دو دسته اند: امام هدایت گر که به هدایت دعوت می کند و امام ضلالت گر که به ضلالت و گمراهی دعوت می نماید. هر کس، از اولی اطاعت کند، به بهشت راه می یابد و هر کس، دومی را اجابت نماید، داخل جهنم می شود».<sup>(۱)</sup>

امام حسین علیه السلام خطاب به سپاه خصم فرمود:

«انا ادعوکم الی کتاب الله و سنه نبیه فانّ السنّه قدامیت و

ص: ۱۰۷

---

۱- موسوعه سخنان امام حسین علیه السلام، ص ۳۳۷.

انّ البدعه قد اجيبت و ان تسمعوا قولي و تطيعوا امري اهدكم سبيل الرشاد(۱)؛ «من شما را به پیروی از کتاب خدا و راه و روش پیامبر فرا می خوانم؛ زیرا هم اکنون سنت پیامبر از میان رفته و بدعت ها و احکام ناروا زنده شده است. پس اگر به این پیام من گوش فرا دهید و آن را بپذیرید، شما را به راه سعادت رهبری خواهم کرد».

در برابر مهمه و سر و صدای آنان \_ که می خواستند ندای هدایت گرایانه امام به گوششان نخورد \_ فرمود: «ویلکم ماعلیکم ان تنصتوا الی فتسمعوا قولي و انما ادعوکم الی سبیل الرشاد»؛ «وای بر شما! چرا ساکت نمی شوید تا سخنانم را خوب بشنوید، من شما را به سوی رشد و سعادت دعوت می کنم».

در بخشی از «زیارت اربعین» درباره آن امام شهید می گوئیم: «... و بذل مهجته فیک لیستنفذ عبادک من الجهاله و حیره الضّلاله»(۲)؛ «... او خون قلبش را در راه تو داد تا بندگان را از جهالت ها و سرگشتگی در وادی گمراهی ها برهاند».

ص: ۱۰۸

---

۱- تاریخ طبری، ج ۵، ص ۳۵۷.

۲- تهذیب، ج ۶، ص ۱۲۶.



اگر مردم به این دعوت پیامبرانه و معناگرایانه امام پاسخ مثبت می دادند؛ جامعه به اوج رشد و بالندگی معنوی و اخلاقی خود می رسید و موانع و مشکلات رشد و تکامل انسان برداشته می شد؛ اما گروه باطل، نور خدا را خاموش کردند و مردم را از فیوضات و برکات فراوان او بی بهره ساختند!!

## ۵. اصلاح گری و تحوّل گرای مثبت

یکی از اهداف و غایات امام حسین علیه السلام از قیام، ایجاد اصلاحات اساسی در جامعه و دگرگون کردن رفتارها، پندارها و گفتارهای نادرست و انحرافی بود. اسلام اموی، آموزه های وحیانی را تحریف کرده و برداشت ها و سلایق شخصی را جایگزین آن ساخته بود. سطوح مختلف جامعه، دچار خمودگی، نفاق، دنیازدگی، فساد و انحراف شده بود؛ به همین جهت اصلاح جامعه در ابعاد مختلف آن، ضروری می نمود و مهم ترین پیام و شعار امام حسین علیه السلام نیز این بود که: «انی لم اخرج اشراً و لا بطراً و لا مفسداً و لا ظالماً و انما خرجت لطلب الاصلاح فی امه جدی ارید ان آمر بالمعروف و انهی عن المنکر و اسیر سیره

ص: ۱۰۹

جدی و ابی علی بن ابی طالب؛ «من از روی هوس، سرکشی، تبه کاری و ستمگری قیام نکردم؛ تنها به انگیزه اصلاح در امت جدم برخاستم. می خواهم به نیکی ها فرمان دهم و از بدی ها باز دارم و روش جد خود و پدرم علی بن ابی طالب را دنبال کنم».

براساس این روایت، اصلاحات امام حسین علیه السلام مربوط به مردم و جامعه است (الاصلاح فی امه جدی)، نه در دین و شریعت. در واقع این حاکمان و مردم بودند که نیاز به دگرگونی و تحول در رفتار و گفتار داشتند و امام می خواست این انقلاب درونی را شعله ور سازد.

امام علیه السلام با این گفتار خود، هدف نهضت را دقیقاً مشخص ساخت (نجات امت از گمراهی و فساد) و تهمت های دیگر (افسادگری، سلطنت طلبی و...) را از خود زدود.

اصلاح گری \_ در مفهوم اسلامی آن \_ عبارت است از: «زدودن پایه ها و نشانه های ستم و عبودیت غیر خدا و گسترش عدالت حقیقی، بر مبنای حقوق واقعی انسان، در پرتو وحی الهی و

آن حضرت در بیان زیبایی فرمود: «اللهم انك تعلم انه لم يكن الذی منا تنافساً فی سلطان ولا التماساً من فضول الحطام لکن لنرى المعالم من دینک و تظهر الاصلاح فی بلادک و یأمن المظلومون من عبادک و يعمل بفرائضک و سنتک و احکامک. . .» (۲)؛ «بارالها! تو به یقین می دانی آنچه از ما سرزده است، برای سلطه طلبی و کسب قدرت و دست یازیدن به متاع دنیوی نبوده است؛ بلکه قیام ما برای ارائه نشانه های دین تو و پدید آوردن اصلاح در شهرهای تو بوده است و برای اینکه بندگان مظلوم و ستم دیده تو احساس امنیت و آرامش کنند و به فریضه ها و سنت ها و احکام تو عمل شود».

زمانی که بنی امیه، به پیروی از شیطان تن داده، اطاعت از خدای رحمان را رها نموده، و آشکارا فساد کرده و به حدود الهی عمل نمی کنند؛ آیا کسی جز امام حسین علیه السلام شایستگی و وظیفه اصلاح و تغییر را دارد؟ (۳) آن هم اصلاح و دگرگونی های اساسی و بنیادین

ص: ۱۱۱

---

۱- حکومت اسلامی، سال هفتم، شماره ۴، ص ۱۹۵.

۲- تحف العقول، ص ۲۳۷.

۳- ر. ک: وقعه الطف، ص ۱۷ (ابی مخنف).

(انقلاب فکری و اخلاقی)؟! شهید مطهری بیان امام حسین علیه السلام در رابطه با اصلاح گری خود را چنین تصویر می کند: «من مثل خیلی [از] افراد نیستم که قیام و انقلابم به خاطر این باشد که خودم به نوایی رسیده باشم؛ برای اینکه مال (و ثروتی تصاحب کنم)؛ برای اینکه به ملکی رسیده باشم! این را مردم دنیا از امروز بدانند (این نامه را در مدینه نوشت)، قیام من، قیام مُصلِحانه است. من مصلح در امت جدم هستم. قصدم امر به معروف و نهی از منکر است. قصدم این است سیره رسول خدا را زنده کنم؛ روش علی مرتضی را زنده کنم. سیره پیغمبر مرد[ه]، روش علی مرتضی مرد[ه]، می خواهم این سیره را و این روش را زنده کنم.» (۱)

## ۶. احیای آموزه های دینی

یکی از علت ها و انگیزه های مهم نهضت عاشورا، حفظ دین اسلام، احیای آموزه های متعالی آن و بدعت ستیزی و تحریف زدایی از چهره غبار گرفته آن

ص: ۱۱۲

بود. زنده کردن آموزه ها و تعالیمی چون امر به معروف، نهی از منکر، ایشارگری در راه دین، پرهیز از منکرات و حرام خواری، لزوم اطاعت از قرآن و عترت، آزادگی و جوانمردی، عمل به تکلیف، شهادت طلبی در راه خدا، دوری از دنیا گرایی و... وجهه همت سالار شهیدان بود. در واقع عاشورای حسینی، برنامه ای احیاگرایانه نسبت به دین و جلوه های گوناگون آن بود، تا در سایه بذل خون و نثار جان، دین برپا شود و سیره پیامبر اسلام، سرمشق عملی مسلمانان گردد و عزت دین خدا، به جامعه بازگردد. (۱)

در مطالعه سخنان امام حسین علیه السلام، تکیه فراوانی روی احیای دین، اجرای حدود الهی، احیای سنت، مبارزه با بدعت و فساد و دعوت به حکم خدا و قرآن دیده می شود. جامعه در آن عصر با بحران تزلزل ارزش های انسانی مواجه بود. ارزش ها و هنجارهای اجتماعی جامعه اسلامی پس از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم، به دلایل متعددی دچار افت و انحراف گشته بود.

ص: ۱۱۳

تحریف باورهای دینی و بازگشت به ارزش های جاهلی، فراموشی سیره پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، برتری روحیه قومی و عصبیت بر هنجارهای دینی عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم (که نشأت گرفته از تعالیم مقدس اسلام بود)، تبدیل اشرافیت معنوی به اشرافیت مادی و ثروت اندوزی، گرایش به تجمل و کم رنگ شدن روحیه عالی اسلامی (به ویژه در عصر عثمان و از آن پس)، برتری حربه ارباب و تزویر بر عامل حق طلبی و ظلم ستیزی در روحیه جامعه اسلامی (بالا-خص مردم کوفه)، بی عدالتی و فساد رهبران سیاسی و برخی موارد دیگر، از جمله مسائل دردناک و آسیب های عمده اجتماعی بود که امام حسین علیه السلام با آنها مواجه شد. (۱)

چنان که گذشت، امام حسین علیه السلام در نامه ای خطاب به اهل بصره نوشت: «من شما را به کتاب خدا و سنت پیامبرش فرا می خوانم. سنت مرده و بدعت زنده شده است (و ان السنه قد امیتت و ان البدعه قد احییت)...اگر سخنم را

ص: ۱۱۴

بشنوید و از فرمانم پیروی کنید، شما را به راه ارشاد (دین)، هدایت می کنم». (۱)

و می فرمود: «...من سزاوارترم که برای یاری دین خدا برخیزم و برای عزت بخشیدن به دین او و جهاد در راه او [تلاش کنم] تا آنکه کلمه الله برتر باشد». (۲)

آن حضرت عَلیّ دعوت مردم کوفه را، احیای نشانه های حق (دین حق) و از بین بردن بدعت ها، بیان کرد: «ان اهل الکوفه کتبوا الی یسألوننی ان اقدم علیهم لما ارجو من احیاء معالم الحق و اماته البدع» (۳)؛ «کوفیان به من نامه نوشته و از من خواسته اند که نزد آنان بروم؛ چرا که امیدوارم معالم و نشانه های حق زنده گردد و بدعت ها بمیرد».

مهم ترین دستور و خواست امام حسین علیه السلام از اصحاب و یاران باوفایش در روزی عاشورا، حمایت از دین الهی بود؛ چنان که فرمود: «اینک این درهای

ص: ۱۱۵

---

۱- تاریخ طبری، ج ۶۴، ص ۲۶۶.

۲- تذکره الخواص ابن جوزی، ص ۲۷.

۳- اخبار الطوال، ص ۲۴۶.

گشوده بهشت و نهرهای جاری و پیوسته آن و میوه ها و قصرهای بهشتی است و این هم پیامبر خدا و شهیدان که در رکاب او به خون غلتیدند. اینک پدر و مادرم نیز چشم به راه شمايند و مشتاق دیدارتان! پس از دین خدا حمایت کنید و از حرم رسول الهی، دفاع نمایند ( . . . فحاموا عن دین الله و ذبوا عن حرم رسول الله)». (۱)

این شعار جاودانها امام حسین علیه السلام است که در طول قرون و اعصار بر تارک تاریخ می درخشد و فریاد بر می آورد: «لو کان دین محمد لم یستقم الا بقتلی فیاسیوف خذینی»؛ «اگر دین محمد صلی الله علیه و آله و سلم جز با قتل من احیا و زنده نمی شود؛ پس ای شمشیرها! مرا در بر گیرید».

## ۷. تشکیل حکومت و اعمال ولایت سیاسی

یکی از پیام ها و عبرت های مهم «عاشورا»، این است که برای رفع ریشه های ظلم و ستم از جامعه، زدودن رذایل اخلاقی و کژتابی های فکری و رفتاری، نجات مستضعفان و مظلومان از چنگ مستکبران و مفسدان، از بین

ص: ۱۱۶



بردن طاغوتیان و جباران و ترویج آموزه های متعالی شریعت «یک راه اساسی و تکلیف دینی وجود دارد» و آن «تأسیس نظام سیاسی دینی و به دست گرفتن حکومت به وسیله صالحان و شایستگان» است؛ یعنی، «حکومت دینی» مهم ترین وسیله و ابزار تحقق آرمان های والای شریعت و ارشاد و هدایت مردم و رفع کاستی ها و ناراستی ها است.

به همین جهت آن حضرت به دعوت کوفیان پاسخ مثبت داد و عازم آن دیار شد تا بتواند خلافت غصب شده را برگرداند و ولایت سیاسی خود را ظاهر کند.

هدف و انگیزه او از قیام خونین عاشورا، رسیدن به حکومت نبود؛ بلکه به دست گرفتن دولت، تنها وسیله ای برای رسیدن به دیگر اهداف والا و متعالی بود.

حضرت ابا عبدالله صلی الله علیه و آله و سلم در برخورد با سپاه حرّ، به آنان فرمود: «ایها الناس: ان تتقوا الله و تعرفوا الحق لأهله؛ یکن ارضی لله عنکم و نحن اهل بیت محمد اولی بولایه هذا الامر علیکم من هؤلاء المدّعیین مالیس لهم و السائرین فیکم بالجور و العدوان؛ فان ابیتم الا الکراهه لنا و

الجهل بحقنا و كان رأيكم ألان غير ما اتتكم به كتبكم و قدمت على به رسلكم، انصرفت عنكم»<sup>(۱)</sup>؛ «ای مردم! اگر تقوای الهی پیشه کنید و حق را برای اهل آن بشناسید؛ برای کسب خشنودی الهی بهتر است. ما خاندان پیامبر، سزاوارتر به ولایت بر شما از این مدعیان به ناحق و غاصبیم. همان ها که به ستم و تجاوز بر شما حکم می رانند و اگر اراده کرده اید که از ما کراهت داشته باشید و حق ما را نادیده گیرید و اکنون نظر شما از آمدن به سوی شما جز آن چیزی است که در نامه هایتان نوشته اند و فرستادگان شما ابراز داشته اند، منصرف شده و باز می گردم».

حضرت حسین علیه السلام برای به دست آوردن حکومت، اقداماتی انجام داد؛ از جمله خودداری از بیعت با یزید، هجرت از مکه به مدینه و علنی کردن مخالفت و دعوت مردم به تبعیت از خود، اجابت دعوت کوفیان و حرکت به سوی کوفه. در آخرین مرحله نیز که با پیمان شکنی کوفیان و سخت گیری

ص: ۱۱۸

---

۱- ارشاد شیخ مفید، ص ۲۲۴؛ بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۳۷۷.

سپاهیان عبیدالله مواجه شد و بین مرگ عزیزانه یا تسلیم ذلیلانه مخیر گشت، مرگ عزتمند و شجاعانه را برگزید و تا آخرین قطره خون از کرامت ایمان خود دفاع کرد: (۱)

«الا انّ الدعی بن الدعی قدرکز بین اثنتین بین السله و الذله هیهات منالذله یأبی الله لناذلك و رسوله و المؤمنون و حجور طابت و طهرت و انوف حمیه و نفوس ابیه من ان نؤثر طاعه اللئام علی مصارع الکرام» (۲)؛

«آگاه باشید! این پسرخوانده، پسر پسرخوانده، مرا بر دو راهی شمشیر (مرگ) و ذلت قرار داده است و هیهات که ما به زیر بار ذلت رویم؛ زیرا خداوند و پیامبرش و مؤمنان، از اینکه ما ذلت را بپذیریم، ابا دارند و دامن های پاک مادران و افراد با غیرت و اشخاص سرافراز روا نمی دارند که اطاعت افراد پست و لئیم (مانند امویان) را برقتلگاه نیک منشان مقدم بداریم».

با توجه به این پیام ها و برنامه ها، روشن می شود که قیام امام

ص: ۱۱۹

---

۱- ر. ک: حکومت اسلامی، سال هفتم، شماره ۳، ص ۴۷۱.

۲- مقتل الحسین (محرم)، ص ۲۳۴؛ بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۹.

حسین علیه السلام، انقلابی جاودانه، تأثیر گذار و پیروز بود؛ هر چند آن حضرت همراه با عده کمی از نیکان روزگار، در برابر جبهه پر نیروی کفر و باطل قرار گرفت و به ظاهر نتوانست دشمن را شکست دهد و خود شربت شهادت نوشید؛ اما این درس و پیام را به همه جهانیان داد که: خون بر شمشیر، حق بر باطل، نور بر ظلمت، خیر بر شرّ، ایمان بر کفر و نفاق، صلاح بر فساد و حزب الله بر جنود شیطان پیروز و غالب است. اما این شعارها و اهداف باید روزی به طور کامل تحقق یابد و راه ناتمام امام حسین علیه السلام به پایان برسد و این نیز تنها در سایه ها نهضت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تحقق خواهد یافت.

## **ب. پیام ها و اهداف قیام مهدوی**

### **اشاره**

با مروری به بعضی از اهداف و برنامه های حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، در می یابیم که بیشتر آنها در تداوم و تکمیل نهضت حسینی علیه السلام است.

### **۱. حق گرایی و محو تمامی جلوه های باطل**

چنان که پیش تر گذشت، یکی از

ص: ۱۲۰

محورهای مشترک قیام حسینی و مهدوی، مبارزه با باطل (جنود شیطان و ظلمت) و محو تمامی جلوه های و نمادهای باطل (کفر، شرک، نفاق، فساد، جنایت، خون ریزی، شرارت و...) است.

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در این راستا نهضتی گسترده، قاطع و حق طلبانه را رهبری می کند و در مدتی کوتاه بر همه کفر و گمراهی چیره می شود و سپاهیان شیطان را نابود می کند.

امام کاظم علیه السلام فرمود: «... الثانی عشرنا سهل الله له کل عسر... و یبید به کل جبار عنید و یهلک علی یده کل شیطان مرید»<sup>(۱)</sup>؛ «خداوند برای دوازدهمین [امام] از خاندان ما، هر دشواری را آسان می سازد... به دست او هر جبار سرسختی نابود می شود و هر شیطان سرکشی هلاک می گردد».

امام هادی علیه السلام می فرماید: «یحق الله به الحق و یزهق الباطل و هو مهدیکم المنتظر»<sup>(۲)</sup>؛ «خداوند به دست او حق را استوار و پیروز و باطل را نابود می کند و او مهدی

ص: ۱۲۱

---

۱- کمال الدین، ج ۲، ص ۳۶۹؛ بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۱۵۰، ج ۳.

۲- احتجاج طبرسی، ج ۲، ص ۶۰؛ بحار الانوار، ج ۳۷، ص ۲۰۹.

امام باقر علیه السلام درباره آیه «الذین ان مکناهم فی الارض اقاموا الصلاه. . .» فرمود: «این برای آل محمد و مهدی و اصحاب او است، خداوند متعال مشرق ها و مغرب های زمین را به تصرف آنها در آورده و دین را آشکار می سازد. خداوند به وسیله او و یارانش بدعت ها و باطل را از بین می برد؛ همچنان که سفیهان، حق را میرانده باشند (یمیت الله عزوجل به و باصحابه البدع و الباطل کما امات السفهه الحق) تا جایی که اثری از ظلم دیده نشود و امر به معروف و نهی از منکر خواهند نمود». (۱)

«یظهر الله الحق بهم و یخمد الباطل بأسیافهم. . .» (۲)؛ «خداوند حق را به دست آنان ظاهر می کند و باطل را با شمشیرهایشان نابود می سازد».

امام باقر علیه السلام نیز می فرماید: «. . . اذا قام القائم ذهب دوله الباطل»؛ «هنگامی که قائم قیام کند، هر دولت باطلی از بین

ص: ۱۲۲

---

۱- تأویل الآیات الظاهره ؛ ص ۳۴۳؛ المحجه فی ما نزل فی القائم الحجه، ص ۲۵۴.

۲- امالی طوسی، ص ۳۵۲؛ کشف الغمه، ج ۱، ص ۳۹۹.

می رود»(۱) و «.. . القائم منّا اهل البيت اذا قام غلبت دولتُ الباطل»(۲)؛ «قائم ما اهل بیت، هر گاه به پاخیزد، دولت او بر باطل غالب می شود».

این برنامه، همان ایده و آرمان حسینی است که به دست امام زمان علیه السلام به طور کامل محقق خواهد شد و او از لحاظ ظاهری و معنوی پیروز و غالب خواهد بود. در تفسیر علی بن ابراهیم در رابطه با آیه «نصر من الله و فتح قريب» آمده است: «.. . یعنی فی الدنيا، فتح القائم»(۳)؛ «یعنی در دنیا با فتح و پیروزی حضرت قائم».

در نهایت در روایتی آمده است: «یذهب الشرّ و یبقی الخیر»(۴)؛ «[در عصر مهدی]، شرّ از جهان رخت بر می بندد و تنها خیر باقی می ماند».

## ۲. عدالت گستری و برپاداشت قسط

قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، نه تنها نهضتی

ص: ۱۲۳

---

۱- تفسیر قمی ج ۲، ص ۴۲۵؛ المحججه فی ما نزل. .. ص ۴۲۹.

۲- کافی، ج ۸، ص ۲۸۷، ص ۲۰۹.

۳- تفسیر قمی، ج ۲، ص ۳۶۶.

۴- منتخب الاثر، ص ۴۷۲؛ الزام الناصب، ص ۲۲۸.

برای گسترش عدل و داد و قسط است؛ بلکه او خود مظهر عدالت و دادگری است (هو العدل المنتظر و هو الامام العادل). «عدالت» تنها با ظهور و وجود امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، معنا و بروز پیدا می کند و این آرمان همیشگی و ماندگار تمامی پیامبران و یکتاپرستان و همه مردم، به دست حسینی او، محقق می شود. آری امام حسین علیه السلام برای برپاداشت «عدالت» قیام کرد و فرزندش مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، عدالت را در تمام ابعاد آن \_ عدالت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و اخلاقی \_ عملی خواهد ساخت.

این ندای جاودانه رسول رحمت است که فرمود: «المهدی... يملأ الارض عدلاً و قسطاً كما ملئت ظلماً و جوراً»<sup>(۱)</sup>؛ «مهدی زمین را آکنده از عدل و قسط می کند؛ همان گونه که با جور و ستم پر شده باشد».

حضرت علی علیه السلام درباره سیره مهدوی می فرماید: «سیرته بالعدل و حکمه الحق»<sup>(۲)</sup>؛ «راه و روش او به عدالت و حکم و فرمان او حق است».

امام صادق علیه السلام فرمود: «... يقوم القائم بالحق و

ص: ۱۲۴

---

۱- کافی، ج ۱، ص ۳۳۸؛ الاحتجاج، ج ۲، ص ۴۴۹.

۲- بحار الانوار، ج ۴، ص ۲۲۳.



العدل»؛ «قائم علیه السلام، به حق و عدالت قیام می کند» و نیز «... القائد العادل الحافظ لما استودع يملأها عدلاً و قسطاً كما ملأها الفجار جوراً و ظلماً»<sup>(۱)</sup>؛ «او رهبری عادل، حافظ و امانت دار آنچه به او سپرده شده است. پس او زمین را پر از عدالت و قسط می کند، همچنان که فاجران آن را مالا مال از ظلم و بیداد کرده اند»<sup>(۲)</sup>.

از رسول گرامی اسلام نقل شده است: «فيملاً الارض قسطاً و عدلاً حتى تمنى الاحياء الاموات تعيش في ذلك...»<sup>(۳)</sup>؛ «مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، چنان عدالتی در جامعه بر پا می کند که زندگان آرزو می کنند کاش مردگانشان زنده بوده و از عدالت او بهره مند می شدند» و نیز، «قسّم بالسويه و عدل بالرعيه»؛ «مال را به طور مساوی تقسیم می کند و عدالت را در میان رعیت اجرا می کند».

### ۳. ظلم ستیزی و نابودی حکومت های فسق و جور

امام حسین به پاخاست، چون ظلم و فسادگری حکومت بی نهایت و رنج و اندوه مردم، افزون شده بود. امام

ص: ۱۲۵

۱- بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۲۴۴.

۲- بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۲۶۹.

۳- اثبات الهداه، ج ۳۰، ص ۶۳۹.

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز به پا خواهد خاست؛ چون ظلم، فساد، تباهی و فسق و فجور حکومت ها و گروه های تأثیرگذار جامعه، از حد و نهایت خود گذشته و بشر در گردابی از بیدادگری ها، تبعیض ها، انحرافات و... غرق می شود. نجات بشر، در گرو رفع موانع و بن بست ها است و این با نابودی اشکال مختلف فسق و فجور جور و امکان پذیر است. امیرمؤمنان می فرماید: «... لیعزلنَّ عنکم امراء الجور و لیطهرنَّ الارض من کل غاش...»<sup>(۱)</sup>؛ «به طور حتم او [مهدی] فرمان روایان ظالم و جائر را برکنار می کند و زمین را از گمراه کنندگان و خدعه کاران پاک می گرداند».

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «فیظهر علی کل جبار و ابن جبار و یظهر من العدل ما یتمنی له الاحیاء امواتهم...»<sup>(۲)</sup>؛ «بر هر ستمگر و فرزند ستمگری چیره می شود و عدالتی را گسترش می دهد که زندگان آرزو می کنند مردگان زنده شوند و این عدالت را ببینند...».

همچنین آمده است: «اذا قام حکم بالعدل و ارتفع

ص: ۱۲۶

---

۱- بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۱۲۰.

۲- العرف الوردی، ج ۲، ص ۶۱؛ البرهان، ص ۱۱۷.

فی آیامه الجور و اَمِنَتْ به السبیل. . .» (۱)؛ «چون قیام کند، به عدالت داوری می کند و در زمان او جور و ستم ریشه کن می شود و راه ها امن می گردد» و نیز: «یطهر الله به الارض من کل جور و یقدّسها من کل ظلم» (۲)؛ «خداوند به وسیله مهدی، زمین را از هر جور و تجاوزی پاک و از هر ستمی خالی می کند».

و در روایتی از قول خداوند متعال نقل شده است: «لیطهّر الأرض من اعدائی و اورثها اولیائی» (۳)؛ «زمین را از دشمنان من پاک و میراث دوستانم می کند».

#### ۴. هدایت گری و ارشاد بشر

یکی از وجوه ممتاز و برتر عصر ظهور هدایت و ارشاد کامل بشر به سوی راه درست و مستقیم الهی (توحید و اسلام و ایمان) است؛ همان گونه که امام حسین علیه السلام نیز در صدد تحقق آن بود (اهدیکم الی سبیل الرشاد). امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از شیوه ها و راه های مختلف به

ص: ۱۲۷

- 
- ۱- ارشاد مفید، ج ۲، ص ۳۸۴؛ کشف الغمه، ج ۲، ص ۴۶۵.
  - ۲- کمال الدین، ج ۲، ص ۳۷۱؛ کشف الغمه، ج ۲، ص ۵۲۴.
  - ۳- امالی صدوق، ص ۶۳۲، ج ۴؛ بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۶۶۵۲۴.

هدایت و راهنمایی بشر می پردازد و ضمن ارائه راه نور و ایمان، بر بصیرت، عقلانیت و معنویت انسان می افزاید. هدایت گری امام علیه السلام، ادامه راه پیامبران الهی و امامان معصوم و شامل تمامی انسان های روی زمین \_ چه نیک و چه بد \_ است.

در واقع نجات و سعادت بشر و رهنمونی او به قله کمال و تعالی (عبودیت و یکتاپرستی)، به دست او محقق خواهد شد. در روایتی آمده است: «یشیر بالتقی و يعمل بالهدی. . .»<sup>(۱)</sup>؛ «[مهدی] باتقوا گام می سپارد و براساس هدایت رفتار می کند...».

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: «یقیم الناس علی ملتی و شریعتی و یدعوهم الی کتاب ربّی»<sup>(۲)</sup>؛ «مردم را به دین و آیین من وادار می کند و به قرآن دعوتشان می نماید».

در روایتی آمده است: «یملأ الارض عدلاً و قسطاً و نوراً و برهاناً یدین له عرض البلاد و طولها لایبقی کافر الا آمن و لاطالح الا صلح»<sup>(۳)</sup>؛ «[مهدی]، زمین

ص: ۱۲۸

---

۱- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۶۹، ح ۱۵۸.

۲- کمال الدین، ج ۲، ص ۴۱۱، ج ۶؛ اثبات الهداه، ج ۷، ص ۵۲.

۳- احتجاج طبرسی، ج ۲، ص ۲۹۱، بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۲۱، ح ۶.

را از عدل و داد و برهان و دانش و نور (هدایت). آکنده می سازد تا آنجا که سراسر گیتی به وی ایمان آورده و کافران مسلمان می شوند و فاسقان صالح می گردند».

«یدعو الناس الی کتاب الله و سنّه نبیه و الولایه لعلی بن ابی طالب. . .» (۱)؛ «او مردم را به سوی کتاب خدا، سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ولایت علی بن ابی طالب دعوت می کند».

«هنگامی که [قائم] خروج می کند، اسلام را بر یهود، مسیحیان، صابئین، بی دینان، مرتدان و کافران در شرق و غرب زمین عرضه می دارد. پس اگر کسی با علاقه اسلام آورد، او را به نماز و زکات و آنچه در اسلام هست و خداوند آن را واجب کرده، امر می کند... اما اگر مسلمان نشد، گردن او را می زند تا اینکه در دنیا کسی نباشد که خدا را به وحدانیت شناسد». (۲)

حضرت علی علیه السلام نیز فرموده است: «یعطف

ص: ۱۲۹

- 
- ۱- تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۵۷، ح ۴۹، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۲.
  - ۲- تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۳؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۰، ج ۹۰.

الهوى على الهدى اذا عطفوا الهدى على الهوى و يعطف الراى على القرآن اذا عطفوا القرآن على الراى. . .» (۱)؛ «او خواسته ها را تابع هدايت وحى مى کند؛ هنگامى که مردم، هدايت را تابع هوس هاى خویش قرار مى دهند و در حالى که به نام تفسير، نظريه هاى گوناگون خود را بر قرآن تحميل مى کنند، او نظريه ها و اندیشه ها را تابع قرآن مى سازد».

## ۵. اصلاح گری و تربیت انسان ها

همان گونه که عدالت مهدوی، دارای ابعاد و زوایای مختلفی است (عدالت سیاسی، عدالت توزیعی، عدالت قضایی و دادگری، عدالت اخلاقی و...)؛ اصلاح گری امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز دارای ابعاد وجوه گوناگونی است و در واقع در برگیرنده اصلاح گری های حسینی است.

اصلاح جامعه مفسد، اصلاح اخلاق و رفتارهای ناپسند، اصلاح قوانین و مقررات، اصلاح برداشت های نادرست از دین، اصلاح سیستم و ساختار معیوب سیاسی \_ اجتماعی، اصلاح رابطه های مردم (با خدا، با خود، با دیگران و

ص: ۱۳۰

باطبیعت) و...از جمله برنامه ها و اقدامات سازنده و اصلاح گرایانه امام عصر علیه السلام است.

تا زمانی که اصلاحات بنیادین در جامعه صورت نگیرد و در مردم انقلاب اخلاقی و رفتاری و دگرگونی های فکری و روحی اتفاق نیفتد؛ هیچ ناهنجاری و فساد از بین نخواهد رفت و هیچ موعظه و ارشادی فایده بخش نخواهد بود. به همین جهت امام زمان علیه السلام ابتدا به رشد فکری و اخلاقی و تربیت نفوس می پردازد و جامعه و روان های مرده را زنده می کند؛ آن گاه است که این جامعه زنده و تربیت شده، خود به سمت نیکی ها، فضایل، عدالت، تقوا و...حرکت می کند.

امام باقر علیه السلام می فرماید: «اذا قام قائمنا وضع یدہ علی رؤوس العباد فجمع به عقولهم و اکمل به اخلاقهم»<sup>(۱)</sup>؛ «هنگامی که قائم ما قیام کند، دستش را بر سر بندگان را می گذارد و عقول آنها را متمرکز ساخته و اخلاقشان را به کمال می رساند».

در روایتی آمده است: «... یصلح امه بعد

ص: ۱۳۱

---

۱- الخرائج و الجرائح، ج ۲، ص ۸۴۱؛ بحارالانوار، ح ۵۲، ص ۳۳۶.

فسادها»(۱)؛ «این امت را پس از آنکه تباه و فاسد شده اند، اصلاح می کند».

در تفسیر آیه «ان الله يحيى الارض بعد موتها» آمده است: «... یعنی يصلح الارض بقائم آل محمد صلى الله عليه و آله و سلم «بعد موتها» یعنی من بعد جور اهل هلكتها (مملکتها)»(۲)؛ «یعنی زمین را به قائم آل محمد اصلاح می فرماید «پس از مردن آن»؛ یعنی، پس از جور و ستم اهل مملکت آن...».

در کتاب های روایی اهل سنت نیز آمده است: «يصلح الله تعالى به كل ما افسد قبله»(۳)؛ «خداوند [به وسیله مهدی]، تمامی چیزهایی که پیش تر فاسد شده اند، اصلاح می کند».

امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه «يحيى الارض بعد موتها» فرمود: «يحيى الله عزوجل بالقائم عليه السلام [الارض] «بعد موتها» بكفر اهلها. . .»(۴)؛ «خداوند زمین را به دست قائم زنده و احیا می کند، بعد از آنکه با کفر ساکنانش مرده باشد».

در روایت زیبایی نیز آمده است: «و

ص: ۱۳۲

---

۱- كشف الغمه، ج ۲، ص ۴۷۳.

۲- كتاب الغيبه، ص ۱۱۰، المحججه في مانزل . .، ص ۳۷۷.

۳- البرهان في علامات مهدى آخر الزمان، ص ۱۳۲.

۴- كمال الدين، ج ۲، ص ۶۶۸؛ تأويل الآيات الظاهره، ص ۶۳۸.



اعملوا انکم ان اتبعتم طالع المشرق سلک بکم منهاج الرسول صلی الله علیه و آله و سلم فتداوایتم من العمی و الصم و البکم . .  
«(۱)»؛ «...بدانید اگر شما از منجی شرقی پیروی کنید؛ او شما را به راه و روش پیامبر راهنمایی می کند و از کوری و کری و گنگی نجات می دهد».

## ۶. احیایگری و زنده کردن آموزه های الهی و دینی

در طول سال ها و قرن هایی که از طلوع پر فروغ اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله و سلم می گذرد، همواره شاهد هجوم بدعت ها، شبهات، انحرافات، برداشت های شخصی، تفسیرهای ناروا، بی توجهی ها و غفلت ها نسبت به آموزه های متعالی و ماندگار آن بوده ایم. در طی این مدت، احیاگران و مصلحان الهی کوشیده اند تا سیمای واقعی اسلام را به مردم نشان دهند و گرد و غبار بدعت ها و انحرافات را از آن بزدایند؛ مهم ترین حرکت احیاگرایانه و اصلاح طلبانه، حماسه خونین عاشورا است که تأثیرات شگرفی بر جامعه اسلامی گذاشت و تداوم آن نیز در

ص: ۱۳۳

---

۱- کافی، ج ۸، ص ۶۶، ج ۲۲؛ بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۱۲۳، ج ۲۴.

قیام جهانی مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف جلوه گر خواهد شد.

بر این اساس امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بزرگ ترین احیاگر آموزه های دینی و مبلغ تعالیم راستین دین الهی خواهد بود. این احیاگری به حدی خواهد بود که بسیاری از گفتارها و برنامه های آن حضرت، نو و جدید به نظر خواهد آمد.

در روایتی آمده است: «اذ اقام القائم علیه السلام جاء بامر جدید كما دعا رسول الله صلى الله عليه و آله و سلم، فی بدو الاسلام الی امر جدید»<sup>(۱)</sup>؛ «هنگامی که قائم قیام می کند امری جدید می آورد؛ چنان که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در آغاز اسلام به امری جدید دعوت کرد».

امیرمؤمنان علی علیه السلام درباره آن حضرت می فرماید: «فیریکم کیف عدل السیره و یحیی مَیَّتَ الْکِتَابِ وَ السُّنَّه»<sup>(۲)</sup>؛ «روش عادلانه در حکومت حق را به شما می نمایاند و کتاب خدا و سنت پیامبر را زنده می کند».

«لوقد قام قائمنا. . . استأنف بکم تعلیم القرآن و شرایع الدین و الاحکام و الفرائض كما انزله الله علی محمد صلی الله علیه و آله و سلم . . .»<sup>(۳)</sup>؛ «وقتی قائم ما قیام کند و سخنگوی

ص: ۱۳۴

---

۱- ارشاد مفید، ج ۲، ص ۳۸۴؛ کشف الغمه، ج ۲، ص ۴۶۵.

۲- نهج البلاغه، خطبه ۱۳۸.

۳- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۶۰، ح ۶۲۸؛ بحارالانوار، ج ۲، ص ۲۴۷، ج ۵۲.

ما سخن بگوئید، قرآن و احکام دین را، همان گونه که بر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نازل شده است، از نو به شما می آموزد» و نیز: «یصنع كما صنع رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یهدم ما کان قبله كما هدم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم امر الجاهلیه و یستأنف الإسلام جدیداً»<sup>(۱)</sup>؛ «[مهدی] بر طبق شیوه رسول خدا رفتار می کند و آنچه از نشانه های گذشته باشد، از میان می برد؛ همان گونه که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نشانه های جاهلیت را از بین برد. پس از ریشه کن ساختن بدعت ها، اسلام را از نو پیاده و اجرا می کند».

«لا یتروک بدعه الا ازالها و لاسنه الا اقامها»<sup>(۲)</sup>؛ «هیچ بدعتی نیست، مگر آنکه مهدی آن را [از پیکر اسلام] خواهد زدود و سنتی نیست، جز اینکه آن را بر پا خواهد داشت».

## ۷. تشکیل حکومت دینی

تشکیل حکومت جهانی اسلام و توجه ویژه به بعد سیاسی اسلام، از محورهای مهم قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

ص: ۱۳۵

---

۱- الغیبه نعمانی، ص ۲۳۰، ج ۱۳؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۵۲، ج ۱۰۸.

۲- وسائل الشیعه ج ۲۵؛ ص ۴۳۶؛ ارشاد مفید، ج ۲، ص ۳۸۵.

حکومت و دولت آن حضرت، فراگیر و جهانی خواهد بود و قدرت و سلطه او، از شرق تا غرب دنیا را فرا خواهد گرفت. دولت و نظام سیاسی مهدوی، بهترین، کامل ترین، مردمی ترین و تأثیر گذارترین دولت ها، پس از نابودی و پایان اجل تمامی دولت های عالم خواهد بود. در این حکومت جهانی، اصحاب و یاران نزدیک و مؤمن حضرت، به عنوان حاکمان و والیان کشورها و بلاد مختلف برگزیده و منصوب خواهند شد. این حکومت، مهم ترین ابزار و وسیله عدالت گستری، ظلم ستیزی، حق طلبی و تأمین توسعه و پیشرفت جوامع خواهد بود.

در روایتی آمده است: «یبلغ سلطانه المشرق و المغرب»<sup>(۱)</sup>؛ «سلطه و برتری او شرق و غرب [جهان] را در برمی گیرد» و نیز: «دولتنا فی آخر الدهر تظهر»<sup>(۲)</sup>؛ «دولت ما، در آخر الزمان ظاهر می شود».

«ان دولتنا آخر الدول ولم یبق اهل بیت لهم دولة الا ملکوا

ص: ۱۳۶

---

۱- کمال الدین، ج ۱، ص ۲۸۰ و ت ۳۳۰؛ بحارالانوار، ج ۵۱؛ ص ۷۱، ج ۱۲.

۲- امالی صدوق، ص ۶۸۹، ج ۳؛ بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۱۴۳، ج ۳.

قبلنا لئلا يقولوا \_ اذا رأوا سيرتنا \_ اذا ملكنا سرنا مثل سيره هؤلاء...» (۱)؛ «دولت ما (دولت مهدی)، آخرین دولت ها است؛ هیچ خاندانی نیست که حکومتی برای آن مقدر باشد، جز اینکه پیش از مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به حکومت می رسد تا هنگامی که ما به قدرت رسیدیم، به کسی نگویند: اگر ما نیز به قدرت می رسیدیم، این چنین رفتار می کردیم».

«... المهدی و اصحابه یملکهم الله مشارق الارض و مغاربها»؛ «خداوند مهدی و اصحابش را حاکمان شرق و غرب زمین قرار می دهد» و نیز: «اذا قام القائم، ذهب دوله الباطل» (۲)؛ «زمانی که قائم قیام کند، هر دولت باطلی از بین می رود».

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نیز نقل شده است: «لولم یبق من الدنيا الا یوم واحد لطول الله ذلك الیوم حتی یملک رجل من اهل بیته...» (۳)؛ «اگر از دنیا جز یک روز باقی نباشد، خداوند آن روز را به قدری طولانی می کند که مردی از اهل بیت من، فرمانروای [جهان]

ص: ۱۳۷

---

۱- کتاب الغیبه (طوسی)، ص ۶۷۳، ارشاد مفید، ج ۲، ص ۳۸۴.

۲- کافی، ج ۸، ص ۲۷۸.

۳- دلائل الامامه، ص ۲۵۰؛ کشف الغمه، ج ۲، ص ۴۷۳.

می شود».

امیر مؤمنان می فرماید: «یظهر صاحب الرايه المحمديه و الدوله الاحمديه. . .»<sup>(۱)</sup>؛ «صاحب رایت محمدی و بنیان گذار دولت احمدی ظهور می کند».

پس از استقرار و تثبیت دولت، امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف حاکمان و والیان جهان را با دستورات مهمی به سراسر جهان اعزام می کند و به آنان دستور عدالت و احسان می دهد: «یفرق المهدی اصحابه فی جمیع البلدان و یأمرهم بالعدل و الاحسان و يجعلهم حکاماً فی الاقالیم و یأمرهم بعمران المَدُن». <sup>(۲)</sup>

## نتیجه

با توجه به این تحلیل سیاسی \_ دینی، روشن می شود که هر دو قیام وجوه و ابعاد مشترک فراوانی دارند و در واقع هر دو دارای اهداف، برنامه ها و خواست های همسانی هستند که بعضی از آنها در قیام عاشورا محقق شد؛ ولی همه آنها به طور کامل در عصر ظهور و در پرتو نهضت جهانی

ص: ۱۳۸

---

۱- منتخب الاثر، ص ۲۱۰.

۲- یوم الخلاص، ج ۲، ص ۶۵.

مهدوی تحقق خواهد یافت.

حق خواهی و باطل ستیزی، عدالت خواهی و برپاداشت قسط، نابودی حکومت های فسق و جور و ستم، هدایت گری و نجات بخشی، اصلاح گری و تحول گرایی مثبت، احیای آموزه های متعالی دین و در نهایت تشکیل حکومت و تحقق ولایت سیاسی امامان، بعضی از این وجوه مشترک است.

قیام امام حسین علیه السلام، نقش ویژه و تأثیرگذاری در ارائه این اهداف و برنامه ها به صورت پیام ها و عبرت های جاودانه و جهانی داشته و تحقق کامل آنها نیز به دست حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهد بود.

در پایان این تحلیل، نقش و تأثیرگذاری قیام عبدالله علیه السلام را با توجه به آیه ای از قرآن بیان می کنیم.

قرآن کریم، حق و باطل را مانند آب جاری و کف آن می داند که کف ها (باطل) از بین خواهد رفت و آبی که برای مردم پر فایده است (حق) باقی می ماند: «كذلك يضربُ اللهُ الحقَّ والباطلَ فاما الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً واما ما يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي

ص: ۱۳۹

الارض...»؛<sup>(۱)</sup> «خداوند برای حق و باطل چنین مثل می زند؛ اما کف به کناری افتد و نابود شود و آنچه برای مردم سودمند است (حق) در زمین پایدار بماند...».

بر اساس این آیه، کف های بلند آرزو و میان تهی، کنار می روند و آبی که برای مردم مفید و سودمند است، در زمین می ماند؛ یعنی، حق همیشه مفید و سودمند است، همچون آب زلال که مایه حیات است. باطل بی فایده و بیهوده است؛ ولی حق همیشه باید بجوشد و بخروشد تا باطل را از خود دور سازد. نه کف های روی آب هرگز کسی را سیراب می کنند و درختی را می رویانند و نه کف هایی که در کوره های ذوب فلزات ظاهر می شوند<sup>(۲)</sup>. می توان از آنها زینتی و یا وسیله ای برای زندگی ساخت. اگر هم مصرفی داشته باشند، مصارف بسیار پست و بی ارزشند که به حساب نمی آیند (همانند مصرف کردن خاشاک برای

ص: ۱۴۰

---

۱- رعد (۱۳)، آیه ۱۷.

۲- تفسیر نمونه، ج ۱۰، ص ۱۶۵ و ۱۶۶ ر. ک: مجمع البیان، ج ۱۳، ص ۴۷.



باطل همواره مستکبر، بالا نشین، پر سروصدا، پر غوغا، ولی تو خالی و بی محتوا است، (اما حق متواضع، اهل عمل، پر محتوا و سنگین وزن است. حق همیشه متکی به نفس است و بهره و سود فراوانی برای همگان دارد (مانند آب و فلزات خالص). به همین ترتیب انسان ها، گروه ها، مکتب ها و برنامه ها به همان اندازه که مفید و سودمندند، حق بقا و حیات دارند. مثل انسان مؤمن و حق جو و عقاید خالصش، مانند آبی است که حیات حیوانات و گیاهان و جوامع به آن بستگی دارد و مانند طلا و نقره و... است که در زندگی این جهان مورد استفاده مردم هستند؛ اما مثال انسان کافر و باطل گرا و ستیزه جو، مانند کفی است که دیر یا زود، حباب های آن می ترکد و از برابر چهره آب و دیگر مواد خالص، محو می شود و بدین ترتیب آنچه هویدا می گردد و دوام می پذیرد، آب، طلا، نقره و... است. کفر نیز مانند مواد چرکین و سیاه فامی است که بر روی فلزات ذوب شده ظاهر می گردد و ایمان نیز همچون

فلز ذوب شده خالص و پر فایده است.

زندگی و قیام اباعبدالله نیز دارای برکات و آثار فراوانی است و حیات و بالندگی جهان اسلام \_ به خصوص شیعه \_ مدیون خون پاک آن بزرگوار است... بر این اساس حضرت حسین علیه السلام در پی پیروزی آنی نبوده است و به خوبی به عدم دستیابی به پیروزی آنی آگاه بوده است... وضع جامعه اسلامی در آن روزگار، دست یازیدن به یک عمل حماسی و شهادت طلبانه را می طلبید که روح انقلابی در آن جامعه را شعله ور سازد و در بردارنده والاترین مراتب فداکاری و از خود گذشتگی در راه اصیلی باشد که راهنما و چراغ راه تمام انقلابیون گردد؛ حتی آن گاه که دشواری راه برای آنها جلوه می نماید و احتمال پیروزی به نظر آنها کاملاً مردود می نماید و نشانه های شکست نمایان می شود، از هدف دست بردارند. جامعه اسلامی در روزگار امام حسین علیه السلام بیمار بود و به اندک مالی و سخت گیری، زیادی شکنجه و ترس، خرید و فروش می شود. امکان ندارد که انسانیت و کرامت این چنین جامعه به آن بازگردد و از بیهودگی

ص: ۱۴۲

و حقارت وجودی اش آگاه شود. چنین جامعه ای را تنها یک عمل انقلابی با والاترین نشانه های فداکاری کرامت و دفاع از اصول و مرگ در راه آن، می تواند روح انقلاب و خفته آن را بیدار کند... . تنها کاری که حضرت می توانست انجام دهد، این بود که با عملش، اعماق این چنین جامعه ای را بلرزاند و الگویی برتر ارائه نماید که در وجدان افراد آن، به خون و آتش سرشته شده است. بعضی از دستاوردهای این قیام را می توان در حوزه های زیر جست و جو کرد:

فاجعه کربلا در وجدان اسلامی مردم آن روزگار نفوذ کرد و جامعه اسلامی به طور کلی و جدی تحت تاثیر آن قرار گرفت. این امر باعث شد تا در روح انقلابی خفته، حرارت تازه ای بدهد و در وجدان افسرده آنان جنبشی بیفکند که آن را زنده سازد و روحی در جان و روان بدمد تا آن را به دفاع از کرامت انسانی اش وادارد.

۱. در همه شکستن چهارچوب دینی دروغین که امویان و دار و دسته های شان به وسیله آن قدرت شان را اداره می کردند، همچنین رسوایی روح بی دینی

جاهلی که حکومت بنی امیه را جهت می داد.

۲. برانگیختن احساس گناه در جان و روان تک تک افراد؛ احساسی که به نقد فرد از خویشتن خویش تبدیل می شود و موضع او در برابر زندگی و جامعه بر آن مبتنی است.

۳. آفرینش فضیلت های تازه ای برای شخص و گشودن چشمان این انسان بر جهان روشن و با شکوه (۱)،

۴. ایجاد روح انقلابی در انسان مسلمان، به خاطر پایه ریزی جامعه بر قوانین و قواعد تازه، و بازگشت اعتبار انسانی به آن.

ص: ۱۴۴

---

۱- ر. ک: محمد مهدی شمس الدین، زمینه های اجتماعی و رهاوردهای انسانی قیام امام حسین علیه السلام، ص ۱۴۱ و ۱۴۲.

## فصل ۴: تحلیل عرفانی \_ حماسی (تجلیات حق و حق باوری)

اشاره

ص: ۱۴۵

«نهضت عاشورا» محل ظهور و بروز حماسه و عرفان؛ سیاست و اخلاق؛ دین و حکمت؛ عقل و عشق و تجلی گاه تمامی فضیلت ها و نیکی ها در برابر شرارت ها و رذیلت ها است. حضرت حسین علیه السلام، مظهر و حقیقت عزت، غیرت، آزاد مردی، شجاعت، ظلم ستیزی، اقتدار، مقاومت، استواری، ایثارگری، شهادت و...بود و همه اینها را در کربلا به خوبی آشکار ساخت. این جلوه ها و مظاهر، نشانگر همراهی و حمایت امام علیه السلام از حق و حق خواهی و مبارزه و جهاد علیه باطل و طغیان گری است. این حقایق و تجلیات، بیانگر این است که قیام کربلا، دارای ابعاد و وجوه مختلفی است و در تحلیل همه جانبه و کامل آن، باید به همه این زوایا و مظاهر

توجه کرد. پس همان طور که مباحث گوناگون سیاسی، تاریخی، فلسفی و... درباره این نهضت مطرح است، مفاهیم والای عرفانی، اخلاقی و باطنی نیز درباره آن قابل طرح است. حماسه عاشورا، دارای اسرار و باطن هایی است که حقیقت همه آنها به یک چیز بر می گردد و آن عبارت است: «از قیام انسان کامل علیه تمامی بدی ها، شرارت ها و باطل ها و تلاش و کوشش برای زدودن موانع و چالش هایی که در مقابل کمال خواهی و تعالی انسان ها قرار دارد».

به عبارت روشن تر، هر چه که در کربلا- و از ناحیه جبهه حق مشاهده شد، زیبا و خدایی بود (ما رایت الا جمیلا). همه آنها گوشه ای از جلوات و مظاهر رحمت و غضب، عطف و قهاریت، شفقت و شدت و رحمانیت و جباریت الهی است. «رحمت و شفقت» به بندگان صالح و گرفتاران در دام ظلم و ستم و فساد و «شدت و غضب» علیه جنود شیطان و سردمداران کفر و شر و باطل. پس در تحلیل و بررسی واقعه عاشورا به خصوص نقش آن در مصاف نهایی حق و باطل \_ به همه این

ابعاد و وجوه باید توجه کرد.

به نوشته یکی از پژوهشگران:

«...تکیه روی جنبه سیاسی کربلا، نباید توجه ما را به این رخدادهای، به عنوان یک پدیده کاملاً برتر، یک امر جاودانه، یک امر تقدیر شده و تعریف شده از سوی باری تعالی، کم رنگ کند. کربلا یک نهضت زمینی صرف نیست؛ بخشی از وحی مجسم شده و قرآن عینیت یافته است. همان طور که نظریه امامت در شیعه، صرفاً مشتمل بر جنبه سیاسی نیست، قیام عاشورا نیز تنها یک حرکت سیاسی نیست.<sup>(۱)</sup>»

قیام عاشورا هم مظهر اتم و اکمل عرفان و اخلاق است و هم جلوه گاه کم نظیر حماسه و پایداری و سیاست. این دو چنان در هم عجین شده اند که جنگ و عبادت در کنار هم قرار گرفته و «جهاد اصغر» و «جهاد اکبر»، به طور کامل بروز یافته است.

کربلای حسینی، جلوه گاه مکارم اخلاق و ارزش های معنوی است که بیش از هر چیز دیگر، جلوه غلبه نفس انسان ها بر پلیدی ها و پستی ها است؛ یعنی، غلبه نفس انسانی بر دشمن درونی و خواهش های نفسانی؛ شکست ناپذیری در

ص: ۱۴۸

---

۱- تأملی در نهضت عاشورا، ص ۲۵۳.



مقابل وسوسه های شیطانی. مظاهر مادی و دلبستگی دنیوی، هواهای نفسانی، خوف و طمع های بشری و کرامت انسانی، بر سر راه عزت، مانع ایجاد می کنند. اگر کسی در این میدان (جهاد اکبر)، پیروز شد و مقهور عوامل مادی نشد، در عرصه جهاد اصغر، هرگز مغلوب دشمنان نمی شود؛ زیرا عزت نفس اینها، بر تمام پستی ها چیره گشته است. حضرت آیت الله خامنه ای می فرماید:

«بعد دیگر نهضت حسین بن علی علیه السلام تجسم معنویت و اخلاق است... در این نهضت، یک عرصه دیگری هم برای مبارزه وجود دارد و آن نفس انسان ها چون درون و باطن انسان ها است، آنجایی که ضعف ها و طمع های بشری، حقارت ها، شهوت ها و هواهای نفسانی در وجود انسان، او را از بر داشتن گام های بلند باز می دارد؛ آنجا هم یک صحنه جنگ است، آن هم جنگی بسیار دشوارتر». (۱)

سالار شهیدان حسین بن علی علیه السلام، همانند قرآن کریم در چهره های گوناگونی برای مردم جهان درخشد: برای

ص: ۱۴۹

---

۱- مجموعه مقالات همایش امام حسین، ج ۱۳ (عزت حسینی)، ص ۲۰۲ (به نقل از روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۴ فروردین ۸۱).

عارفان در چهره «دعای عرفه»، برای زمامداران حامی قسط و عدل و حامی مستضعفان و محرومان، در سیمای «نهضت و قیام علیه طغیان گری امویان»، برای پرهیزگاران و زاهدان در چهره «تارک دنیا» و برای دیگران در چهره های دیگر و... .

او کسی است که توانست مضمون بلند دعای عرفه را \_ که اوج عرفان در آن موج می زند \_ در کنار حادثه خونبار کربلا جمع کند؛ حادثه ای که سرشار از پایمردی، حماسه، ایثار و... است. پس دو نوع جلوه گری و یا دو چهره را می توانیم، در نهضت و شخصیت اباعبدالله ببینیم:

۱. چهره ای که به هیچ وجه حاضر به تسلیم، خضوع و رضا در برابر هیچ ظالم و باطلی نیست و با آنکه تمام قدرت های آن روز، بر ضد کاروان او بسیج شده بودند و با آنکه می دانست سفر به عراق، به شهادت او و اصحابش منتهی می شود و بعد از شهادت او، خاندان گرامی اش به اسارت می روند و... در عین حال آن خطبه های حماسی بین راه کربلا را خواند و در آن خطبه ها، همراه اظهار تبری از

بیگانگان (سردمداران نفاق و فساد و ستم)، فرمان قیام و دستور مبارزه را صادر کرد و فرمود: من قیام کرده ام تا راه جدّ و پدرم را ببیمیم. گر چه در مدت نزدیک به یک ربع قرن زمامداری اموی و مروانی، مردم را به سیره دیگر انس و عادت داده بودند، اما من فقط به سیره جد و پدرم عمل می کنم. (۱) برای این اساس نه تنها خود او؛ بلکه هیچ یک از اصحاب و اهل بیت او نیز حاضر نشدند حکومت جائزانه امویان را تأیید کنند!

۲. چهره ای دیگر که گویا جز انعطاف و مناجات چیزی ندارد و دعای عرفه را انشا می کند. این اوج عرفان او است که به برادرش ابوالفضل فرمود: شب عاشورا را مهلت بگیر، خدا می داند که من نماز، مناجات، تلاوت قرآن، دعای فراوان و استغفار را دوست دارم (فهو يعلم انی کنت قد احبّ الصلاه له و تلاوه کتابه و کثره الدعاء و الاستغفار) (۲). نه تنها سالار شهیدان؛ بلکه همه یاران با وفای او

ص: ۱۵۱

---

۱- ر. ک: بحار الانوار، ج ۶۴، ص ۳۲۹.

۲- بحار الانوار، ج ۶۴، ص ۳۹۲.

نیز چنین بودند: «لهم دوی کدوی النحل»<sup>(۱)</sup>؛ آن گروه مثل زنبورهای عسل، زمزمه عبادت و نیایش داشتند. (۲)

## ظهور حق و باطل در کربلا

بعد دیگر حماسه عاشورا، مربوط به تجلیات و رونمایی دو جبهه حق و باطل است. امام حسین علیه السلام با حماسه و عرفان خود، صحنه ای زیبا از حق خواهی، خداگرایی و انسانیت را نشان داد؛ اما سپاهیان خصم با جنایت و کوردلی خود، تصویر بسیار کریه‌ی از باطل گرایی، ابلیس محوری، شرارت و ظلمت ارائه دادند و طومار حیات خود را لکه دارتر ساختند.

از نظر شهید مطهری رحمه الله حادثه عاشورا و تاریخچه کربلا- دو صفحه دارد: یک صفحه سفید و نورانی و یک صفحه تاریک و ظلمانی که هر دو صفحه اش بی نظیر است و یا کم نظیر... قهرمان [صفحه سفید و نورانی]، حسین علیه السلام است. در آن صفحه... حماسه است، افتخار و

ص: ۱۵۲

---

۱- بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۳۹۴.

۲- ر. ک: عبدالله جوادی آملی، حماسه و عرفان، ص ۲۲۹ و ۲۳۰.

نورانیت است؛ تجلی حقیقت و انسانیت است؛ تجلی حق پرستی است.

آن صفحه را که نگاه می کنیم، می گوئیم: بشریت حق دارد به خود ببالد... اما صفحه سیاه و تاریکش، از آن نظر سیاه و تاریک است که در آن فقط جنایت بی نظیر و یا کم نظیر می بینیم. حدود ۲۱ نوع پستی و لثامت در این جنایت بود. خیال هم نمی کنم در دنیا چنین جنایتی دیده بشود که تا این اندازه تنوع داشته باشد... (۱).

برای زدودن این صفحه سیاه از کتاب بزرگ تاریخ و انسانیت، نیاز به مبارزه ای فراگیر و جهادی شکوهمند هست و به همین جهت، صفات و ویژگی هایی از اباعبدالله در روز عاشورا ظهور کرد که هر یک مثال زدنی و برای یک مبارزه بزرگ و نبرد تاریخی علیه شرور و پلیدی ها بایسته بود؛ از جمله شجاعت بدنی، قوت قلب و شجاعت روحی، ایمان کامل به خدا و پیغمبر و اسلام، صبر و تحمل عجیب، رضا و تسلیم، (۲) بزرگواری و آزاد

ص: ۱۵۳

---

۱- ر. ک: حماسه حسینی، ج ۱، ص ۱۲۱.

۲- ر. ک: حماسه حسینی، ج ۳، ص ۱۶۲.

مردی، فداکاری وفاداری، عزت و استقامت و... یکی از نویسندگان معروف (عباس محمود عقّاد) می نویسد: «در روز عاشورا، مثل این بود که یک نوع مسابقه میان خصلت های حسینی برقرار شده بود؛ یعنی، فضایل حسینی هر کدام، با دیگری مسابقه می داد. صبر حسین می خواست از سایر صفاتش جلو بیفتد. اخلاص حسین می خواست از همه اینها پیشی بگیرد. شجاعت حسین می خواست گوی سبقت را از صفات دیگر او برآید و...» (۱)

در تحلیل این جلوه ها و مظاهر حماسی \_ عرفانی، توجه به چند نکته بایسته است:

۱. هر کدام از این مظاهر عظاما، به نحو اتم و اکمل در سراسر زندگی امام حسین علیه السلام \_ به خصوص در نهضت عاشورا \_ هویدا و متجلی گردید.

۲. بعضی از این ویژگی ها و جلوه ها، زمینه ساز و حرکت آفرین بوده و چون با شخصیت آن حضرت عجین شده بود، آن حضرت را به سمت قیام و مبارزه علیه پلیدی ها و ظلمت ها، سوق می داد. از

ص: ۱۵۴

این مظاهر و تحلیات بارز، می توان به سه مورد خاص اشاره کرد:

الف. حرّیت و آزادگی،

ب. غیرت دینی،

ج. ظلم ستیزی و عدالت طلبی.

با وجود این سه ویژگی است که خدا باوران و حق طلبان، می توانند با قدرت و شجاعت تمام در برابر گروه باطل و فسادگر قرار گرفته و تا سرحد پیروزی ظاهری یا شهادت، با آنان مبارزه کنند.

۳. وجود نورانی حضرت اباعبدالله علیه السلام در حماسه جاودانه کربلا مظهر و مجلای ویژگی ها و رفتارهای برجسته و شگفت انگیزی بود که آنها را در عرصه نبرد با جنود شیطان به ظهور و بروز رساند؛ از جمله:

الف. خداباوری و عرفان والا،

ب. عزّت و افتخار،

ج. شجاعت و پایداری،

د. ایثارگری و شهادت طلبی.

وجود این چهار مؤلفه نیز در قیام و انقلاب مؤثر و گسترده علیه شرّ و ظلمت و فساد، بایسته است و هر شخص و گروهی در نبرد با مفسدان و ستمگران و در صحنه عمل، باید آنها

ص: ۱۵۵

را به ظهور برساند و به یقین تمام آنها به صورت گسترده و کامل تر در عصر ظهور محقق خواهد شد.

۴. در تحلیل حاضر، بیشترین تکیه و محور مباحث، مربوط به شخصیت حضرت اباعبدالله علیه السلام است. این به معنای بی توجهی به سایر دلیران و شجاعان حاضر در صحنه عاشورا نیست؛ بلکه امام علیه السلام به عنوان مظهر اتم و اکمل حریت، غیرت و عزّت مورد توجه بوده است.

۵. تجلیات و مظاهر عرفانی \_ حماسی عاشورا، از مرزها، قرن ها و تاریخ گذشته و امتداد یافته است تا اینکه بار دیگر به طور کامل در عصر ظهور پدیدار گردد. در واقع قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف علیه جباران و طاغوت ها و مفسدان، صحنه ای دیگر از بروز و ظهور غیرت دینی، حریت و آزادگی، ظلم ستیزی و عدالت طلبی است.

آن حضرت در مصاف نهایی حق و باطل و با الگوگیری از حماسه عاشورا، حماسه ای دیگر خواهد آفرید و در آنجا عزّت و افتخار، شجاعت و استواری و عرفان و خداآوری را به منصفه ظهور رسانده، ریشه باطل را



برخواهد کند.

## الف. مظاهر و تجلیات حسینی

### ۱. حرّ و آزامرد

یکی از ویژگی ها و اوصاف برجسته امام حسین علیه السلام \_ که در طول حیات گران قدرش، جلوه گر بود \_ حرّیت، آزاد مردی و آزادگی آن حضرت است. این روحیه باعث شده بود که امام علیه السلام، به هیچ وجه زیر بار زور و ستم نرود و با جتّاران و جائرانی چون معاویه و یزید، سازش نکند. او آزاد مرد و صاحب کرامت و بزرگی بود که با قاطعیت در جواب برادرش محمد حنفیه فرمود: «یا اخی! لولم یکن فی الدنیا ملجأ و لامأوی لّمّا بایعت یزید بن معاویه»؛ «ای برادر! اگر در تمام این دنیای پهناور، پناهگاه و قرارگاهی نداشته باشم، من هرگز با یزید پسر معاویه بیعت نخواهم کرد».

امام حسین علیه السلام را به درستی سرور و سالار آزادگان (سیدالاباه) جهان می گویند. آزادگی، شأنی از مراتب عالی انسانی و کمالات روحی است که جز با عظمت روح، مجاهدت نفسانی و گسستن از تعلّقات دنیوی، به دست نمی آید.

ص: ۱۵۷

امام حسین علیه السلام، حقیقت آزادگی را در حماسه کربلا، به تمام معنا تفسیر کرد. او انسانی است که در همه تاریخ و برای همه نسل ها، الگوی آزادگی است؛ چرا که در هیچ حال، به خواری و زبونی تن نداد. آزادگی، برتر از آزادی است و در واقع نوعی حریت انسانی از قید و بندهای ذلت آور و حقارت بار است.

این منطق و شعار سرور آزادگان حسین بن علی علیه السلام و یاران آزاده او است که: «بهای آزادگی را باید پرداخت، اما تن به ذلت و پستی نباید داد». به همین جهت در کربلا به سپاهیان خصم خطاب کرد و فرمود: «و یحکم یا شیعه آل ابی سفیان! ان لم یکن لکم دین و کنتم لاتخافون المعاد، فکونوا احراراً فی دنیاکم. . .»<sup>(۱)</sup>؛ «وای بر شما ای یاران آل ابوسفیان اگر دین ندارید و از آخرت نمی ترسید؛ لافل در دنیا آزاد مرد باشید».

علائلی می نویسد: «حسین، شخصی است که چون از هر سوی کوه وجودش، فراز شوی، به ستیغ بزرگی رسی؛ تا آنجا که او را مرکز برخورد بزرگواری ها

ص: ۱۵۸

با یکدیگر و مجمع یکتایی ها می یابی؛ زیرا بی گمان هر کس از سرچشمه عظمت نبوی و عظمت، فضیلت فاطمی فراجوشید، نمونه بی همتای عظمت و عزت انسان خواهد شد و از آیات بینات به شمار خواهد رفت. یاد او، یاد یک شخص نیست؛ یاد انسانیت جاویدان است»<sup>(۱)</sup>.

امام خود به خوبی این شخصیت و ویژگی برترش را بیان کرده است؛ آنجا که فرمود: «لیس شأنی شأن من یخاف الموت... . . . لست اخاف الموت همتی لأعلى من ان احمل لصحتم خوفاً من الموت و هل تقدرون علی اکثر من قتلی؟ مرحباً بالقتل فی سبیل الله ولکنکم لاتقدرون علی هدم مجدی و محو عزتی و شرفی...»<sup>(۲)</sup>؛

«...شأن و شخصیت من برتر از آن است که از مرگ بترسم... من از مرگ نمی ترسم و بلند همت تر از آنم از ترس مردن، ذلت را بر خویشتم برگزینم. مگر شما جز کشتن من کار دیگری می توانید انجام دهید؟ آفرین بر مرگ در راه خدا که با مرگ در

ص: ۱۵۹

---

۱- برترین هدف در برترین نهاد، ص ۱۱۸.

۲- اعیان الشیعه، ج ۷، ص ۵۸۱.

راه او، نمی توانند مجد و عزت و شرف مرا نابود سازید...».

یکی از مسلمانان علاقه مند به امام حسین (طرماح)، حضرت اباعبدالله را چنین توصیف می کرد: «آقایی و کرامت در سرشت و نژاد او است. آقا و آزاد مرد است و دارای سعه صدر که خداوند او را برای انجام بهترین امور به اینجا رسانده است...»<sup>(۱)</sup>.

مسلم بن عقیل \_ این پیام رسان نهضت حسینی \_ بزرگ ترین افتخار خود را حریت و آزادگی می دانست: «اقسمت لاقتل الا حرًا و ان رأیت الموت شیئا نکرًا»<sup>(۲)</sup>؛ «سوگند خورده ام که جز با آزادگی کشته نشوم؛ هر چند مرگ را چیز ناخوشایندی می بینم».

## ۲. صاحب غیرت دینی

امام حسین علیه السلام، مظهر و مجلای غیرت دینی و حمایت و یاری شریعت است. او نه تنها ثارالله؛ بلکه غیره الله نیز بود و وقتی خطر انحراف و تباهی در دین و

ص: ۱۶۰

---

۱- تاریخ طبری، ج ۷، ص ۲۹۹۵.

۲- لهوف، ص ۷۱.

امت را مشاهده کرد، با تمام توان به پاخواست و غیرت دینی خود را به طور کامل، به ظهور رساند.

غیرت آن است که آدمی، دین، عرض، ناموس و اولاد خود را نگه داری کند. برای محافظت و نگاهبانی هر یک، طریقه ای هست که صاحب عزّت و حمیت از آن تجاوز نمی کند. غیرت دینی نیز تلاشی در نگاهبانی دین از آفت و حمیت و حفظ از بدعت و کوشش در ترویج آن است. (۱)

بی شک یکی از رموز موفقیت و سربلندی امام حسین علیه السلام و یکی از مظاهر حق خواهی و باطل ستیزی آن حضرت، «غیرت دینی» و پاسداری از مرزهای شریعت بود؛ چنان که درباره حکمت قیام خود فرمود: «...کارها بدین جا کشیده است که می بینید، دنیا تغییر یافته و به زشتی گراییده است. نیکی های دنیا به عقب می رود و همچنان با شتاب رو به زوال است. از نیکی ها چیزی باقی نمانده، جز ته مانده هایی مانند ته مانده

ص: ۱۶۱

---

۱- ر. ک: جامع السعادات، ج ۱، ص ۲۶۴؛ معراج السعاده، ص ۲۶۵.

آبشخورها. پستی های زندگی، همانند چراگاه زیان بخش و بیمار کننده است. آیا نمی بینید که به حق عمل نمی شود و از باطل نهی نمی گردد؟! پس سزاوار است که در چنین وضعی انسان با ایمان، مرگ و ملاقات با خدا را آرزو کند. آری من مرگ را جز سعادت و خوشبختی نمی بینم...»<sup>(۱)</sup>.

همچنین فرمود: «انا اولی من قام بنصره دین الله و اعزاز شرعه و الجهاد فی سبيله لتکون کلمه الله هی العلیا»<sup>(۲)</sup>؛ «...من سزاوارترین کس هستم که به نصرت دین خدا برخیزم و شریعت مقدس او را عزیز بدارم و در راه او جهاد کنم تا «کلمه الله»؛ برترین حاکم شود».

پس قیام امام حسین علیه السلام، به یقین در جهت شعله ور ساختن غیرت دینی و احیای امر به معروف و نهی از منکر بود. عمل به این دو فریضه، در جهت حفظ آموزه های دینی و جلوگیری از بدعت و انحراف بایسته است و آن حضرت از ابتدای حرکت خود، می فرمود:

ص: ۱۶۲

---

۱- لهوف، ۹۶، تاریخ طبری، ج ۷، ص ۲۹۹۴.

۲- اعیان الشیعه، ج ۱، ص ۵۹۴؛ موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام ص ۳۳۶.

«اللهم انى احب المعروف و اكره المنكر»<sup>(۱)</sup>؛ «خداوندا! من دوستدار و خواهان معروف و نهی از منکر هستم» و «انما خرجت لطلب الاصلاح فى امه جدی اريد آن آمر بالمعروف و نهی عن المنكر»؛ «فقط برای اصلاح امت جدم قیام کردم؛ می خواهم امر به معروف و نهی از منکر کنم».

### ۳. ستم ناپذیر و باطل ستیز

از ویژگی های بارز ابا عبدالله علیه السلام، حق گرایی، ظلم ستیزی و ستم ناپذیری بی نظیر او است. او نه تنها قهرمان سازش ناپذیر در برابر ستم، قلدری، شقاوت و استبداد بود؛ بلکه بنیان گذار این شیوه آزاد منشانه است و تمامی آزادی خواهان، ستم ستیزان و مبارزان راه عدالت، باید به آن قهرمان حریت و رهایی تأسی جویند؛ چنان که آن حضرت حتی زندگی با ظالمان و در عصر ستمگران را ملالت آور می دانست و سعادت را در شهادت می دید: «انى لا ارى الموت الا سعادة و الحياه مع الظالمين الا برما»؛ «مرگ با عزت سعادت است و زندگی در کنار ظالمان و ستمگران،

ص: ۱۶۳

حضرت از همان آغاز قیام، روحیه حق گرایی و باطل ستیزی خود را آشکار ساخت؛ چنان که در مدینه، وقتی از طرف حاکم آنجا، مسأله بیعت با یزید مطرح گردید، فرمود: «مثلی لایبایع مثله»؛ «مثل من، با [شخصی] مثل یزید بیعت نمی کند»؛ یعنی، از همان شروع، عدم سازش حق و باطل را مطرح کرد.

در برابر مروان بن حکم نیز با قاطعیت فرمود: «انا لله و انا اليه راجعون و على الاسلام السلام اذابليت الأُمَّه براع مثل یزید. یامروان! اتر شدنی لیبیعہ یزید و یزید رجل فاسق؟ لقد قلت شططاً من القول و زلاً و لالومک فانک اللعین الذی لعنک رسول الله و انت فی صلب ابنک الحکم بن العاص و من لعنه رسول الله فلا ینکر منه ان یدعو بیعه یزید. الیک عنی یا عدو الله فاننا اهل بیت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم الحق فینا ینطق علی الستنا»؛ (۱)

«اگر امت اسلامی، به سرپرستی کسی مثل یزید مبتلا شود، با اسلام باید وداع کرد. ای مروان! مرا ارشاد و راهنمایی به بیعت با یزید می کنی، در حالی که او مرد فاسقی است؟! پراکنده

ص: ۱۶۴



گویی کردی و حرف نامربوطی زدی و من به خاطر این کلام، سرزنشت نمی کنم؛ چون تو همان ملعونی که هنوز در صلب پدرت (حکم بن عاص) بودی و پیامبر خدا، تو را لعنت کرد، و کسی که مورد لعن رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم قرار گرفت، از او بعید نیست که به بیعت با یزید فرا بخواند!! از من دور شو ای دشمن خدا! مرا با تو سخنی نیست؛ چون من از اهل بیت رسول الله هستم. حق در میان ما است و از زبان ما جاری می شود...».

آن حضرت از جولان و میدان داری باطل و ستمگری، ناراحت و خشمگین بود و در برابر حق ناپذیری مردم می فرمود: «الاترون ان الحق لا يعمل به و ان الباطل لا يتناهى عنه»؛ «هان! مگر نمی بینید که به حق عمل نمی شود و از باطل جلوگیری نمی گردد».

امام حسین علیه السلام زندگی تحت فشار و ستم دیگران را ذلت بار می خواند و می فرمود: «من از مرگ، باکی ندارم. مرگ، راحت ترین راه برای رسیدن به عزت است. مرگ در راه عزت، زندگی جاودانه است و زندگی ذلت بار، مرگ بی حیات است. مرا از مرگ می ترسانید؟ چه گمان

باطلی! همتم بالاتر از این است که از ترس مرگ، ظلم را تحمل کنم.

بیش از این (یک بار) نمی توانید مرا بکشید. مرجا به مرگ در راه خدا؛ ولی شما با کشتنم، نمی توانید شکوه و عزت و شرف مرا از بین ببرید، چه هراسی از مرگ؟<sup>(۱)</sup>»

آن حضرت نه تنها خود هیچ ظلم و ستمی را نمی پذیرفت و زیر بار هیچ زور اجباری نمی رفت؛ دیگران را نیز به این امر دعوت می کرد و آنان را از پذیرفتن حاکمیت ستمگران و جائران بر حذر می داشت؛ چنان که خطاب به مردم فرمود:

«فان لم تنصرونا و تنصفونا قوی الظلمه علیکم و عملوا فی اطفاء نور نییکم و حسبنا الله و علیه توکلنا و الیه انبنا و الیه المصیر»<sup>(۲)</sup>؛ «هان ای مردم! اگر شما ما را یاری ندهید و از در انصاف با ما در نیایید؛ این حاکمان جائر و ستمکار بر شما چیره می گردند و قوای خود را علیه شما به کار می بندند و در خاموش نمودن نور پیغمبرتان می کوشند. خدا برای ما کافی است و

ص: ۱۶۶

---

۱- ر. ک: اعیان الشیعه، ج ۱، ص ۵۸۱.

۲- تحف العقول، ص ۲۳۹.

بر او توکل می کنیم و به سوی او باز می گردیم و به سوی او است همه بازگشت ها».

مار بین آلمانی می نویسد: «حسین بن علی نوه حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم تنها کسی است که در چهارده قرن پیش، در برابر حکومت جور و ظلم قد علم کرد. حسین شجاعت را از پدر خود به ارث برد و موضوعی که نمی توان نادیده گرفت، این است که حسین علیه السلام اول شخص سیاست مداری بود که تا به امروز احدی چنین سیاست مؤثری انتخاب نکرده است. این سرباز رشید اسلام، نشان داد که ظلم و بیداد و ستمگری پایدار نیست و بنای ستم، هر چند ظاهراً عظیم و استوار باشد، در برابر حق و حقیقت، چون پرکاهی بر باد خواهد رفت، و می توان ادعا کرد که تا به امروز، تاریخ بشریت نظیر چنین شخص مآل اندیش و فداکار به خود ندیده و نخواهد دید».

امام خمینی درباره شعار «کل یوم عاشورا و کل ارض کربلا» می گوید:

«محتوای این جمله این است که ارض کربلا، در روز عاشورا، چه نقشی را بازی کرد. همه زمین ها باید این

ص: ۱۶۷

طور باشد... همه روزه باید ملت ما این معنا را داشته باشد که امروز روز عاشورا است و ما باید مقابل ظلم بایستیم و همین جا هم کربلا است و باید نقش کربلا را ما پیاده کنیم» (۱).

#### ۴. عارف و خدا محور

قیام امام حسین علیه السلام، انقلابی خدایی و در جهت تحقق دستورات الهی و «عبودیت» او در جهان و برای جلب رضایت و خشنودی حق بود. سالار شهیدان، به زیبایی هر چه تمام، حماسه را با عرفان در آمیخت و خدا باوری و خدا محوری را، با جهاد در راه او تکمیل کرد. این نشان می دهد که قیام علیه باطل، باید با محوریت، رضایت و دستور خدا همراه باشد و از توکل به او و استعانت از او غفلت نشود.

آن حضرت در آغاز قیام خود، در جوار جدش چنین دعا کرد: «... بحق هذا القبر و من فيه الا اخترت من امری ما هو لك رضی و لرسولك رضی و للمؤمنین رضی»؛ (۲) «... به احترام

ص: ۱۶۸

---

۱- صحیفه نور، ج ۹، ص ۲۰۲.

۲- مقتل خورازمی، ج ۱، ص ۱۸۶؛ احقاق الحق، ج ۱۱، ص ۶۰۰.

این قبر و کسی که در آن هست، از تو درخواست می‌کنم که راهی را در پیش روی من بگذاری که مورد رضا و خشنودی تو و نیز مورد رضای پیامبر و مؤمنان باشد».

امام علیه السلام سختی‌ها و دشواری‌های مبارزه را آسان می‌دید و می‌گفت: «هون علی ما نزل بی انه بعین الله»؛ (۱) «تحمل آنچه بر من می‌گذرد آسان است؛ چون در محضر الهی است». آن حضرت چنان در وجود باری تعالی غرق شده بود که به غیر از خدا هیچ نمی‌دید و جز خواسته او، چیزی نمی‌خواست: «قد شاء الله عزوجل ان یرانی مقتولاً مذبوحاً ظلماً و عدواناً». (۲)؛ «خدا دوست دارد مرا کشته‌ظلم و عداوت ببیند...».

در عصر عاشورا هنگامی که از اسب بر زمین افتاد و مورد تهاجم قرار گرفت، عرض کرد: «صبرا علی قضائک یا رب لا اله سواک یا غیاث المستغیثین مالی رب سواک و لامعبود غیرک صبراً علی حکمک یا غیاث من لا غیاث له. . .»؛ «بر قضای تو صبر می‌کنم ای پروردگاری که غیر تو الهی نیست. ای پناه پناه

ص: ۱۶۹

---

۱- موسوعه کلمات امام حسین، ص ۴۷۷.

۲- موسوعه کلمات امام حسین، ص ۲۹۲.

جویان؛ غیر از تو پرورگار و معبودی برایم نیست. ای پناه بی پناهان! بر حکم تو صبر می کنم...»

همه چیز برای اباعبدالله علیه السلام زیبا و خیر بود (چه پیروزی ظاهری و چه مرگ و شهادت)؛ زیرا او عامل به وظیفه و سالک الی الله بود. «ارجو ان یکون خیراً ما اراد الله بنا قتلنا ام ظفرنا (۱)»؛ «امیدوارم آنچه خدا برای ما اراده فرموده به خیر باشد، چه کشته شویم؛ چه پیروز گردیم».

امام خمینی رحمه الله نیز در این رابطه می فرماید: «اینکه حضرت ابی عبدالله نهضت کرد و قیام کرد \_ با عدد کم و در مقابل این \_ برای اینکه گفتند: تکلیف من این است که استنکار کنم. نهی از منکر کنم، ما که بالاتر از سید الشهداء نیستیم. آن وظیفه اش را عمل کرد و کشته هم شد». (۲)

اینها نشان از تجلی و ظهور «عشق پر فروغ» ابا عبدالله علیه السلام و یاران گرامی اش دارد؛ عشق به محبوب و معبود و ایمان به تمامی دستورات و خواست های او.

ص: ۱۷۰

---

۱- صحیفه نور، ح ۴، ص ۶.

۲- لهوف، ص ۱۱۰ با موسوعه کلمات الحسین، ص ۳۶۲.

امیر مؤمنان، یک ربع قرن قبل از حادثه عاشورا، هنگام عبور از کربلا، خطاب به همراهانش فرمود: اینجا قتلگاه شهیدان عاشق است (مصارع عشاق شهداء). طبق این بیان، همه کسانی که در صحنه کارزار کربلا، در جبهه توحید پیکار می کردند و شمشیر ایمان و عرفان بر فرق عصیان و طغیان می کوبیدند، عاشق خداوند بودند و امام حسین علیه السلام سردار سپاه عشق بود که درس عشق و عاشقی به پروردگار را به لشکر خود می آموخت و آیندگان نیز درس عاشقی را در مکتب آنها فراگرفتند.

امام حسین علیه السلام هنگام حرکت به طرف کربلا، جان های شریف را برای نثار و مال های نفیس را برای ایثار جمع کرد و وقتی که به کربلا رسید، دامن خود را از همه آنها تکان داد و هر چه داشت، خالصانه فدای رضای محبوب کرد و در پایان کار، سرخویش را سخاوتمندانه در طبق اخلاص نهاد و تقدیم محبوب و معشوق نمود. (۱)

ص: ۱۷۱

امام حسین علیه السلام، به یقین مظهر اسم عزیز خدا و تجلی واقعی و کامل عزت، سربلندی و افتخار است.

نهضت حسینی، حماسه ای بی نظیر و میدان بروز و ظهور کامل «عزت» است و جای جای آن، گویای این حقیقت است که همه شرافت آدمی، به عزت او است و کسی حق ندارد جز در برابر خدا، خود را ذلیل کند و زیر بار ظلم و ستم باطل برود.

در واقع «روح جریان عاشورا» عزت مندی است و ثمرات آن شجاعت، ایثار، شهامت و... است. «عزت حسینی»؛ یعنی، عزت انسانیت؛ زیرا سالار شهیدان، قهرمان تفسیر کننده حیات توأم با عزت و شرافت انسان است.

حقیقتاً همه ارزش ها و آرمان های الهی زندگی انسان، مدیون آن عزیز و عزیزان عاشورایی و سایر عاشورائیان است. امام حسین علیه السلام، راست قامت ترین مدافع حیات طیب انسانی، در مرتفع ترین قله فداکاری در راه حق و حقیقت و آزادی و عزت انسانی قرار دارد. او تابلوی انسانیت و سرچشمه عزت و کانون کرامت و افتخار انسانی



است. او «اسوه» و الگوی پویندگان حرکت تکاملی انسان و امام حقیقت جویان مسیر عزّت و کرامت انسان است.

حسین بن علی علیه السلام مظهر اسم شریف «العزیز» است، اگر چه همه امامان هدایت، اما مظاهر اسمی حسنی الهی اند؛ ولی هر یک از آنها مظهری خاص از اسمی مخصوص اند و در آن اسم جلوه دارند؛ وجود مبارک اباعبدالله علیه السلام، آیت و مظهر تام «اسم العزیز» است. (۱)

اگر حسین بن علی علیه السلام مظهر «اسم العزیز» است، مکتب حسینی، تبلور عزّت خداوندی است و اگر این مکتب، کانون عزّت است، به راهیان کوی حسینی، درس عزّت و افتخار می آموزد و بهترین نشانه پیروان این مکتب و کانون، عزّت مندی است.

«عزت»؛ یعنی شکست ناپذیری، صلابت نفس، نفوذ ناپذیری، رفعت و سربلندی، شدت و نیرومندی، کرامت و بزرگواری، امتناع و نایابی. از نظر علامه طباطبایی، قدر مشترک همه این

ص: ۱۷۳

---

۱- ر. ک: تبیین عزت حسینی، (مجموعه مقالات همایش امام حسین علیه السلام)، ج ۳، ص ۲۰۵ و ۲۰۶.

معناها صلابت است. (۱) عزت حالتی است که نمی گذارد انسان، شکست بخورد و مغلوب واقع شود (العزّه حاله مانعه، للانسان من ان يغلب). (۲)

عزیز آن انسان نفوذ ناپذیری است که مقهور شرایط زمان و مکان نمی شود؛ بلکه جامعه و شرایط زمانی و مکانی را، مقهور خویش می سازد...

عزت مندی ابا عبدالله علیه السلام؛ یعنی، عدم سازش با باطل، بیعت و همراهی نکردن با باطل، افشای چهره کربیه باطل و مبارزه و جهاد با باطل؛ چنان که علایی می گوید: «سنگ بنای ارزش ها و [صفات عالی] زیر بار ذلت نرفتن و سازش ناپذیری با باطل است». (۳)

دودمان ناپاک بنی امیه، می خواستند ذلت بیعت با خویش را بر حسین بن علی علیه السلام تحمیل کنند؛ ولی روح بلند آن حضرت و یارانش، این ذلت و فرومایگی را تحمل نکرد و فریاد برآورد که:

«... لا والله لا اعطیکم بیدی اعطاء الذلیل ولا اقر اقرار البعید

ص: ۱۷۴

---

۱- المیزان، ج، ص ۲۲.

۲- مفردات راغب .

۳- برترین هدف در برترین نهاد، ص ۱۲۸.

و لا افر فرار العبيد»(۱)؛ «من هرگز دست ذلت به شما نمی دهم؛ مانند بردگان اقرار به سرپرستی شما نمی کنم و مانند بندگان فرار نمی کنم».

و نیز فرمود: «لا اعطى الدنيا من نفسى ابدا»(۲)؛ «هرگز تن به پستی نخواهم داد و زیر بار ذلت نخواهم رفت». سید الشهداء علیه السلام همان کسی است که می فرمود: «موتٌ فى عز خیر من حیوه فى ذلّ»(۳)؛ «مردن در راه عزّت و با عزّت، بهتر از زندگی با ذلت است».

در روز عاشورا، هنگام رویارویی دو سپاه، در برابر صفوف دشمن قرار گرفت و فرمود: «الا و انّ الدّعی بن الدّعی قد رکزبین اثنتین بین السله و الذله و هیهات منا الذله یأبى الله ذلک لنا و رسوله و المؤمنون و حجور طابت و طهرت و أنوف حمیه و نفوس ابیه من ان نؤثر طاعه اللثام على مصارع الکرام»(۴)؛ «آگاه باشید که این فرومایه فرزند فرومایه، مرا میان دو راهی شمشیر و ذلت قرار داده و هیهات که ما، زیر

ص: ۱۷۵

---

۱- مقتل الحسين عليه السلام عبدالرزاق، ص ۲۸۰؛ ارشاد مفید، ص ۲۳۵؛ بحار الانوار، ج ۴، ص ۳۸۱.

۲- لهوف، ص ۹۵.

۳- لمعات الحسين، ص ۵۲؛ بحار النوار، ح ۴۴، ص ۵۶.

۴- لهوف، ص ۹۷؛ مقتل خوارزمی، ج ۲، ص ۷؛ حياه الامام الحسين، ج ۱، ص ۱۱۴.

بار ذلت رویم؛ زیرا خداوند و پیامبرش و مؤمنان از اینکه ما زیر بار ذلت برویم، ابا دارند و دامن های پاک مادران و انسان های پاکدامن و مغزهای با غیرت و نفوس با شرافت، روا نمی دارند که اطاعت افراد لثیم و پست را، بر قتلگاه انسان های کریم و نیک منشان مقدم داریم».

ابن ابی الحدید معتزلی درباره امام حسین علیه السلام می نویسد: «سرور کسانی که زیر بار ذلت نرفته اند؛ (سید اهل الاباء) کسی که به مردم، مردانگی و غیرت و مرگ زیر سایه شمشیر را آموخت و چنین مرگ را بر پستی و ذلت ترجیح داد؛ ابو عبدالله حسین بن علی علیه السلام است که به او و یارانش امان داده شد؛ اما از آنجا که نمی خواست تن به ذلت دهد و نیز بیم آن داشت که این زیاد اگر هم او را نکشد، به نوعی خوار و ذلیلش سازد، مرگ برابر چنین زندگی ترجیح داد».<sup>(۱)</sup>

به بیان ابونصر نبأته:

الحسین الذی رأى الموت فى العز حياه والعیش فى الذل قتلاً

حسین، همان کسی است که مرگ با عزت

ص: ۱۷۶

---

۱- شرح ابن ابی الحدید، ج ۳، ص ۲۴۹ و ۲۵۰.

را زندگی می دید و زندگی با ذلت را، مرگ و کشته شدن می یافت. (۱)

شهید مطهری می نویسد: «چه در وقتی که امام در مدینه بود و چه در مکه و چه در بین راه و چه در کربلا، آنها از امام فقط یک امتیاز می خواستند و اگر آن یک امتیاز را امام به آنها می داد، نه تنها کاری به کارش نداشتند، انعام ها هم می کردند؛ اما امام هم همه آن رنج ها را تحمل کرد، تن به شهادت خود و کسانش داد که همان یک امتیاز را ندهد و آن امتیاز فروختن رأی و عقیده (بیعت با یزید) بود. اگر امام یک رأی غیر وجدانی و غیر مشروع می داد، شهید نمی شد؛ لذا شهید شد که رأی و عقید خودش را فروخته باشد». (۲)

حضرت آیت الله خامنه ای درباره امام حسین علیه السلام فرمود:

«حسین بن علی، مظهر عزت راستین و نمودار کامل

ص: ۱۷۷

---

۱- مناقب ابن شهر آشوب، ج ۴، ص ۶۸.

۲- حماسه حسینی، ج ۳، ص ۷۱.

این نهایت عزّت و سربلندی است که به قول علامه جعفری:

«امام حسین علیه السلام نه تنها محمد بن حنفیه؛ بلکه هیچ کس را برای حرکتی که در پیش داشت، مجبور نفرمود» (۲).

## ۶. صاحب شجاعت و پایمردی

«شجاعت»، یک ارزش والای انسانی است و در وجود گرامی حضرت حسین علیه السلام به گونه ای تجلّی یافت که به راستی راز و رمز جاودانه شجاعت و شهامت برای عصرها و نسل ها شد. برای مبارزه در مقابل گروه باطل (ظلم و فساد و نفاق)، باید شجاع و با شهامت بود و از این جرثومه های تباهی و جنود شیطانی، ترس و خوف به خود راه داد.

شهامت و دلآوری در زندگی او، به صورتی جلوه گر شد که در زندگی هیچ قهرمانی از قهرمانان، ظهور نکرد و برای او به گونه ای پیش آمد که برای کسی حتی پدر گران قدرش \_ که خداوندگار شهامت ها و شجاعت ها بود \_

ص: ۱۷۸

---

۱- روزنامه جمهوری اسلام، ۱۴ فروردین ۸۱، ش ۶۵۹۵.

۲- امام حسین شهید فرهنگ بشر و انسانیت، ص ۱۲۱.

آن شرایط استثنایی پیش نیامد.

طبق روایات «حسین علیه السلام شجاعت نیای بزرگش را به ارث برده بود»<sup>(۱)</sup>؛ به همین جهت شجاعت و شجاعتی در روز عاشورا از او تبلور یافت که به حق سمبل و نمونه شد.

این بدان معنا نیست که از پدر گران مایه اش علی علیه السلام شجاع تر بود؛ بلکه برای تجلی شجاعت او، شرایطی فراهم شد که برای پدرش نه اتفاق افتاد و نه برای دیگر قهرمانان و شجاعان پرآوازه روزگار. حرّ در برخورد با امام حسین علیه السلام وانجام مأموریت خویش، آن حضرت را تهدید به جنگ کرد؛ امام بر آشفت و فرمود: «فبالموت تخوّفنی و هل يعدوبکم الخطب ان تقتلوننی؟»؛ «مرا به مرگ تهدید می کنید؟ و آیا غیر از کشتن من کار دیگری از دستتان برمی آید».

و در ادامه خواند:

سأ مضمی و ما بالموت عار علی الفتی<sup>(۲)</sup> اذا ما نوى حقاً و جاهد مسلماً

من به سوی مرگ می روم که مرگ برای

ص: ۱۷۹

---

۱- فضایل و سیره امام حسین، ص ۲۳۲ و ۲۰۲.

۲- انساب الاشراف، ج ۳، ص ۱۷۱.

جوانمرد ننگ نیست. آن گاه که اعتقاد به اسلام داشته، هدف او حق باشد.

پیش از آن نیز در برابر تهدیدات مروان فرموده بود: «یابن الزرقاء انت تقتلنی ام هو؟ کذبت و ائمت»؛ «ای فرزند بدکاره! آیا تو مرا می کشی یا ولید! دروغ گفتی و گناه کردی».

امام حسین علیه السلام، هم در صحنه سیاست و اجتماع و هم در صحنه جنگ و رزم، دلیرمرد و دلاوری بی نظیر بود. در مجلس ولید (حاکم مدینه)، با قدرت و شجاعت به تهدیدهای مروان پاسخ گفت و از تهدید به مرگ نهراسید و ثابت کرد که در هیچ حالی نباید از طاغوت و طاغوتیان ترسید.

او در میدان نبرد، سلحشوری بی نظیر بود؛ چنان که در موردش نوشته اند: همواره می جنگید تا تعداد زیادی از دشمن کشته می شدند و عده ای مجروح می گشتند.

عمر بن سعد (فرمانده سپاه دشمن)، به لشکریان خود گفت: وای بر شما! می دانید با چه کسی می جنگید... این فرزند جنگاور عرب است؟

ص: ۱۸۰



از همه طرف به او حمله کنید. در این حال چهارهزار نفر به طرف حضرت تیراندازی کردند....(۱)

عبدالله بن عمار در مورد شجاعت و دلیرمردی امام حسین علیه السلام می گوید:

«من هرگز محاصره شده ای را شجاع تر و استوارتر از او ندیدم؛ با اینکه فرزندان، یاران و مردان خاندان او در یک پیکار نابرابر به شهادت رسیده بودند، خود همچنان شهادت مندانه با قوّت قلب و ثبات قدم در برابر امواج جاهلیت ایستاده بود. به تنهایی به ده ها هزار تن نیروی دشمن، یورش قهرمانانه می برد و آنان از برابرش بسان ملخ های پراکنده و از هم گسیخته فرار می کردند».(۲)

یورش قهرمانانه یک پیکارگر بر ده ها هزار نفر، از قوّت قلب، سرچشمه می گیرد و از شجاعت وصف ناپذیر حکایت می کند که فراتر از صولتی است که هزیمت و پراکندگی ملخ وارد دشمن زبون را باعث می شود.(۳)

ص: ۱۸۱

---

۱- موسوعه کلمات امام حسین، ص ۳-۵.

۲- بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۵۰؛ تاریخ طبری، ج ۵، ص ۴۵۲.

۳- ویژگی های امام حسین علیه السلام، ص ۱۴۲ و ۱۴۳.

آن حضرت شجاعت را، با شهامت، مقاومت، پایداری و استقامت همراه کرده و همراهان خود را نیز به این امر سوق داده بود. امام حسین علیه السلام آزادمردی بود که تا آخرین قطره، خون خود را فدای راه حق کرد، فرزندان و اهل بیت خود را در راه حق داد و یاران صدیق و دوست داشتنی خویش را به مذبح برد.

او راضی بود که در راه حق، خانواده اش (زنان و کودکانش)، اسیر شوند؛ چرا که دین خدا، یاری می طلبید و این خون ها اسلام را زنده می کرد، یعنی، خداوند دوست داشت، آنها را این گونه ببینند. [\(۱\)](#)

امام حسین علیه السلام یاران خود را چنین مخاطب قرار می داد: «ایها الناس، فمن کان منکم یصبر علی حدّ السیف و طعن الاسنه فلیقم معنا و الا فینصرف عنا» [\(۲\)](#)؛ «ای مردم! هر یک از شما که می تواند بر تیزی شمشیر و ضربات نیزه ها پایداری کند، با ما همراه شود و گرنه از ما جدا شود».

ص: ۱۸۲

---

۱- ر. ک: موسوعه سخنان امام حسین، ص ۳۲۹.

۲- ینابیع الموده، ص ۴۰۶.

امام در دعوت یاران خود به شهادت طلبی می فرمود: «قوموا ایها الکرام الی الموت الذی لابد منه...» (۱)؛ «برخیزید ای بزرگ منش ها! برخیزید به سوی مرگ که چاره ای از آن نیست...» و نیز: «ان الله تعالی اذن فی قتلکم وقتلی فی هذا الیوم فعلیکم بالصبر و القتال... صبراً یابنی الکرام...» (۲) «خداوند متعال چنین مقدر کرده و اجازه داده که همه ما امروز [در راه معشوق] کشته شویم. بنابراین پایدار باشید و با دشمن بجنگید... ای بزرگ زادگان، صبور و مقاوم باشید».

همچنین فرمود: «والله لارجو ان یکون خیراً ما ارادالله بنا قتلنا ام ظفرنا» (۳)؛ «به خدا سوگند! ایمان دارم که هر آنچه خداوند برای ما اراده کند، خیر است؛ مرگ باشد یا پیروزی».

محمد علی جناح، مؤسس پاکستان، می گوید:

«هیچ نمونه ای از شجاعت، بهتر از آنکه امام حسین علیه السلام از لحاظ فداکاری و تهوّر نشان داد، در عالم پیدا نمی شود».

ص: ۱۸۳

- 
- ۱- سخنان حسین بن علی علیه السلام، ص ۲۷۰.
  - ۲- سخنان حسین بن علی علیه السلام، ص ۲۲۶؛ اثبات الوصیه، ص ۱۳۲.
  - ۳- موسوعه کلمات الحسین، ص ۳۶۲.

به عقیده من تمام مسلمانان باید از سرمشق این شهیدی که خود را در سرزمین عراق قربانی کرد، پیروی نمایند» (۱).

یکی از نویسندگان و مورخان آمریکایی (واشنگتن) می نویسد:

«برای امام حسین علیه السلام ممکن بود که زندگی خود را با تسلیم شدن به اراده یزید نجات بخشد؛ لیکن مسئولیت پیشوا و نهضت بخش اسلام، اجازه نمی داد که او یزید را به عنوان خلیفه به رسمیت بشناسد؛ لذا به زودی خود را برای قبول هر فشار و ناراحتی، به منظور رها ساختن اسلام از چنگال بنی امیه، آماده ساخت».

## ۷. شهادت و ایثارگری

امام حسین علیه السلام و یاران پاکبازش، شهیدان راه خدا و ایثارگران و جان نثاران راه حق و حقیقت اند. «شهادت» در روز عاشورا ظهور و جلوه ای ویژه یافت و صلابت و اقتدار گروه حق را نشان داد.

اگر انسانی با فرهنگ شهادت آشنا شود و با شهادت طلبی در راه حاکمیت ارزش های الهی گام بردارد؛ دیگر

ص: ۱۸۴

هرگز نمی ترسد، تهدید نمی شود و در مقابل دشمن جرار، شکست نمی خورد. هرگز تن به ذلت نمی دهد، برده کسی نمی گردد؛ بلکه آزاد شده، آزادانه زندگی می کند. هر کس بخواهد بر دشمن غلبه کند و خصم را رسوا و ریشه کن سازد، باید با شهادت طلبی وارد میدان مبارزه شود که برای پیروزی، راهی جز شهادت طلبی باقی نمانده است.

آن حضرت در سخنرانی افشاگرانه خود در مکه فرمود: هر کس می خواهد در راه ما شهید شود، صبحگاهان با ما حرکت کند. در موارد فراوان آشکارا می فرمود: «کائى باوصالى تتقطّعها عسلانُ الفلوات بين النواويس و کربلا»<sup>(۱)</sup>؛ «گویا می بینم که گرگان بنی امیه، پیکر مرا در اطراف فرات دریده اند».

امام آگاهانه و عاشقانه در راهی گام نهاد که می دانست نتیجه ای جز شهادت و کشته شدن ندارد؛ اما برای یاری جبهه حق، احیای آرمان های دینی، حفظ اسلام و ریشه کنی ظلم و

ص: ۱۸۵

---

۱- پیام های عاشورا، ص ۱۷۵ (لهوف، ص ۱۲۶).

ستم، آن را ضروری و مهم می دانست.

سید بن طاووس می نویسد: وقتی که محمد بن حنفیه از امام پرسید: چرا با این عجله از مکه خارج می شوی، آن حضرت فرمود: «اتانی رسول الله بعد ما فارقتک فقال: یا حسین! أخرج فان الله قد شاء ان یراک قتیلاً»؛ «ای حسین! خارج شو، همانا خداوند می خواهد تو را کشته شده ببیند».

و نیز فرمود: «من کان باذلاً- فینا مهجته و موطناً علی لقاء الله نفسه فلیرحل معنا فائی راحل مصباحاً ان شاء الله»<sup>(۱)</sup>؛ «هر کس می خواهد در راه ما و با ما، جانش را نثار کند و خود را برای لقای الهی آماده کرده با ما بیاید که من سپیده دم حرکت می کنم».

این ندای جاودانه امام حسین علیه السلام است که مرگ در راه خدا را، سعادت و نیک نامی دانسته، آن را با آغوش باز می پذیرد «... إنی لا- اری الموت الاسعاده و الحیاه مع الظالمین الا برما»؛ «...من مرگ را جز سعادت و خوشبختی و زندگی با ستمکاران را جز اسارت و بدبختی نمی بینم».

یکی از رجزهای امام در روز عاشورا این بود:

ص: ۱۸۶

---

۱- لهوف، ص ۱۲۶.

مرگ بهتر از ننگ و عار است و ننگ، بهتر از داخل شدن در آتش است. از دیدگاه امام حسین علیه السلام مرگ برای احیای حق و شهادت در راه حق طلبی، رسیدن به عزت و سرافرازی است: «ما اھون الموت علی سبیل نیل العزّ و احیاء الحق»(۲)؛ «مرگ در راه عزت و سربلندی و احیای حق، چه قدر آسان و دل پذیر است».

امام حسین علیه السلام به فرستاده ابن زیاد \_ که او را دعوت به بیعت کرده بود \_ فرمود: «لا اجیب ابن زیاد بذلک ابدأ فهل هو الا الموت مرحباً به»(۳)؛ «هیچ وقت پاسخ [مثبتی] به ابن زیاد نخواهم داد؛ آیا نتیجه آن چیزی جز مرگ است؛ پسر مرحبا به مرگ».

در اینجا امام حسین علیه السلام به مرگ «مرحبا» و «به به» می گوید؛ یعنی، استقبال عاشقانه از شهادت در راه خدا؛ چنان که در ملاقات با حرّ نیز فرمود: «مرحباً بالقتل فی سبیل الله»(۴).

ص: ۱۸۷

---

۱- بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۱۵۰.

۲- موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام، ص ۳۶۰.

۳- موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام، ص ۳۸۲.

۴- موسوعه کلمات امام حسین علیه السلام، ص ۳۶۰.

به همین جهت در دعایش می گفت: «...امیدوارم که در برابر خواری شما، خداوند کرامت شهادت به من عطا کند و از راهی که گمان نمی برید، انتقام مرا از شما بگیرد»<sup>(۱)</sup> و نیز فرمود: «ای خدای من! ای بزرگ من! دوست دارم که هفتاد هزار بار در راه اطاعت و محبت تو کشته شوم و زنده گردم؛ به خصوص آن گاه که کشته شدن من، عامل پیروزی دین تو و زنده شدن فرمان تو و محفوظ ماندن شریعت تو باشد...»<sup>(۲)</sup>.

هلال بن نافع می گوید: من در نزدیکی حسین علیه السلام ایستاده بودم که او جان می داد، سوگند به خدا که من در تمام مدت عمرم، هیچ کشته ای ندیدم که تمام پیکرش به خون خود آغشته باشد و چون حسین علیه السلام صورتش نیکو و چهره اش نورانی باشد. به خدا سوگند لمعات نور چهره او، مرا از تفکر در کشتن او باز می داشت!<sup>(۳)</sup>

امام حسین علیه السلام در آن حالت های سخت،

ص: ۱۸۸

- 
- ۱- فرهنگ سخنان امام حسین علیه السلام، ص ۳۰۶.
  - ۲- فرهنگ سخنان امام حسین علیه السلام، ص ۲۷۰.
  - ۳- مقتل مقرر، ص ۳۲۹ و ۳۳۰، لمعات الحسین، ص ۹۲.



چشمان خود را به آسمان بلند نموده، در دعا به درگاه حضرت حدیث عرض کرد: «صبراً علی قضائک یا رب لا اله سواک یا غیاث المستغیثین»<sup>(۱)</sup>؛ «شکیبا هستم بر تقدیرت و بر فرمان جاری توای پروردگار من! معبودی جز تو نیست ای پناه پناه آورندگان!»

وقتی امام حسین علیه السلام را با تیر زدند، کف دست خود را از خون خویش پر کرد و بر سر و روی خویش ریخت و فرمود: [می خواهم] خدا را این گونه آغشته به خون ملاقات کنم».<sup>(۲)</sup>

همه اصحاب و یاران حضرت نیز مانند آن بزرگوار عاشقانه و آگاهانه به استقبال شهادت شتافتند و صحنه های بدیعی از حماسه و عرفان آفریدند؛ شجاعان رشیدی چون: ابوالفضل العباس، علی اکبر، قاسم بن حسن، حبيب بن مظاهر و.... به عنوان نمونه در شب عاشورا. مسلم بن عوسجه گفت:

«سوگند به خدا، اگر بدانم که کشته می شوم، سپس زنده گشته باز، کشته می شوم و آن گاه مرا بسوزانند و

ص: ۱۸۹

---

۱- مقتل مقرر، ص ۳۳۱؛ اسرار الشهادة، ص ۴۲۳.

۲- لهوف، ص ۱۲۴، بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۵۴.

خاکسترم را بر باد دهند و هفتاد بار با من چنین کنند تا در کنار تو جان دهم، هرگز از تو جدا نمی شوم» (۱).

زهیر بن قین نیز در مقابل تهدید شمر گفت:

«آیا مرا از مرگ می ترسانی؟ به خدا سوگند، مرگ برای من، ارزشمندتر از زیستن با شما است» (۲).

## ب. مظاهر و تجلیات قیام مهدوی

### اشاره

یکی از پیوندها و اشتراکات نهضت حسینی و انقلاب مهدوی، همسانی و همگونگی مظاهر و جلوه های حماسی \_ عرفانی آن دو است؛ یعنی، این دو قیام، مظهر اتم و اکمل خدا محوری، حق خواهی، قیام به حق، عزت مندی، اقتدار و ظفر مندی است. پیروزی از آن هر دو است؛ چه اینکه نهضت خونین عاشورا، پیروزی واقعی را از آن خود کرد و پس از مدتی طومار امویان را در هم پیچید و جان ها و دل های آزادگان را حرارت و روشنی بخشید. قیام مهدوی نیز در تمام ابعاد و محور های انقلاب، پیروز و غالب خواهد

ص: ۱۹۰

---

۱- ارشاد مفید، ص ۳۱۵.

۲- تاریخ طبرسی، ج ۲، ص ۳۲۰.

بود و با شکست و نابودی تمامی دشمنان حق و اعداء الله، زیباییها، فضیلتها، نیکیها، خوشیها و... راتحقق خواهد بخشید.

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مظهراتم اسمای الهی و خاتم الاوصیاء است و همه فضایل و ویژگیهای پیامبران و صالحان در او بروز و ظهور می یابد. نتیجه و ثمره برنامه ها و آرمانهای انبیا و اوصیاء، در عصر او و به دست او ظاهر می شود. او ذخیره و بقیه الله بر روی زمین و میراث دار رسولان و امامان است. او در هم شکننده صولت و قدرت جباران و گردن کشان و نابود کننده دشمنان خدا و ستمگران و جنود شیطان است.

عصر ظهور و حاکمیت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف عصر ایمان، نورانیت، عدالت، عقلانیت، حقیقت و عبودیت است و دوران او، دوران ظهور مهر و قهر الهی به نحو کامل است. قهر و غضب خداوند بر دشمنان و مهر او به مستضعفان و صالحان، در وجود مبارک امام علیه السلام جلوه گر است. جامعه جهانی در آن زمان، جامعه ای است که غرق در فساد و تباهی است؛ ظلم و ستم بیداد

ص: ۱۹۱

می کند و طاغوتیان و شریران بر جان مال مردم مسلط می شوند. اخلاق رذیله و رفتار های گناه آلود شیوع یافته و تبعیض و ناامنی، خونریزی و... جهان را فرا می گیرد. عدالت و معنویت کم فروغ گشته و ظلمت و جهالت مدرن گسترش می یابد و...

رفع همه این کاستی ها و مشکلات و اصلاح امور، نیاز به یک دگرگونی واقعی در روحيات و اخلاق مردم و انقلاب توفنده علیه صاحبان زر و زور و تزویر (گروه باطل) دارد.

تا انقلابی در دل ها و قیامی علیه شرّها، صورت نگیرد، مشکلات بشر باقی خواهد ماند و او رنگ آرامش، آسایش و تعالی را نخواهد دید. اما با لطف و عنایات الهی و قیام فراگیر و گسترده حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و اقدامات تبلیغی و هدایتی او، انسان ها به رشد فکری و اخلاقی خواهند رسید و تمامی موانع شکوفایی و بالندگی روحی و مادی آنان، از بین خواهد رفت.

برای قیام علیه همه شرور و مفسد و انقلاب علیه همه مفسدان و جباران، باید قاطع، توانا، مقتدر و با صلابت بودی و برای اصلاح جامعه انسانی و

تغییر رفتارها و پندارها نیز باید مهرورز و با عطوفت بود و با اقدامات فرهنگی و تبلیغی و تربیت و تعلیم، بر دل‌ها حکومت کرد. این امر در عصر ظهور، به طور کامل بروز یافته و جامعه آرمانی اسلام شکل خواهد گرفت.

قیام مهدوی، در امتداد نهضت عاشورا و جلوه کامل و گسترده‌ای از آن خواهد بود؛ از این رو دارای تجلیات و مظاهر حماسی \_ عرفانی مشترکی با آن است.

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف حجت خدا، خاتم اوصیا، رهایی بخش امت، مهدی منتظر، باعث، وارث، خلف صالح، قائم به حق، مظهر دین، دادگستر، بقیه الله، صاحب الزمان، صاحب شمشیر، امام منتظر برای تأسیس حکومت عدل الهی و... است. (۱)

او یکتا مظهر و مصداق این اسامی و القاب شریف است و هرگز احدی در اینها با او شریک نیست. او ثمره مقدس شجره نبوت، عصاره دودمان

ص: ۱۹۳

---

۱- ر. ک: بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۱۳؛ کشف الغمه، ج ۳، ص ۲۵۶ و ۳۰۹؛ منتخب الاثر، ص ۲۵۶ و ۳۴۵.

امامت، خلف شایسته محمد صلی الله علیه و آله و سلم و علی علیه السلام است. پرچم حقّ به دست با کفایت او است که هر کس به او چنگ زند، نجات می یابد و هر کس تخلف کند، هلاک می شود... (۱) «پایان تاریخ» شاهد ظهور و بروز این اوصاف و ویژگی ها است.

این مظاهر و تجلیات را می توان بر اساس اوصاف و ویژگی های که برای امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بر شمرده شده، تبیین و بررسی کرد. امام رضا علیه السلام در یک حدیث طولانی، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را چنین توصیف می کند: «... یكون اعلم الناس و احکم الناس و اتقی الناس و احلم الناس و اسخی الناس و اعبد الناس... تکون رائحتها اطیب من رائحة المشک و یكون دعاؤه مُستجاباً حتّی أنّه دَعَا عَلی صخره لانشقّت بنصفین» (۲)؛ «او دانا ترین مردمان، حکیم ترین آنان، پرهیز گار ترین ایشان، بردبار ترین مردمان، سخی ترین آنان و عابد ترین همگان است. عطر وجودش از هر مشکی خوشبو تر است. دعایش همواره به

ص: ۱۹۴

---

۱- ر. ک: یوم الاخلاص، ج ۱، ص ۰۹؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۴۱؛ الغیبه طوسی، ص ۱۶۴.

۲- الزام الناصب ص ۹؛ یوم الخلاص، ج ۱، ص ۱۳۲.

اجابت می رسد. اگر در مورد سنگی دعا کند، از وسط به دو نیم می شود...».

البته از آنجایی که ظهور و قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ابعاد جهانی و گسترده تری دارد؛ ویژگی ها و ظهورات خاصی هم خواهد داشت و جلوه های حماسی و عرفانی آن، کامل تر و عام تر خواهد بود. در نهایت باید دانست که مصاف نهایی حق و باطل، بایسته ها و الزامات خاص خود را دارد و برای پیروزی در آن، نیاز به امکانات و توانایی ها و قدرت ویژه و فراوانی هست. نتیجه و ثمره پیروزی در آن نیز، بسیار گسترده و فراگیر بوده و جلوه ها و ظهورات کامل تر و درخشان تری دارد.

ابعاد حماسی \_ عرفانی این مظاهر و ویژگی ها، در امتداد ظهورات و زیبایی های عاشورا است و وجود آنها به طور اتم و اکمل برای غلبه و چیرگی حق بر باطل و نور بر ظلمت، بایسته و ضروری است. در اینجا به بعضی از این اوصاف و ویژگی ها اشاره می شود:

ص: ۱۹۵

یکی از ابعاد مهم و برجسته قیام مهدوی، الهی بودن آن و تحقق و ظهور کامل عبودیت و حاکمیت آیین یکتا پرستی در آن است. حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بقیه الله، وجه الله، ولی الله، خلیفه الله، عین الله، حجه الله، الخاشع لله و القائم بامر الله است؛ یعنی، وجود آن حضرت دارای چند بعد عرفانی و اخلاقی برجسته و آشکار است:

الف. ارتباط و پیوند ویژه با باری تعالی؛

ب. مجلا و مظهر کامل اسماء الله؛

ج. احیاگر و برپا دارنده دستورات الهی و تعالیم دینی؛

د. تحقق بخش عبودیت و یکتا پرستی.

بر اساس این اشاره، حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مظهر نورانیت جهان و زداینده ظلمت و شیطننت است؛ یعنی، ریشه کنی تمامی نمودهای باطل بر اساس خدا گرایی و خدا محوری. در روایات به زیبایی این مسئله مورد توجه قرار گرفته است.

«مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در برابر خداوند و جلال الهی، بسیار فروتن است؛ همچون عقاب، به هنگامی که بال خویش فرو



گشاید (خاشع لله كخشوع النسر لجناحه(۱)) و سر به زیر انداخته از اوج آسمان فرود آید. مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در برابر جلال خداوند، چنان خاشع و قروتن است که شیشه در برابر آتش خضوع دارد (المهدی خاشع لله كخشوع الزجاجة) (۲). خدا و عظمت او در وجود او متجلی است و همه هستی او را در خود فرو برده است. (۳)

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف عادل است و خجسته و پاکیزه. او ذره ای از حق را فرو نگذارد. خداوند دین اسلام را به دست او عزیز گرداند...همواره بیم خداوند را به دل دارد و به مقام تقرّبی که در نزد خدا دارد، مغرور نمی شود (۴).

امام رضا علیه السلام می فرماید: «یکون اولی بالناس من انفسهم و اشفق علیهم من آبائهم و امهاتهم و یکون اشدّ الناس تواضعا لله و یکون آخذ الناس بما یأمر به و اکف الناس عمّا ینهی عنه (۵)»؛ «او برای مردم از خودشان اولی تر، از پدر و مادر شان

ص: ۱۹۷

- 
- ۱- الملاحم و الفتن، ص ۵۸؛ الامام المهدی، ص ۹۷.
  - ۲- المهدی، ص ۲۶۶؛ الحاوی الفتاوی، ج ۲، ص ۱۴۷.
  - ۳- المهدی الموعود، ج ۱ ص ۲۸۱ و ۳۰۰.
  - ۴- خورشید مغرب، ص ۳۰.
  - ۵- الزام الناصب، ص ۱۰؛ یوم الخلاص، ج ۱، ص ۱۲۹.

مهربان تر و در برابر خدا از همه متواضع تر است. آنچه به مردم فرمان دهد، خود بیش از دیگران به آن عمل می کند و آنچه مردم را از آن نهی کند، خود بیشتر از همگان از آن پرهیز می کند».

امام کاظم علیه السلام در باره او می فرماید:

«... بأبي من لا يأخذه والله لومه لائم، مصباح الدجى بأبي القائم بأمر الله(۱)؛ «... پدرم فدای کسی که در راه خدا سرزنش ملامت گران در او تأثیر نمی گذارد. او چراغ هدایت در تاریکی های مطلق است. پدرم فدای کسی که به امر خدا قیام می کند (بأبي القائم بأمر الله). او ماه تابانی است که بر سراسر گیتی غلبه می کند و کلمه توحید را در سراسر جهان کامل و حاکم می سازد (تمم کلمه الاخلاص لله على التوحيد(۲)). هنگامی که قیام می کند، جز خدای تبارک و تعالی پرستیده نمی شود (إذا قام القائم، لم يعبد الا الله عزّ و جلّ(۳)). در زمان او امر خداوند برتری داده شده و دین خدا ظاهر می گردد»

ص: ۱۹۸

---

۱- بحار الانوار، ج ۸۶ ص ۸۱.

۲- بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۲۶۸؛ بشاره الاسلام، ص ۶۰.

۳- منتخب الاثر، ج ۲، ص ۵۸۷.

(یعلی امر الله و یظهر دین الله)؛ به همین جهت آن حضرت نماد و مظهر کامل دین خواهی و بر پادارنده شریعت است (هو القائم بالحقّ و المظهر للمدین (۱)). به یقین با ظهور نور خداوند بر روی زمین (تشرق الارض بنور ربّها (۲))، تمامی مظاهر و جلوه های شرک، کفر، نفاق، فساد، ظلمت و... به دست حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بر چیده خواهد شد.

## ۲. عزیز و آزاد مردم

همان گونه امام حسین علیه السلام مظهر عزّت و افتخار بود و زیر بار بیعت و سازش با طاغوت زمان نرفت، امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز در اوج عزّت و سربلندی زندگی می کند و جلوه گاه تام و تمام افتخار و عزّت مندی است؛ به طوری که در هیچ وقت و برهه ای، بیعت هیچ ستمگر و ظالمی را بر عهده ندارد و آزاد و سرفراز از همه قید و بندها است. براساس روایات فراوان، قائم علیه السلام قیام می کند، در حالی که بیعت هیچ کس بر عهده او نخواهد بود (يقوم القائم و لیس فی عنقه

ص: ۱۹۹

- 
- ۱- منتخب الاثر، ج ۲، ص ۴۶۷؛ اعلام الوری، ص ۴۰۰.
  - ۲- کمال الدین، ج ۲، ص ۳۴۵، ح ۳۱؛ اعلام الوری، ص ۳۹۱.

بیعه لأحد(۱)).

امام صادق علیه السلام نیز فرمود: «يقوم القائم علیه السلام و ليس لأحد في عنقه عقد ولا عهد ولا بیعه»؛ «قائم زمانی که قیام کند، بیعت، پیمان و عهد هیچ کس را بر گردن ندارد (۲)».

امام حسن مجتبی علیه السلام فرموده است: «اما انه ما منّا احد الاّ و يقع في عنقه بیعه لطاغیه زمانه الاّ القائم»؛ «هر یک از ما [مطابق حکمت خدا] در گردنش برای طاغوت زمانش بیعتی هست، به جز قائم علیه السلام».

— رهبر و امامی که وظیفه مبارزه نهایی با گروه باطل و نابودی طاغیان و جباران را بر عهده دارد، از هر قید و بندی آزاد است و هیچ گردنکش و ستمگری بر او امر و نهی نمی کند و تسلط ندارد. چنین امامی بر اوضاع و احوال زمان ها آگاه است و در اوج عزت و حریت زندگی می کند. بعد از قیام خود نیز این عزت و آزادگی را به همه ارزانی خواهد داشت و دشمنان حق را ذلیل خواهد کرد. خود آن حضرت در توفیق شریف

ص: ۲۰۰

---

۱- منتخب الاثر، ص ۳۵۷، ج ۱.

۲- منتخب الاثر، ص ۳۵۷، ج ۲؛ الغیبه نعمانی، ص ۸۹ و ۱۰۰.

می نویسد: «أنتی اخرج حین اخرج و لا- بیعه لاحد الطوغیت فی عنقی (۱)»؛ «من وقتی که قیام می کنم، بیعت هیچ یک از طاغوت های زمانه در گردنم نیست».

آن حضرت نه تنها، زیر بار بیعت هیچ حکومت ظالمانه و جابرانه ای نرفته و در اوج عزّت و افتخار زندگی می کند؛ بلکه خود عزیز کننده اسلام و مسلمین و خوار کننده دشمنان است؛ چنان که در دعای افتتاح از خداوند می خواهیم:

«الهم انا نرغب الیک فی دوله کریمه تعزّ بها الاسلام و اهله و تدلّ بها النفاق و اهله»؛ «خدایا: از تو امید داریم که دولت با کرامت امام زمان را به ظهور آوری و اسلام و اهلش را با آن عزّت بخشی و نفاق و اهل آن را ذلیل و خوار گردانی».

در دعای ندبه نیز امام زمان علیه السلام را چنین خطاب می کنیم:

«این مُعزّ الاولیاء و مُدلّ الاعداء»؛ «کجاست آن عزّت دهنده دوستان و خوار کننده دشمنان».

همچنین می گوییم: «این قاصم شوکه

ص: ۲۰۱

المعتدين»؛ «كجاست آن حاکم قدرتمندی که شوکت و عزت تجاوزگران را در هم می شکند».

### ۳. جهاد گر و قیام کننده به حق

مرحله سرنوشت ساز حیات طئیه بشری، با حضور و ظهور امام معصوم علیه السلام شروع می شود. در این مرحله امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از پرده غیبت بیرون می آید و ظهور می کند. او قیام علیه جبهه کفر و باطل را رهبری می کند و با تمام توان و قدرت و با یاری صالحان و حق جوینان، به مصاف نهایی با جنود شیطان می رود.

یکی از مباحث قابل توجه درباره قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، وقوع آن در روز عاشورا است؛ یعنی، انقلاب مهدوی، نهضتی عاشورایی و حسینی و علیه تمام یزیدیان و طاغوت های زمان است. امام باقر علیه السلام می فرماید: «کأني بالقائم يوم عاشورا يوم السبت قائماً بين الركن والمقام وبين يديه جبرئيل ينادي: البيعه لله فيملأها كما ملئت ظلماً وجوراً (۱)»؛ «گویا حضرت قائم علیه السلام را می بینم که روز عاشورا روز شنبه بین رکن و مقام

ص: ۲۰۲

---

۱- الغیبه طوسی، ص ۲۷۴؛ کشف الغمه، ج ۳، ص ۲۵۲.

ایستاده و جبرئیل پیش روی او ندا می‌کند: بیعت برای خداوند است. پس زمین را پر از عدل می‌کند؛ همان گونه که پر از ظلم و جور شده بود».

جبهه مبارزه و جهاد امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، همه زمین را در برمی‌گیرد. از مکه و سرزمین نور و ایمان شروع می‌شود و با فتح کشورهای غیر اسلامی و غیر مذهبی، پایان می‌یابد و همه مردم روی زمین را در برابر اسلام و آیین یکتاپرستی، تسلیم می‌کند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: «لا تقوم الساعة حتی یقوم قائمٌ للحقِّ مِنَّا و ذلک حین یأذن الله عزوجل له و من تبعه نجا و من تخلف عنه هلك. . .»<sup>(۱)</sup>؛ «قیامت برپا نمی‌شود جز هنگامی که قائمی از ما بر حق قیام می‌کند و این هنگامی است که خداوند اذن ظهور می‌دهد. کسی که از او پیروی کند، نجات می‌یابد و کسی که از او تخلف کند، هلاک می‌شود...».

همچنین فرمود: «... و ینادی منادٍ من السماء: ألا- إنَّ فلاناً بن فلان هو المهدی قائم آل محمد، فاسمعوا له و اطیعوا و ذلک الصوت صوت جبرائیل حین یدعو للبیعه فی

ص: ۲۰۳

صبيحه يومَ الخلاص(۱)؛ «...منادی از آسمان ندا می کند که فلانی پسر فلان، مهدی و قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم است. به فرمان او گوش فرا دهید و از او اطاعت کنید. این صدا، ندای جبرئیل خواهد بود که در بامداد روز رهایی، در میان آسمان و زمین این چنین ندا خواهد کرد».

مصلح نهایی در این دوره، همه موانع رشد و کمال انسان ها را با قدرت نابود می کند و متناسب با عظمت و بزرگی کار و هدفی که در نظر دارد؛ مبارزه و جهادی عظیم و گسترده تدارک می بیند و چون اجرای عدالت اجتماعی دقیق و واقعی و برقراری حاکمیت مستضعفان و قطع دست مستکبران مالی و سیاسی و نظامی و کنار زدن آنان از کلیه مراکز قدرت اجتماعی، کاری بس عظیم و بزرگ است و نابودی تمام منابع قدرت اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و نظامی را در گام های نخست لازم دارد و این چنین انقلابی به سادگی و بدون کارشکنی های بزرگ و مخاطره آمیز و ویرانگر

ص: ۲۰۴

---

۱- کشف الغمه، ج ۳، ص ۲۶۰ و ۲۷۷، بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۸۱.



انجام نخواهد یافت. بنابراین تنها با حرکت نظامی و نیروهای بزرگ می توان به مقصد اصلی دست یافت و چون هدف هر چه والا-تر و بزرگ تر و جهانی تر باشد، مبارزه و جهادی بزرگ تر و خستگی ناپذیرتر لازم دارد و هدف از قیام و انقلاب امام قائم، عظیم ترین آرمان و هدفی است که همه پیامبران و مصلحان دلسوز در سر داشتند. از این روز این قیام همراه مبارزه و جهادی عظیم تر و خروشان تر از همه درگیری ها و جهادهای حق طلبانه تاریخ خواهد بود(۱).

در روایتی از امام علی علیه السلام آمده است: «بابی ابن خیره الاماء \_ یعنی القائم من ولده \_ یسومهم خسفاً و یسبهم بكأس مصبره و لا یعطیهم الا السیف هر جا...» (۲)؛ «... پدرم فدای فرزند بهترین کنیزان \_ یعنی امام قائم \_ که ظالمان و بدکاران را خوار و ذلیل خواهد کرد و جام زهر آگین به کامشان خواهد ریخت و با شمشیر، با آنان برخورد خواهد کرد».

به همین جهت امام جواد علیه السلام می گوید: «ما

ص: ۲۰۵

---

۱- عصر زندگی، ص ۶۶.

۲- کمال الدین، ج ۱، ص ۲۲۷.

مَنَّا الا- و هو قائم بامر الله عزوجل و هاد الى دين الله و لكنَّ القائم الَّذِي يُطَهِّر الله به الارض من اهل الكفر و الجحود و يملأها عدلاً و قسطاً هو الَّذِي تخفى على الناس و لادته... (۱)؛ «هیچ کس از خاندان ما نیست، جز اینکه او قیام به امر خدا کرده و به سوی دین الهی هدایت می کند؛ ولی آن قائمی که خداوند زمین را به وسیله او از اهل کفر و انکار پاک و مطهر می گرداند و آن را پر از عدل و قسط می کند، آن کسی است که ولادتش مخفی بوده است...».

#### ۴. امام منصور

یکی از ویژگی ها و جلوه های خیره کننده قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، یاری و نصرت خداوندی از آن است. از روایات مختلف استفاده می شود که به هنگام ظهور، رعب و خوف او در دل های سپاه کفر و نفاق می افتد و وقتی آن حضرت قصد جایی را می کند، دشمن پیشاپیش دچار وحشت می شود؛ به صورتی که توانایی ایستادگی و مقاومت در برابر سپاهیان حق را از دست می دهد.

همچنین از مزایا و ویژگی های بارز

ص: ۲۰۶

آن حضرت این است که علاوه بر عنایات و تأییدات مستقیم الهی، ملائکه آسمان و فرشتگان نیز به یاری او می شتابند و این چیزی است که برای پیامبر اسلام واقع شده؛ ولی برای امامان معصوم و دیگران صورت نگرفته است.

بر این اساس امدادهای الهی، گاهی در قدرتی است که خداوند به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف داده است که با انجام کراماتی، مشکلات را از سر راه برمی دارد و یا به وسیله رعب و ترسی است که خداوند در دل دشمن ایجاد می کند و یا اینکه خداوند ملائکه را به یاری حضرت می فرستد. در بعضی از روایات سخن از نیروهایی است که دارای خصوصیات فرشتگان بوده و منتظر حضرت هستند تا او را یاری کنند و... (۱).

رسول خدا فرموده است: «و ینصره بالرعب فیملأ الارض قسطاً و عدلاً...» (۲)؛ «خداوند او را با رعبی که در دل های مخالفان

ص: ۲۰۷

---

۱- ر. ک . آینده جهان، ص ۱۹۲ - ۱۹۴، چشم اندازی به حکومت مهدی، ص ۱۳۰ و ۱۳۱.

۲- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۴۸.

می افکند، یاری می کند؛ پس زمین را از عدل و داد آکنده می سازد...».

امام باقر علیه السلام فرمود: «القائم منا منصور بالرعب مؤيد بالنصر تطوى له الارض... (۱)»؛ «قائم ما یاری شده با سپاه ترس و تأیید شده به وسیله نصرت الهی است. زمین برای او در هم پیچیده می شود».

امام صادق علیه السلام درباره آن حضرت می فرماید: «... يؤئده بثلاثه اجناد: بالملائكة و المؤمنین و الرعب و خروجه كخروج رسول الله...» (۲)؛ «[خداوند] او را با سه سپاه تأیید و یاری می کند: فرشتگان، مؤمنان و ترس (رعب در دل دشمنان) و خروج او، مانند خارج شدن پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم است».

از پیامبر اکرم نقل شده است: «تظهر دين الله ويؤيد بنصر الله وينصر بملائكة الله...»؛ «دین خدا را در جهان آشکار می کند. با نصرت و یاری الهی تأیید و با فرشتگان پروردگار پشتیبانی خواهد شد». امام باقر علیه السلام نیز فرمود: «لو قد قام

ص: ۲۰۸

---

۱- کمال الدین، ج ۱، ص ۳۳، ج ۱۶.

۲- الغیبه نعمانی، ص ۱۹۸، ج ۹؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۵۶، ج ۱۹.

قائم آل محمد لنصره الله بالملائكة (۱)؛ «اگر قائم آل محمد قیام کند، خداوند او را با فرشتگان یاری خواهد فرمود».

همچنین فرمود: «گویی قائم را در نجف کوفه می بینم که با پنج هزار فرشته، از مکه به سوی نجف شتافته جبرئیل از دست راست و میکائیل از سمت چپ و شعیب بن صالح در پیشاپیش و مؤمنان در اطراف او حرکت می کنند. او سپاهیان را در شهرها پخش می کند؛ قسطنطنیه، چین و کوه های دیلم را فتح می کند...» (۲).

بر این اساس یکی از مظاهر و جلوه های قدرت خداوندی، نصرت و یاری ویژه او از خلیفه و حجتش بر روی زمین و در جهت پیروزی و غلبه نهایی بر کفر و شرک و ستم است.

#### ۴. قائد عادل

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مظهر و مجلای اسم عادل خداوند و ظاهر کننده و آشکار سازنده عدالت، دادگری، قسط و عدل الهی بر روی زمین است. او رهبری

ص: ۲۰۹

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۰۵ و ۵۰۶.

۲- ارشاد مفید، ص ۳۴۱؛ منتخب الاثر، ص ۳۱۲.

عادل (القائد العادل) و گسترش دهنده عدالت (الباسط العدل) است و چنان عدل و دادی از آن حضرت دیده می شود که بشر تاکنون مثل آن را ندیده و نشنیده است.

او خود، مظهر و نماد کامل «عدل» است و به دست او گرمی و حرارت عدالت بر دل ها، جان ها، خانه ها، شهرها و فکرها نفوذ می کند و جامعه آرمانی اسلام شکل می گیرد.

این خصوصیت و ویژگی امام زمان (آکنده ساختن جهان از عدل و داد)، چنان است که گویا از تمام خصایص و مزایای آن حضرت، مشهورتر و نمایان تر است و به مجرد ذکر جمله «يَمَلَأُ اللهُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا...»، فوری برای شنوندگان، امام زمان تداعی می شود. شاید رمز آن، کثرت تکرار این مطلب و واژه در اخبار شیعه و سنی است. به طوری که صاحب منتخب الاثر می گوید: ۱۴۸ حدیث متضمن این نکته است. در روایت مشهور از نبی اکرم نقل شده است: «لم تنقض الايام و الليالي حتى يبعث الله رجلا من اهل بيتي يواطى اسمه اسمي يملأ الارض عدلاً و

قسطاً كما مُلئت ظلماً و جوراً»(۱)؛ «روزگار به پایان نمی رسد تا اینکه خداوند مردی از خاندان من را \_ که هم نام من است \_ برمی انگیزد؛ او زمین را پر از عدل و داد می کند، چنان که پر از ظلم و جور شده است».

نکته بسیار قابل توجه آنکه این عدل فراگیر و جهانی، مقتضای آن ظلم ها و ستم های جهانگیر و عمومی است که همه جا را فرا گرفته و کام همه را تلخ ساخته است. روزگاری بر بشر می گذرد که ظلم، اجحاف، تعدی و تجاوز به حقوق هم و ناپاکی و نادرستی همه را به ستوه آورده است و همگان در آه و ناله از دست یکدیگرند. چنین وضع آشفته و رنج باری که عمدتاً از ناحیه طاغوتیان، جباران، حاکمان جائر و ستمگر بر مردم تحمل می شود، خود به خود روزگاری را می طلبد که عدل و پاکی و تقوا بر سر آن جامعه پرتواندازد و حلاوت عدل و عدالت کام همه را شیرین

ص: ۲۱۱

حضرت علی علیه السلام خطاب به فرزند بزرگوارش امام حسین علیه السلام \_ که در راه تحقق عدالت و معنویت شهید گردید \_ فرمود: «التاسع من ولدك يا حسين هو القائم بالحق و المظهر للدين و الباسط للعدل...» (۲)؛ «نهمین فرزند تو ای حسین! قائم به حق است. دین را آشکار می سازد و عدالت را در روی زمین می گستراند». شخصی از امام صادق علیه السلام درباره سلطان عادل پرسید؛ آن حضرت ضمن برشمردن امامان معصوم، به حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف اشاره فرمود: «السلطان العادل... هو سلطان بعد السلطان الی ان ینتهی الی السلطان الثانی العشر (۳)». همچنین درباره آن حضرت آمده است: «القائد العادل الحافظ لما الستودع (۴)»؛ «رهبری عادل و نگهبان آنچه که به او امانت داده شده است».

دولت آن حضرت بر رفع ظلم و ستم و حکومت عادلانه استوار است؛ چنان که

ص: ۲۱۲

---

۱- علی کریمی جهرمی، خصائص الحججه، شمس ولایت، سال ۸۲، ص ۷۵.

۲- منتخب الاثر، ص ۴۶۷؛ بشاره الاسلام، ص ۵۲، اعلام الوری، ص ۴۰۰.

۳- منتخب الاثر، ص ۳۶۵، ج ۱۶.

۴- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۶۹، ج ۱۵۸.



امام صادق علیه السلام فرمود: «اذا قام حکم بالعدل و ارتفع فی ایامه الجور و امنّت به السبل... (۱)»؛ «چون مهدی قیام کند، به عدالت داوری می کند و در زمان او ستم ریشه کن می شود و راه ها امن می گردد». در روایت بسیار زیبایی آمده است: «اما والله لیدخلنّ عدله جوف بیوتهم کما یدخل الحرّ و القرّ» (۲)؛ «بدانید به خدا سوگند: همان طور که سرما و گرما به خانه مردم نفوذ می کند، عدالت او به درون خانه هایشان راه می یابد» و نیز: «یحییها بالقائم فیعدل فیها فیحی الارض بالعدل بعد موتها بالظلم (۳)»؛ «خداوند زمین را به واسطه قائم زنده می کند؛ پس او در آن عدالت می ورزد و در نتیجه زمین با عدالت او حیات می یابد، بعد از آنکه با ستم ظالمان مرده بود». همچنین در روایتی آمده است. «فیریکم عدل السیره (۴)»؛ «به شما نشان خواهد داد که سیرت عدل و حکومت عادلانه

ص: ۲۱۳

- 
- ۱- کشف الغمه، ج ۲، ص ۴۶۵؛ ارشاد، ج ۲، ص ۳۸۴.
  - ۲- الغیبه، نعمانی، ص ۲۹۷، ج ۱؛ اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۴۴، ج ۵۲۹.
  - ۳- کمال الدین، ج ۲، ص ۶۴۸، بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۵۴.
  - ۴- نهج البلاغه، خطبه ۱۳۸.

## ۵. صاحب قدرت و شجاعت

دو ویژگی و جلوه بارز امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، «قدرت و توانایی کم نظیر» و «شجاعت و اقتدار منحصر به فرد» است. او قائم بالسیف، صاحب السیف، صاحب رایت محمدی و دارنده صولت علوی است.

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در برابر گروه باطل و جنود شیطان، با قدرت، اقتدار و شجاعت کامل ظاهر می شود و در راه و کار خود، سازش پذیر و خائف نیست. او در اجرای احکام و تعالیم دینی و مبارزه با ظالمان و حق گریزان، قاطعیتی شگرف دارد. او مظهر عطوفت، رحمت و مهر الهی است و با بندگان صالح خدا و مظلومان و مستضعفان، با شفقت و دلسوزی رفتار می کند؛ در عین حال مظهر خشم و غضب الهی بر فاسدان و ظالمان نیز هست. و بدین جهت با دشمنان خدا با شدت و قدرت برخورد می کند.

اگر این شدت و اقتدار نباشد، امکان ریشه کنی ظلمت، جهالت، جنایت و رذالت وجود ندارد و صاحبان زر و

زور و تزویر باز میدان دار و یکه تاز خواهند بود. در احادیث آمده است: «از شمشیر برنده و اراده قاطع امام و یارانش، همه اهریمنان می هراسند و ترسی گران بر روان دژخیمان خون آشام سایه می افکنند و لرزه بر اندام خود کامگان و طاغوتیان می افتد». درباره ظهور آن حضرت آمده است: «یظهر صاحب الرايه المحمديه والدوله الاحمديه القائم بالسيف و الحال . . . (۱)»؛ «صاحب رایت محمد و بنیانگذار دولت احمدی ظهور می کند؛ در حالی که شمشیر در دست دارد».

امام صادق علیه السلام فرمود: «کلنا قائم بامر الله واحد بعد واحد؛ حتی یجیء صاحب السیف فاذا جاء صاحب السیف جاء بامر غیر الذی کان»؛ (۲) «همه ما قائم به امر خداییم، یکی پس از دیگری تا زمانی که صاحب شمشیر بیاید. وقتی صاحب شمشیر آمد، امر و دستوری غیر از آنچه بود، می آورد».

آن حضرت همچنین فرمود: «لو قد قام القائم ما احتاج الی مسائلتکم عن ذلك و لاقام فی کثیر منکم من اهل

ص: ۲۱۵

---

۱- منتخب الاثر، ص ۲۱۰، ج ۵۱؛ ینایع الموده، ج ۲، ص ۴۸۸.

۲- کافی، ج ۱، ص ۵۳۶، ج ۲؛ بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۱۸۹.

النفاق حدّ الله؛ (۱) هنگامی که قائم قیام می کند، نیازی ندارد که از شما درخواست یاری کند و نسبت به بسیاری از منافقان حدّ الهی را جاری می سازد».

اینها درباره اقتدار و سازش ناپذیری او با مفسدان و تبه کاران است و باید توجه کرد که آن حضرت از نظر قدرت بدنی و شجاعت نیز بی نظیر است. پیشوای ششم می فرماید: «یکون قویا فی بدنه، حتّی لو مَیّد یده الی اعظم شجره علی وجه الارض لقلعها و لو صاح بین الجبال لتدکدکت صخورها»؛ (۲) «بدنش آن قدر قوی خواهد بود که اگر دستش را به سوی بزرگ ترین درخت روی زمین دراز کند، آن را از ریشه بیرون می آورد و اگر در میان کوه ها نهیب بزند، صخره هایش فرو می ریزد». درباره سپاهیان آن حضرت نیز آمده است: «یخرج بجیش لو استقبل به الجبال لهدمها و اتّخذ فیها طریقاً»؛ (۳) «با سپاهی حرکت می کند که اگر با کوه ها رو به رو شوند، کوه ها

ص: ۲۱۶

---

۱- وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۳۵؛ التهذیب، ج ۶، ص ۱۷۲.

۲- کشف الغمه، ج ۲، ص ۳۱۴.

۳- همان، بشاره الاسلام، ص ۱۸۳.

را در هم می ریزند و از دل کوه ها راه بر می گزینند».

این بدان معنا است که قیام حضرت مهدی و پیروزی او بر دشمنان، نیاز به امکانات و توانایی های ویژه ای دارد و این امر به راحتی به دست نخواهد آمد.

مفضل بن عمر می گوید: در حضور امام صادق علیه السلام شنیدم که از حضرت قائم یاد شد؛ پس عرض کردم: همانا امیدوارم کار ایشان به آسانی صورت پذیرد؛ فرمود: «آن امر صورت نمی پذیرد تا اینکه عرق و خون بسته شده را برطرف سازید(۱)».

### ۶. ظلم ستیز و ستم سوز

در قسمت های پیشین اشاره شد که یکی از ویژگی های برجسته امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مبارزه بی امان او با ظلم و ستم و بیداد گری است. در واقع عصر ظهور، دوران ریشه کنی ظلم و جور و نابودی ستمگران و جباران است.

آن حضرت نه تنها ریشه بیداد را می کند؛ بلکه زمینه ها و بسترهای آن

ص: ۲۱۷

را نیز از میان برمی دارد و جهان را از لوث این کژتابی و کج روی پاک می سازد. او تمامی حاکمان جابر و ستمگر را برکنار می کند و قدرت های جور را در هم می شکند... .

از آنجایی که پیش تر در این باره بحث شده، تنها به بعضی از روایات مربوط اشاره می شود. امام رضا علیه السلام می فرماید: «الرابع من ولدی ابن سیده الاماء يطهر الله به الارض من كل جور و يُقدّسها من كل ظلم. . .»؛ <sup>(۱)</sup> «چهارمین فرزند من پسر بانوی کنیزان است که خداوند به وسیله او، روی زمین را از هر گونه ظلم و ستم پاک و پاکیزه می گرداند».

امام صادق علیه السلام می فرماید: «يبید الظلم واهله یقیم الدین (۲)»؛ «ستم و ستمگران را ریشه کن می سازد و دین را استوار می دارد». در روایتی آمده است: «لیعزلنَّ عنکم امراء الجور و لیطهرنَّ الارض من کل غاش (۳)»؛ «حکمرانان ستم پیشه را عزل می کند و زمین را از هر انسان نیرنگ باز و فریب کار

ص: ۲۱۸

---

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۱؛ منتخب الاثر، ص ۲۲۰.

۲- بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۸۴؛ منتخب الاثر، ص ۴۹۰.

۳- بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۱۲۰.

پاک می سازد». همچنین: «فاذا اراد الله عزوجل ان يعيد الاسلام عزيزاً قسم كل جبار عنيد. . .»؛ (۱) «هنگامی که خداوند اراده کند عظمت اسلام را بازگرداند، [به دست مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف] همه ستمگران سرکش و عنود را هلاک می سازد».

## ۷. پاک کننده زمین از شرک، فساد و نفاق

یکی از مشکلات همیشگی بشر \_ که ناشی از شیطنت و اغواگری ابلیس است \_ وجود انواع شرها، رذایل و پلیدی های فکری، اخلاقی و عقیدتی است! اینها مبنا و خاستگاه جبهه باطل و زمینه ساز ظلمت، جهالت و دنائت است. ظهور و بروز این مشکلات در عصر امام حسین علیه السلام باعث انحراف در دین، بدعت، دنیا گرایی و خلافت فاسقان و بداندیشان بود که آن حضرت با قیام خونین خود، توانست تا حدی اسلام و جامعه مسلمین را از خطرات آن مصون نگه دارد. اما در عصر ظهور و قبل از آن، مشکلات یاد شده گسترده تر، شدیدتر و خطرناک تر خواهد بود و تا زمانی که از اساس و ریشه از

ص: ۲۱۹

بین نروند، جامعه بشری همچنان در تاریکی، فساد و رذالت خواهد ماند.

اینها نمودهای واقعی جبهه باطل و در جهت تحقق حاکمیت شیطان است و تا زمانی که از بین نروند، امکان اصلاح جامعه، احیای دل ها نجات بشر و گسترش فضیلت ها وجود نخواهد داشت؛ به همین جهت است که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ریشه تمامی شرور و مفسد را برخواهد کند و اهل نفاق و شرک و فتنه را سرکوب خواهد ساخت. در روایات حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با عناوینی چون: کشنده فاجران (قاتل الفجره) و از بین برنده کافران (قاتل الکفره) و... معرفی شده است: «اوامیر امیران، قاتل تبه کاران، آقای دو جهان و... است». (۱)

آن حضرت هر کجا منکری را ببیند، آن را انکار می کند (لا یری منکر الا انکره) (۲) و هر کجا شرکی ببیند، ریشه کن می سازد (حتی لا یكون شرک علی ظهر الارض). شر از جهان رخت برمی بندد (یذهب الشر) و خیر باقی

ص: ۲۲۰

---

۱- ینابیع الموده، ج ۳، ص ۱۱۲.

۲- یوم الخلاص، ج ۷، ص ۹۱.



می ماند (ببقی الخیر). (۱) خداوند به وسیله او فتنه های جانکاه را آرام و ساکن می سازد (یطفی به الفتنة الصماء و تأمن الارض) (۲) و باطل را ریشه کن می نماید (یحق الله به الحق و یزهق الباطل ۱). در روی زمین کافری نمی ماند؛ جز اینکه ایمان می آورد و شخصی ناشایست نمی ماند جز اینکه به صلاح و تقوا می گراید (لا- ببقی کافر الا- امن و لا- طالح الا- صلح). (۳) خداوند به دست او زمین را از لوث کافران و منکران پاک می کند (یطهر الله به الارض من اهل الکفر و الجهود) (۴) و روح دزدگی و ستیزه جویی را از بین می برد (یذهب الزمان الکلب). او دشمنان خدا را هر کجا بیابد، طعمه شمشیر می سازد (یقتل اعداء الله حیث ثقفهم) و همه را در مانده و مستاصل می کند (ان للاعداء یومئذ الصلّم و الاستئصال). (۵) در روی زمین کافری نمی ماند جز اینکه ایمان می آورد (لا ببقی کافر الا امن) و شخص ناشایستی نمی ماند

ص: ۲۲۱

- 
- ۱- یوم الخلاص، ج ۲، ص ۶۰۲، ص ۶۱۹.
  - ۲- یوم الخلاص، ج ۳، ص ۶۶۳، ۶۴۰.
  - ۳- منتخب الاثر، ص ۶۸۷؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۸۰.
  - ۴- الزام الناصب، ص ۶۸.
  - ۵- یوم الخلاص، ج ۲، ص ۵۹۶ و ۱۰۴۷.

جز اینکه به صلاح و تقوا می گراید (و الاطالح الاصلح). (۱)

بدین ترتیب مصاف نهایی حق و باطل، با رهبری امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و به پیروی از امام حسین علیه السلام شکل می گیرد و حق پیروز و باطل نابود می شود.

ص: ۲۲۲

---

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۸۰؛ منتخب الاثر، ص ۴۸۷.

فصل ۵: مصاف نهایی حق و باطل (انقلاب جهانی مهدوی)

اشاره

ص: ۲۲۳

یکی از قیام‌ها و انقلاب‌های بسیار مهم و تأثیرگذاری که در آینده رخ می‌دهد، قیام جهانی مهدوی و خیزش صالحان و مستضعفان عالم، علیه مستکبران و ستمگران است. این پدیده مهم و سرنوشت ساز، تغییرات و تحولات بنیادینی را در کل جهان و در ارزش‌ها، باورها، تفکرات، سیاست، اجتماع و اقتصاد به وجود می‌آورد و باعث دگرگونی‌های اساسی، در بسیاری از ابعاد و زوایای زندگی بشری می‌شود. در این انقلاب شکوهمند، مسیر حرکت تاریخ تغییر یافته و در جایگاه اصلی خود قرار می‌گیرد و توده‌های عمومی برای رسیدن به جامعه موعود، تحت فرمان رهبری الهی، خیزش و نهضت فراگیری را شکل می‌دهند.

بر اساس روایات، انقلاب و حرکت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف بعد از فراهم شدن زمینه‌ها و آمادگی‌های منطقه‌ای و

ص: ۲۲۴

جهانی نهضت از شهر مکه آغاز می گردد. با شروع قیام، از مناطق مختلف جهان (به خصوص ایران و یمن)، نیروهای انقلابی دست به کار شده و به یاری رهبری نهضت می شتابند و در طول انقلاب بر تعداد یاران و گروه های مبارز و مجاهد افزوده می شود. در نهایت درگیری هایی بین انقلابیون و نظام های حاکم (در حجاز، عراق، شام، روم و...) رخ می دهد که منجر به شکست همه مخالفان انقلاب جهانی می گردد. قیام بعد از ۷-۸ ماه کشمکش و نزاع، به پیروزی نهایی دست یافته و گروه های انقلابی و جهادی، بر کل جهان مسلط می شوند.

این نهضت با وحدت، همراهی، انسجام و تعامل گروه ها و بخش های مختلف جامعه جهانی شکل می گیرد و پیروز می شود. در واقع این یک انقلاب بزرگ و کاملی است که در آن، شاهد مشارکت فعال و نظام مند نهضت ها و جنبش های مبارز و پیروی و اطاعت آنان از رهبر قیام هستیم و با ساماندهی و بسیجی که صورت می گیرد، اجتماع بزرگی از صالحان، مستضعفان، شیعیان و موحدان حق طلب و عدالت گرا به وجود می آید و تا این زمینه سازی و

بسیج صورت نگیرد، امام مهدی، ظهور نخواهد کرد. در روایتی آمده است «لا ینخرج القائم عجل الله تعالی فرجه الشریف حتی تكون تکمله الحلقه. قلت: کم تکمله الحلقه؟ قال عشره آلاف»؛ (۱) «امام صادق علیه السلام فرمود: تا حلقه (گروه) تکمیل نگردهد، قائم خروج نمی کند. [راوی گوید:] پرسیدم: کامل شدن حلقه به چند نفر است؟ فرمود: ده هزار نفر».

امام باقر علیه السلام فرمود: «فیخرج بالموالی و ضعفاء الناس فیسیرون الی النخيله باعلام هدی فیکون مجمع الناس کلها بالفاروق»؛ (۲) «شیعیان و مستضعفان خروج می کنند و با پرچم های هدایت به سوی نخلیه می روند. آن روز مردم در فاروق گرد می آیند». در این روایت تأکید بر حضور عمومی مردم (مجمع الناس) در منطقه مشخصی به نام فاروق شده است و اینان جمع نمی شوند مگر برای انقلاب.

با آغاز انقلاب جهانی مهدوی علیه السلام و دعوت عمومی، حق طلبان، صالحان و مردم رنج دیده و از همه جا مأیوس (مستضعفان)، گرداگردش حلقه می زنند و با او بیعت می کنند. در اندک زمانی،

ص: ۲۲۶

---

۱- الغیبه نعمانی، ص ۳۰۷.

۲- بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۲۷۴؛ بشاره الاسلام، ص ۵۹.

سپاه انبوهی از مردان شجاع و فداکار و اصلاح طلب جهان، برایش مجهز می شوند و در تمامی صحنه ها و مصاف ها، به پیروزی دست می یابند.

در روایتی درباره گستردگی و فراگیری این قیام آمده است: «[یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف] شرق و غرب جهان را فتح و تمام موجودات جهان را مسخر می کنند. هر یک از آنان نیروی چهل مرد دارد و قلوبشان از پاره های آهن سخت تر است؛ به طوری که اگر در راه هدف به کوه های آهن برخوردند، آنها را پاره می کنند و تا وقتی که خشنودی خدا فراهم نشود، دست از جنگ بر نمی دارند»<sup>(۱)</sup>.

برخی از این ائتلاف ها و گروه های انقلابی و رهبران آنها عبارت اند از:

۱. سید حسنی و سید حسینی...<sup>(۲)</sup> و یا سید خراسانی.<sup>(۳)</sup>

۲. قیام سید هاشمی از گیلان، با یاری سید مشرقی [از خراسان] (يقوم... واحد

ص: ۲۲۷

---

۱- کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۳؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۲۷.

۲- یوم الخلاص، ج ۲، ص ۱۰۲۶.

۳- الغیبه نعمانی، ص ۱۳۵.

۳. نهضت مردی از ایرانیان مقیم کوفه با گروهی از مستضعفان (یخرج رجل من موالی اهل الکوفه فی الضعفاء). (۲)

۴. خیزش مردی از اهل بیت او (مهدی علیه السلام) از مشرق (یخرج قبل المهدی رجل من اهل بیته فی المشرق) (۳) و یا پرچم هایی از مشرق به رهبری مردی از تمیم (به نام شعیب بن صالح) (یقودها رجل من تمیم). (۴)

۵. قیام مردی از قزوین هم نام با یکی از پیامبران. (۵)

۶. خروج جوانانی از منطقه خودشان به رهبری مردی به نام صالح (یخرج الیهم فتیان من محالهم...). (۶)

۷. جنبش مردی از اولاد امام حسین علیه السلام از مشرق (یخرج رجل من ولدالحسین). (۷)

۸. حرکت شعیب بن صالح از سمرقند

ص: ۲۲۸

۱- الزام الناصب، ص ۱۸۸.

۲- بشاره الاسلام، ص ۱۰۲.

۳- الملاحم و الفتن، ص ۵۳.

۴- یوم الخلاص، ج ۲، ص ۱۰۳۶.

۵- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۱۳.

۶- الملاحم و الفتن، ص ۱۱۲.

۷- بشاره الاسلام، ص ۵ و ۱۳.



(یکون خروج شعيب بن صالح من سمر قند) (۱) و....

با بررسی وضعیت این گروه های انقلابی \_ که شاید بعضی از آنها اشاره به یک شخص یا گروه باشد \_ روشن می شود که طیف ها و دسته های مختلفی از مناطق جهان به یاری قیام حضرت مهدی علیه السلام می شتابند.

گویا این گروه بندی، در دو طیف مصاف، محقق می شود و هر کدام در ساختاری معین و متحد قرار گرفته و آماده نزاع می شوند. در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: «دنيا به آخر نمی رسد تا وقتی که ندا کننده ای از آسمان بانگ می زند که ای اهل حق! یک جا جمع شوید، پس همه آنها در یک سرزمین جمع می شوند (یا اهل الحق اجتمعوا فیصیرون فی صعید واحد). بعد از آن دفعه دیگر ندا می کنند: ای اهل باطل! یک جا جمع شوید، پس اینان نیز در یک سرزمین جمع می شوند (یا اهل الباطل اجتمعوا فیصیرون فی صعید واحد)». (۲) امام رضا علیه السلام می فرماید: «سوگند به خدا که اگر

ص: ۲۲۹

---

۱- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۱۳.

۲- الغیبه نعمانی، ص ۳۲۰، ح ۹.

قائم ما قیام کند، خداوند شیعیان را از همه شهرها نزد او گرد می آورد» (۱).

## آغاز قیام

### اشاره

بر اساس روایات، قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با ۳۱۳ تن یار خاص شروع می شود؛ لکن فعالیت و تلاش برای گسترش انقلاب به دیگر نواحی جهان و آزادی ملت های در بند، پس از گرد آمدن ده هزار تن آغاز می گردد. شکی نیست که به تدریج بر تعداد این گروه افزوده شده و مبارزان و گروه های انقلابی دیگر وارد صحنه قیام می شوند. البته قبل از ظهور آن حضرت نیز نهضت های آزادی بخشی در اقصی نقاط جهان (به خصوص ایران و یمن) به وجود آمده و زمینه را برای آغاز انقلاب فراهم می سازند. نکته قابل توجه اینکه گروه ها و اقشار مختلف مردم \_ حتی فرشتگان \_ جزء حامیان این نهضت بوده و با آن همراه و هماهنگ خواهند بود. امام باقر علیه السلام می فرماید: «شیعیان و یاران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از سراسر زمین به سوی وی

ص: ۲۳۰

حرکت می کنند؛ زمین زیر پایشان جمع می شود و باطنی الارض به امام می رسند و با او بیعت می کنند»<sup>(۱)</sup>. امیرمؤمنان علی علیه السلام می فرماید: «هنگامی که مهدی ظهور می کند، نام او بر سر زبان ها خواهد بود و وجود مردم سرشار از عشق به مهدی است؛ به گونه ای که جز نام او، هیچ نامی در یاد و زبان آنان نیست و با دوستی او، روح خود را سیراب می کنند»<sup>(۲)</sup>. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: «مهدی از امت من، ظهور می کند؛ خداوند او را به عنوان فریاد رس انسان ها می فرستد. آن زمان مردم در نعمت به سر خواهند برد»<sup>(۳)</sup>. عموم مردم جهان، نه تنها از ظلم ها و جنگ ها و فساد ها دلزده و رنجیده اند؛ بلکه واقعاً خواهان عدالت و منجی عادل و عدل گستر هستند و به همین جهت از این انقلاب پشتیبانی خواهند نمود.

گروه های خاص انقلابی، در روایات به شرح زیر معرفی شده اند:

ص: ۲۳۱

۱- عقد الدرر، ص ۶۵.

۲- احقاق الحق، ج ۱۳، ص ۳۲۴.

۳- عقد الدرر، ص ۱۶۷.

وقتی نهضت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از مکه آغاز می شود، مورد پشتیبانی و حمایت ۳۱۳ تن از انسان های صالح، وارسته، شجاع و برگزیده قرار می گیرد. آنان ضمن شناخت امام عجل الله تعالی فرجه الشریف با او بیعت می کنند و اطاعت و فرمان بری کامل خود را اعلام می دارند. پس از آن هدایت و کنترل اوضاع را در مکه به دست گرفته و عهده دار مسؤولیت های مختلف (نظامی، امنیتی، فرهنگی و...) می شوند. آنان پرچمداران نهضت و فرماندهان نظامی هستند که پس از پیروزی قیام و تسلط بر جهان، حکومت مناطق و کشورهای مختلف را در دست می گیرند. امام صادق علیه السلام می فرماید: «گویا قائم را بر فراز منبری در کوفه می بینم و پیرامون او، یارانش قرار دارند که ۳۱۳ تن به تعداد اصحاب بدر می باشند. آنان پرچمداران قیام (اصحاب الاولویه) و حاکمان زمین از سوی خداوند در بین بندگان او هستند».<sup>(۱)</sup> این ۳۱۳ تن از اطراف جهان و دورترین نقطه ها جمع شده و به قائم علیه السلام می پیوندند؛ چنان که در

ص: ۲۳۲

---

۱- کمال الدین، ج ۲، ص ۶۷۲؛ اثبات الهداه، ج ۳، ص ۴۹۴، ح ۲۴۷.

حدیثی از امام باقر علیه السلام بیان شده است: «خداوند [برای قائم] از دورترین شهرها (من اقصی البلاد) به تعداد مجاهدان بدر، ۳۱۳ تن مرد را جمع می کند» (۱). آن حضرت همچنین می فرماید: «هسته مرکزی یاران قائم، ۳۱۳ تن هستند؛ برخی از آنان در روز روشن با نام و نشان و حسب و نسب شناخته شده و به طور آشکار به وسیله ابرها به سوی آن حضرت می شتابند و برخی همان گونه که شبانگاه بر بستر خویش خفته اند، بدون وعده و آگاهی پیشین [در مکه] به خدمت سالار خویش مفتخر می گردند» (۲).

امام صادق علیه السلام نیز می فرماید: «یاران مهدی از کران تا کران گیتی به سوی او می شتابند و زمین زیر پای آنان بسان طوماری، در هم پیچیده می شود تا هر چه سریع تر به مکه برسند و با آن گرامی بیعت کنند» (۳). یعنی، همه چیز دست به دست هم می دهند که آنان هر چه زودتر به امام برسند و اطاعت

ص: ۲۳۳

---

۱- بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۱۰.

۲- الغیبه نعمانی، ص ۳۱۲، باب ۲، ح ۸؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۶۹.

۳- الفصول المهمه، بخش ۱۲؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۴.

و فرمان بری خود را اعلام کنند. هنگام ظهور، نخستین کسانی که پس از جبرئیل امین با امام قائم علیه السلام بیعت می کنند، همین ۳۱۳ تن هستند. این مطلب را امام باقر علیه السلام در ضمن حدیثی بیان کرده است. (۱) پس از این بیعت است که قیام شروع می شود و یاران حضرت به ده هزار تن می رسند. اینان افرادی نیرومند و رشیدند که تحت لوای امام و فرماندهی ۳۱۳ تن مکه را فتح می کنند و به طرف مدینه و سپس کوفه حرکت می نمایند. (۲)

## ۲. بسیج نیروهای رزمی (منابع)

### ۱-۲. نیروی انقلابی ده هزار نفری

پس از حضور ۳۱۳ تن از یاران خاص در رأس قیام مهدوی، ده هزار نیروی سازمان دهی شده، به آنان می پیوندند و نهضت را آغاز می کنند. امام باقر علیه السلام فرمود: «فاذا اجتمع اليه العقده و هو عشرة آلاف رجل خرج...»؛ «آن گاه که ده هزار نفر نزد او گرد آیند [از محل اولیه قیام، به

ص: ۲۳۴

---

۱- ر.ک: بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۱۷.

۲- ر.ک: حضرت مهدی فروغ تابان ولایت، ص ۱۷۴.

سوی دیگر مناطق] حرکت خواهد کرد». (۱) امام صادق علیه السلام فرمود: «قائم در میان کمتر از فئه (گروه) خروج نخواهد کرد و فئه از ده هزار کمتر نیست». (۲) ابوبصیر نیز می گوید: مردی از امام صادق علیه السلام پرسید: چند نفر با قائم خروج می کنند؟ مردم می گویند با او ۳۱۳ تن به تعداد مجاهدان بدر خروج می کنند؟ فرمود: به جز [اینها] در بین عده ای اولوالقوه (نیرومند)، خروج می کند و اینها کمتر از ده هزار نفر نیستند». (۳) بر اساس روایتی امام علی علیه السلام می فرماید: «مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با لشکری دوازده هزار نفری یا پانزده هزار نفری از مکه حرکت می کند و در دل دشمنان ترس و وحشت می اندازد...». (۴)

## ۲-۲. هفتاد هزار صدیق و ۳۶ هزار محافظ

امام باقر علیه السلام می فرماید: «وقتی قائم ظهور می کند و به کوفه وارد می شود، خداوند از ورای کوفه، هفتاد هزار صدیق را بر می انگیزد که یار و یاورش

ص: ۲۳۵

۱- کمال الدین، ج ۱، ص ۳۳۱.

۲- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۴۵۶، ح ۵۴۹.

۳- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۲۹، ص ۲۳۴.

۴- معجم احادیث الامام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ج ۱، ص ۴۰۸.

باشند»<sup>(۱)</sup>. علاوه بر این در روایتی آمده است «تعداد محافظان وی ۳۶ هزار نفراند و بر سر هر یک از بزرگ راه های منتهی به بیت المقدس، دوازده هزار نفر مستقر می شوند»<sup>(۲)</sup>.

### ۳-۲. تمامی شیعیان

طبرسی صاحب مجمع البیان ذیل آیه «اینما تكونوا یات بکم الله جمیعاً» می نویسد: «در اخبار اهل بیت علیه السلام نقل شده که مقصود اصحاب مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آخر الزمان است» و امام رضا علیه السلام فرمود: «به خدا قسم! وقتی قائم ما قیام کند، خداوند همه شیعیان ما را از تمام مناطق به دور او جمع خواهد کرد»<sup>(۳)</sup>.

### ۲-۴. سایر گروه ها

نیروهای انقلابی، منحصر در این تعداد نیست؛ چنان که حر عاملی می گوید: «در روایت است که تعداد

ص: ۲۳۶

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۸۴، ج ۷۸۸.

۲- عقد الدرر، ص ۱۴۳.

۳- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۲۴، ج ۴۱۵.



یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف صد هزار نفر است» (۱) حتی بر اساس روایتی عده ای از پیروان ادیان دیگر و صالحانی که از دنیا رفته اند (و رجعت کرده اند)، به انقلاب جهانی مهدوی می پیوندند. امام صادق علیه السلام فرمود: «هنگامی که قائم آل محمد ظهور کند، تعدادی از پشت کعبه بیرون می آیند که عبارت اند از: ۲۷ نفر از قوم موسی (آنان که به حق قضاوت می کردند)، هفت نفر از اصحاب کهف، یوشع وصی موسی، مؤمن آل فرعون، سلمان فارسی، ابادجانه انصاری و مالک اشتر» (۲) و... .

در کنار این گروه های انقلابی، زنان مبارز و مجاهد نیز حضور داشته و با تمام توان به یاری نهضت خواهند شتافت. نخستین گروه از زنانی که جزء یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف قرار می گیرند، کسانی اند که در زمان او زندگی کرده و همانند دیگر اصحاب به هنگام ظهور در مکه به انقلابیون می پیوندند. امام باقر علیه السلام می فرماید: «و یجیء و الله ثلاثمائة عشر رجلاً فیهم خمسون امرأه یجتمعون

ص: ۲۳۷

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۷۸؛ بشاره الاسلام، ص ۱۹۰.

۲- روضه الواعظین، ج ۲، ص ۲۶۶.

بمکه...»(۱)؛ «به خدا سوگند! ۳۱۳ تن می آیند که پنجاه تن از این عده زن هستند که [بدون هیچ قرار قبلی] در مکه کنار یکدیگر جمع خواهند شد...». علاوه بر این عده، سیزده زن نیز از یاران امام عجل الله تعالی فرجه الشریف خواهند بود. مفضل بن عمر می گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: «همراه قائم، سیزده زن هستند». عرض کردم آنان چه می کنند و چه نقشی دارند؟ فرمود: «زخمی ها را مداوا می کنند و از بیماران پرستاری می نمایند؛ همچنان که همراه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بودند».(۲)

### ۳. نیروهای بزرگ انقلابی

#### اشاره

بر اساس روایات چندین جنبش و گروه انقلابی عظیم به یاری نهضت جهانی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می شتابند و با تمام وجود در پیروزی آن می کوشند. مهم ترین این نهضت ها، جنبش سید خراسانی و سید حسنی از ایران و جنبش یمانی از یمن است. علاوه بر اینها، دسته ها و گروه های مختلفی نیز به قیام حق

ص: ۲۳۸

---

۱- الغیبه نعمانی، ص ۲۷۹؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۳۳.

۲- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۷۵؛ دلائل الامامه، ص ۳۵۹.

### ۱-۳. نهضت مردم مشرق زمین

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده است: «یخرج ناسٌ من المشرق یوطنون للمهدی»<sup>(۱)</sup>؛ «مردمی از مشرق خروج می کنند و برای حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف زمینه سازی می نمایند» و نیز می فرماید: «اهل بیت من به سختی دچار بلاها و گرفتاری ها می شوند و آن گاه خداوند پرچم های سیاهی را از طرف مشرق می فرستد. هر کس آنها را یاری کند، خدا را یاری کرده است و هر کس آنها را زبون سازد، خدا را زبون ساخته است. این پرچم ها به اهتزاز در می آید تا با مردی که هم نام من است، بیعت نموده و او را به رهبری خود انتخاب کنند و خدایش او را تأیید می کند»<sup>(۲)</sup> از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده است: «پرچم های بی نام و نشان از خاور زمین به اهتزاز در می آید که از پنبه و کتان و ابریشم نیست. آنها را بر سر نیزه ها می زنند و نام رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم بر آنها نقش می شود و آنها را مردی از آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم رهبری می کند. چون از مشرق حرکت می کنند،

ص: ۲۳۹

---

۱- کشف الغمه، ج ۳، ص ۲۶۷؛ منتخب الاثر، ص ۳۰۴.

۲- یوم الخلاص، ج ۲، ص ۱۰۳۷.

عطر آنها در مغرب بهتر از مشک و عنبر به مشام می رسد»<sup>(۱)</sup>.

با بررسی احادیث مربوط به نشانه های ظهور روشن می شود که به احتمال زیاد منظور از مشرق، ایران است که نهضت های مردمی برای یاری حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از آنجا شروع می شود که در سطور بعدی به آن پرداخته می شود.

## ۲-۳. نهضت بزرگ ایرانیان

امام باقر علیه السلام می فرماید: «نیروهایی با پرچم های سیاه \_ که از خراسان قیام کرده اند \_ در کوفه فرود می آیند و هنگامی که مهدی علیه السلام در شهر مکه ظهور می کند، با او بیعت می کنند»<sup>(۲)</sup>. در روایتی از آن حضرت آمده است: «گویی گروهی را با چشم خود می بینم که از خاور زمین خروج کرده اند، حق را مطالبه می کنند و به آنان داده نمی شود. آن گاه شمشیرهای خود را حمایل می کنند. پس آن را نمی پذیرند و قیام می کنند و پرچم های خود را به دست حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می سپارند»<sup>(۳)</sup>. روایات،

ص: ۲۴۰

---

۱- الزام الناصب، ص ۲۵۸؛ یوم الخلاص، ج ۲، ص ۱۰۴۵.

۲- عقد الدرر، ص ۱۲۹؛ الحاوی للفتاوی، ج ۲، ص ۶۹.

۳- الزام الناصب، ص ۱۸۸؛ یوم الخلاص، ج ۲، ص ۱۰۶۵.

بیانگر آن است که سید خراسانی هم زمان با خروج سفیانی در ایران قیام می کند و زمانی که سپاه سفیانی مشغول کشتار مردم عراق هستند، با سپاهی بزرگ از ایران برای نجات مردم و به خصوص شیعیان و مهتّیا سازی کوفه برای ورود مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف، رهسپار عراق می گردد. فرماندهی نیروهای ایرانی، شعیب بن صالح است که از مردان شجاع نامی است. سفیانی که از حرکت سپاه خراسانی با خبر می شود سپاهی را برای مقابله با او می فرستد که در طرف جنوب ایران در منطقه ای به نام استخر به هم می رسند و نبرد شدیدی در می گیرد. بر اثر شجاعت و فداکاری سپاه ایران، سپاه سفیانی شکست می خورد و عقب نشینی می کند.

امام باقر علیه السلام در حدیثی طولانی می فرماید: «سفیانی، لشکری را به سوی کوفه می فرستد که هفتاد هزار نفرند؛ آنها در آنجا به قتل و کشتار و اسارت مردم می پردازند. در چنین شرایطی پرچم هایی از سوی خراسان به رهبری سید خراسانی (بقیاده الخراسانی)، نمایان می شوند که منزلگاه ها را با سرعت چشمگیری طی

کرده و پشت سر می گذارند و در میان آنها، عده ای از اصحاب حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف هستند»<sup>(۱)</sup> و «... وقتی سپاه سفیانی به سمت کوفه حرکت می کند، آنها را برای [درگیری و پیروزی بر] اهل خراسان (ایرانیان) می فرستد که آنها هم به جهت [یاری] حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خارج شده اند. سفیانی و سید خراسانی [حامل پرچم های سیاه] به هم می رسند. در خط مقدم [سپاهیان] سید خراسانی، شعیب بن صالح است. میان او و سفیانی در استخر، جنگ خانمان برانداز شدیدی صورت می گیرد که پرچم های سیاه پیروز شده و لشکر سفیانی متواری و فراری می شوند. به دنبال آن مردم آرزوی [آمدن] مهدی را می کنند و او را می جویند. او هم در مکه قیام می کند؛ در حالی که پرچم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم را به همراه دارد و آن هم در زمانی است که مردم از قیام او به خاطر شدت و مدّت بلایا و فتنه ها مأیوس شده اند»<sup>(۲)</sup>.

ص: ۲۴۲

---

۱- الغیبه نعمانی، ص ۱۸۷.

۲- بشاره الاسلام، ص ۱۷۴. و نیز ر.ک: عقداالدرر، ص ۱۲۶؛ فتن ابن حماد، ص ۸۴.

یکی از قیام‌های مردمی پیش از انقلاب جهانی مہدوی، خروج سرداری از یمن است کہ مردم را بہ راه حق و عدل دعوت می‌کند؛ نام او یمانی است. قیام وی یکی از عوامل زمینہ ساز ظهور حضرت مہدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است. این نهضت، ہدایت بخش ترین حرکت پیش از ظهور است و برافراشته شدن پرچم آن، نوید دہندہ مؤمنان منتظر است و در روایات یاری رساندن بہ آنان توصیہ شدہ است. در این رابطہ امام صادق عجل الله تعالی فرجه الشریف می‌فرماید: «قیام خراسانی و سفیانی و یمانی، در یک سال و در یک ماہ و یک روز خواهد بود و در این میان هیچ پرچمی بہ اندازہ پرچم یمانی، دعوت بہ حق و ہدایت نمی‌کند؛ چرا کہ شما را بہ [تبعیت از] امامتان دعوت می‌کند. پس از قیام یمانی، خرید و فروش اسلحہ، برای مردم و بہ خصوص مسلمانان ممنوع می‌شود و ہر گاہ [یمانی]، قیام کرد، بہ سوی او حرکت کن و بشتاب کہ آن را پرچم ہدایت خواهی یافت. احدی از مسلمانان اجازہ ندارد با او مقابلہ کند و ہر کس چنین کند، جہنمی است؛ چرا کہ یمانی بہ حق و صراط مستقیم، دعوت

می کند» (۱). خاستگاه خروج یمانی، سرزمین یمن است؛ چنان که امام باقر علیه السلام می فرماید: «سفیانی از شام و یمانی از یمن خروج می کند» (۲). یمانی پس از خروج برای نبرد با سفیانی به سوی شام می رود و در مدخل شام، با سپاه خراسانی ملاقات می کند که او نیز برای نبرد با سفیانی و برای یاری یمانی بیرون آمده است (۳). روایات می گویند: یمانی در پی نبرد سفیانی با وی، وارد عراق می شود. او بامدد از نیروی خراسانی، وارد صحنه کارزار می شود. در آن زمان اوضاع کلی جهان، در یک جنگ بزرگ فرهنگی و مدنی خلاصه می شود که میدان این جنگ، شام، فلسطین، عراق، ایران و حجاز است. در این معرکه دو دسته و سپاه، در برابر یکدیگر به مبارزه مشغولند: یاوران حضرت مهدی علیه السلام و زمینه سازان قیام ایشان، ۲. حرکت سفیانی و یاری رسانان غربی او (رومیان و یهودیان) ... (۴).

ص: ۲۴۴

---

۱- الغیبه نعمانی، ص ۱۷۱؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۲۳۲.

۲- بشاره الاسلام، ص ۱۰۰.

۳- ر.ک: بشاره الاسلام، ص ۱۲۱.

۴- ر.ک: نشانه های ظهور (پیرامون علائم حتمیه ظهور حضرت حجت)، ص ۱۲۹؛ شش ماه پایانی، ص ۹۰.



این حادثه درست قبل از زمان ظهور حجت علیه السلام است؛ چنان که کلینی از امام صادق علیه السلام نقل کرده است: «اقبل الیمانی و تحرك الحسنی و خرج صاحب هذا الامر»؛ «یمانی پیش می تازد، حسنی به جنبش درآید و صاحب این امر خروج می کند».<sup>(۱)</sup>

#### ۴. گروه های خاص

##### اشاره

در روایات به نام بعضی از گروه ها و دسته ها اشاره شده که هنگام قیام حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف یا پس از آن، از مناطق و شهرهای مختلف ظاهر شده و به یاری حضرت می شتابند. اینان جوانمردان، پاک دلان، نیکو خصلان و شجاعانی هستند که با حضور خود در جمع انقلابیون، کمک های شایانی در جهت پیروزی نهضت ارائه خواهند داد. احتمالاً آنان به فعالیت های مختلف نظامی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و علمی می پردازند که در اینجا به اسامی آنها اشاره می شود:

##### ۱-۴. اخبار

امام باقر علیه السلام می فرماید: «سیصد و اندی در میان رکن و مقام با قائم بیعت

ص: ۲۴۵

---

۱- کافی، ج ۸ و ص ۱۸۹، ح ۲۸۵.

می کنند... «اخیار» از عراق در میان آنها هستند. بر پا می دارند آنچه را که خداوند می خواهد بر پا داشته شود». (۱) اخیار به معنای نیکان و صالحان است که از یاران نزدیک امام علیه السلام بوده و در روی زمین به گردش پرداخته و به امور مردم رسیدگی خواهند کرد.

## ۲-۴. رفقا و ابدال

در روایتی آمده است «هنگامی که قائم آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم قیام می کند، خداوند اهل شرق و غرب را برای او جمع می کند، آنان مانند ابر متراکم پاییزی گرد می آیند؛ پس رفقا از کوفه و ابدال از شام هستند». (۲)

«ابدال» جمعی از صالحان هستند که در هنگام ظهور، خود را از شام به مکه می رسانند و با آن حضرت بیعت می کنند. اینان مردانی صالح، مخلص و کامل می باشند که احتمالاً امور فرهنگی را در دست بگیرند. «رفقا» نیز از کوفه می آیند و بین آنها دوستی و صمیمیت زیادی وجود دارد.

ص: ۲۴۶

---

۱- طوسی، کتاب الغیبه، ص ۷۴؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۴، ح ۶۴.

۲- منتخب الاثر، ص ۵۹۷، ح ۱؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۷.

امام باقر علیه السلام می فرماید: «سیصد واندی به تعداد اهل بدر در میان رکن و مقام با قائم بیعت می کنند: نجبا از مصر هستند...» (۱). نجبا از سرزمین مصر می آیند و افرادی پاک سرشت، خوش نفس و جوانمردند.

بر اساس روایتی: «عصاب از عراق خروج می کنند که راهبان شب و شیران روز هستند» (۲). عصاب به معنای جوانمردان رشید و نیرومند است و این ویژگی بارز یاران مهدی علیه السلام می باشد (۳).

### شکل گیری وضعیت انقلابی

وقتی که بسیج عمومی از نیروهای انقلابی صورت گرفته و آنان با سازماندهی مناسب و کار تشکیلاتی، در وضعیت انقلابی قرار گرفتند؛ جرقه های قیام جهانی زده می شود. ابتدا باید دانست که بسیج به سه شکل صورت می گیرد: بسیج تدافعی، بسیج تهاجمی

ص: ۲۴۷

---

۱- طوسی، کتاب الغیبه، ص ۴۷۶؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۳.

۲- مفید، اختصاص، ص ۲۰۸؛ بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۴.

۳- ر.ک: رحیم کارگر، آینده جهان، ص ۲۸۰-۲۷۸.

و بسیج تدارکی و این هر سه در مورد انقلاب جهانی مهدوی رخ می دهد. قیام و انقلاب ابتدا حالت تهاجمی و جنگی ندارد، بلکه نهضت مقدسی برای رهایی انسان ها و فرو کاهیدن از آلام و رنج بشری و سوق دادن آنان به کمال نهایی و سعادت سرمدی است. پیام واضح و آشکار این انقلاب «معنویت، عدالت و عقلانیت» است که همگان به آن دعوت می شوند. محمد بن مسلم از امام باقر علیه السلام درباره آیه شریف «اَمِنَ يَجِيبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَا» نقل می کند که فرمود: «... این آیه در مورد قائم است، آن گاه که خروج می کند، عمامه به سر می بندد. پس نزد مقام ابراهیم نماز می گزارد و به پیشگاه پروردگارش زاری می کند؛ آن گاه هیچ چیز و هیچ کس از سلطه و غلبه او خارج نخواهد شد».(۱)

از امام زین العابدین علیه السلام نقل شده است: «سپس در حالی که مردم اطرافش گرد آمده اند، به سمت مکه خروج می کند... [آنجا] قیام کرده، می گوید: ای مردم! من فلانی، فرزند فلانی هستم، من پسر رسول خدا هستم.

ص: ۲۴۸

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۶۴، ح ۶۴۴.

شما را به همان چیزی دعوت می‌کنم که پیامبر خدا، شما را به آن فراخوانده است»<sup>(۱)</sup> از امام صادق علیه السلام نیز نقل است که فرمود: «... به نزد مقام ابراهیم می‌آید و مردم را به حق فرا می‌خواند»<sup>(۲)</sup> گروه‌های حاکم در اقصی نقاط عالم \_ به خصوص حجاز و خاورمیانه \_ به این دعوت پاسخ منفی می‌دهند و درصدد سرکوبی این نهضت بر می‌آیند. آنان حاکمان ستمگر و مفسدی هستند که منافع نامشروع خود را در خطر می‌بینند و پیام‌های هدایت‌گونه و اصلاح‌گرایانه امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در آنان تأثیری نمی‌گذارد. صاحبان زور و تزویر و طرفداران باطل (جبهه کفر و نفاق و فساد)، هجومی گسترده علیه انقلاب جهانی آغاز می‌کنند و خواهان نابودی آن هستند. اما وقتی امام دعوت عمومی خویش را شروع می‌کند، مردم رنج‌دیده و از همه جا مأیوس گرداگردش حلقه می‌زنند و با او بیعت می‌کنند. در اندک زمانی، سپاه انبوهی از مردان شجاع و فداکار و

ص: ۲۴۹

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۸۲، ح ۷۷۱.

۲- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۸۳، ح ۷۷۹.

اصلاح گر جهان برایش مجهز می شود. در روایتی آمده است: «[یاران قائم] شرق و غرب جهان را می گیرند و تمامی موجودات جهان را مسخر می کنند. هر یک از آنان نیروی چهل مرد دارد و قلوبشان از پاره های آهن سخت تر است؛ به طوری که اگر در راه هدف به کوه های آهن برخوردند، آنها را پاره می کنند و تا وقتی که خشنودی خدا فراهم نشود، دست از قیام نمی کشند».<sup>(۱)</sup>

در آن هنگام زمامداران خودسر و ستمگران بی وجدان ندای مخالفت خود را اعلام می دارند و از مناطق مختلف و گروه های اهریمنی یاری می طلبند و از سفیانی گرفته تا یهودیان و غربیان و از قبایل عربی گرفته تا ارتش روم و روسیه، با حق طلبان و عدالت خواهان ستیزه جویی می کنند. اما آنان با هم متحد شده و به دشمنان حق و عدالت هجوم می برند و با تأییدات الهی ستمکاران را ریشه کن ساخته، از بین می برند.

ص: ۲۵۰

بسیج نیروها (گروه های ائتلافی و چالشگر) تحت رهبری امام مهدی علیه السلام، به شکل گیری دعاوی و آرمان هایی منجر می شود که با جامعه سیاسی مستقر سازگاری ندارد. این دعاوی و خواست ها بیشتر از آنکه مادی باشد، جنبه ارزشی و هنجاری دارد؛ مانند حق گرایی، معنویت گرایی، عدالت خواهی، صلح طلبی و ... این، آغاز ظهور وضعیت انقلابی است. قدرت این دعاوی (معنویت، عدالت، ظلم ستیزی، حق طلبی و...) که با اهداف بسیج هم خوان بوده، سطح تعهد عمومی را به شدت افزایش می دهد. طبقه متوسط و پایین جامعه، در این نقطه به بسیج مردم می پیوندند و یک ائتلاف مردمی فراگیر و جهانی چند طبقه ای را به وجود می آورند. شدت و گستردگی بسیج مردم در این زمان، همراه با ترکیب نیروهای مسلح، باعث ناتوانی دستگاه سرکوب دولت های جائر شده و به برقراری حاکمیت دوگانه منتهی می گردد. مصاف نهایی بین دو گروه عمده در جهان (حق و باطل)، در گستره بسیار بزرگی صورت می گیرد. امام صادق علیه السلام می فرماید: «اهل سیزده شهر و طائفه با امام قائم نبرد می کنند: اهل

مکه، اهل مدینه، اهل شام، بنی امیه، اهل بصره، اهل دشت میسان، کردها، عرب ها، ضبّه، غنی، باهله، ازد، بصره و اهل ری» (۱) امام کاظم علیه السلام درباره تفسیر آیه «وله اسلم من فی السموات و الارض طوعا و کرها» می فرماید: «این آیه درباره قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف فرود آمده است؛ هنگامی که علیه یهود، نصارا، صابئین، مادی گرایان و برگشتگان از اسلام و کافران در شرق و غرب کره زمین قیام می کند و اسلام را به آنان پیشنهاد می نماید...» (۲) «کفار، بر شهرهای پنج گانه سیحون، جیحون، دجله، فرات و نیل مسلط می شوند...» (۳) در مقابل گروه حق، به رهبری امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با شجاعت و اقتدار تمام در مقابل آنان می ایستند و تا نابودی آنها، ساکت نمی شوند.

از امام علی علیه السلام نقل شده است: «او با تعداد دوازده هزار تن حداقل و پانزده هزار تن حداکثر خروج می کند، ترس و وحشت پیشاپیش او (به دل دشمنان) راه می یابد. هر دشمنی که

ص: ۲۵۲

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۴۴، ح ۵۳؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۶۳.

۲- تفسیر عیاشی، ج ۱، ص ۱۸۳؛ اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۴۹.

۳- معجم احادیث الامام المهدی، ج ۱، ص ۲۷۴.



با وی بر خورد کند، به فرمان خدا او را از پای در آورد. شعار آنان «بمیران، بمیران» است. در راه خدا از سرزنش هیچ ملامت گری باک و هراس ندارند. در این وقت هفت لشکر از شام به سوی آنها هجوم می آورند که امام علیه السلام جملگی را شکست داده و آنها را به اسارت خویش در می آورد و محبت و نعمت و «قاصه» و «بزاره» آنها به مسلمانان بازگردد و پس از آنان جز خروج دجال، حادثه ای باقی نمی ماند. پرسیدیم: قاصه و بزاره چیست؟ فرمود: امام زمان، حکومت را به دست می گیرد، به گونه ای که کسی هر چه خواهد، بگوید و از هر چیزی نهراسد». (۱) شعرانی می گوید: «هنگامی که حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به مغرب زمین می رسد، بخشی از مردم به سوی او رفته، می گویند: ای ولی الله و حجت خدا! جزیره اندلس را یاری کن که خود و مردمش هلاک شده اند». (۲) امام صادق علیه السلام می فرماید: «در آن روز هر کسی از

ص: ۲۵۳

---

۱- نسخه خطی ابن حماد، ص ۹۶ (به نقل از: عصر ظهور، ص ۳۳۶).

۲- احقاق الحق، ج ۱۳، ص ۲۶۰.

فرزندان علی علیه السلام که در مدینه باشد، به مکه می‌گریزد تا در آنجا به صاحب این امر ملحق گردد و صاحب این امر رهسپار عراق شده و لشکری را به مدینه گسیل می‌دارد تا مردم آن سامان در امنیت به سر برند و مردم دوباره به مدینه برگردند»<sup>(۱)</sup>.

امام رضا علیه السلام می‌فرماید: «به خدا قسم! وقتی قائم ما قیام کند، خداوند همه شیعیان ما را از تمام مناطق به دور او جمع خواهد کرد»<sup>(۲)</sup>. حضرت باقر علیه السلام می‌فرماید: «گویا قائم را می‌بینم که سربازانش را به سراسر جهان گسیل می‌دارد»<sup>(۳)</sup>. و نیز «مهدی علیه السلام، یاران خود را برای گرفتن بیعت، به سراسر جهان می‌فرستد و ستم و ستمگران را نابود می‌کند و شهرهای گشوده شده، برای او تثبیت می‌گردد و خداوند به دست مبارکش، قسطنطنیه را می‌گشاید»<sup>(۴)</sup>.

با وحدت و انسجامی که در صفوف انقلابیون به وجود می‌آید و رهبری بی‌بدیل امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف پیروز و موفقیت

ص: ۲۵۴

---

۱- کافی، ج ۸، ص ۲۲۴.

۲- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۲۴، ح ۴۱۵.

۳- ارشاد مفید، ص ۳۴۱؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۷.

۴- ابن طاووس، ملاحم، ص ۶۴.

کامل نصیب حق طلبان می شود و صالحان و شایستگان جانشین مجموعه قبلی می شوند.

از آنجایی که انقلاب مهدوی، فراگیر و جهان شمول است و بسیج منابع نیز به صورت گسترده از نیروهای انقلابی صورت می گیرد، انتقال قدرت نیز فراگیر بوده و شامل همه نظام های سیاسی حاکم بر جهان می شود. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در مرحله آغازین پیروزی، همه حکام جور و ستم را بر کنار می کند و صالحان حق طلب و عدالت گستر را به جای آنها منصوب می نماید: «... ليعزلنَّ عنكم امراء الجور وليطهرنَّ الارض من كلِّ غاش»؛<sup>(۱)</sup> «... حکمرانان ستم پیشه را عزل می کند و زمین را از هر انسان نیرنگ باز و فریبکار پاک می سازد». امام باقر علیه السلام می فرماید: «هنگامی که امام قائم قیام می کند، دولت باطل بر چیده می شود (اذا قام القائم ذهب دوله الباطل)»<sup>(۲)</sup> و «همانا نابودی پادشاهان ستمگر و ظالم به دست قائم ما است (ان زوال ملک

ص: ۲۵۵

---

۱- بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۱۲۰.

۲- منتخب الاثر، ص ۵۸۷، ح ۴۰۳.

الجباریه و الظلمه علی ید القائم منّا» (۱). به این ترتیب همه شهرها و کشورهای جهان را یک به یک از دست حکام فسادگر و ظالم خارج می کند و انقلاب جهانی خود را به همه جای عالم گسترش می دهد. این خیزش و جنبشی است که حق طلبان و مستضعفان عالم را در خود جای می دهد و در نتیجه اتحاد فراگیر و کنش جمعی و همگانی، به پیروزی می رسد. آنچه در این قیام نمود بیشتری دارد، شمول نجات بخشی و حق گستری آن، به همه طبقات و گروه های جامعه و به تمامی کشورها و مناطق عالم است. این نشانگر گسترده بودن وضعیت انقلابی و در نتیجه حتمی بودن انتقال قدرت است.

امام باقر علیه السلام می فرماید: «قائم سه پرچم را برای [عملیات در] سه نقطه آماده می کند: پرچمی را به قسطنطنیه گسیل می دارد و خداوند آنجا را برای او می گشاید. پرچم دیگری را برای چین می فرستد و آنجا نیز به دست حضرت گشوده می گردد و پرچم سوم را به کوه های دیلم می فرستد و آنجا نیز

ص: ۲۵۶

به تصرف نیروهایش در می آید»<sup>(۱)</sup> از امام علی علیه السلام نقل شده است که فرمود: «مهدی می رود تا در بیت المقدس فرود آید، خزائن را نزد او می آورند. عرب و غیر عرب و جنگ افروزان و رومیان (غربیان) و دیگران، جملگی به اطاعت وی در می آیند»<sup>(۲)</sup>.

«... سفیانی بیعت خود را از امام علیه السلام باز پس می گیرد... آن گاه لشکریان خود را برای مبارزه با آن حضرت بسیج می کند. امام علیه السلام وی را شکست داده و خداوند رومیان (غربی ها) را نیز به دست آن بزرگوار شکست خواهد داد»<sup>(۳)</sup>.  
امام باقر علیه السلام می فرماید: «... خداوند به دست او سرزمین های روم، چین، ترک، دیلم، سند، هند، کابل، شام و خزر را می گشاید»<sup>(۴)</sup>.

از نتایج درخشان انقلاب مهدوی، به وجود آمدن وحدت و انسجام پایدار در جهان است. در روایتی درباره امام

ص: ۲۵۷

---

۱- اثبات الهداه، ج ۳، ص ۵۸۵.

۲- نسخه خطی ابن حماد، ص ۹۶ (به نقل از: عصر ظهور، ص ۳۳۶).

۳- نسخه خطی ابن حماد، ص ۹۷.

۴- الغیبه نعمانی، ص ۱۰۸؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۴۸.

عصر عجل الله تعالى فرجه الشريف آمده است: «هو الذى يجمع الكلم و يتم النعم»<sup>(۱)</sup>؛ «او کسی است که وحدت کلمه را ایجاد می کند و نعمت را کامل می سازد».

ص: ۲۵۸

---

۱- يوم الخلاص، ج ۲، ص ۶۶۳.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: [www.ghaemiyeh.com](http://www.ghaemiyeh.com)

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه



بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می  
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه  
اول

وب سایت: [www.ghbook.ir](http://www.ghbook.ir)

ایمیل: [Info@ghbook.ir](mailto:Info@ghbook.ir)

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹



مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

# گامی

WWW



برای داشتن کتابخانه های تخصصی  
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

**[www.Ghaemiyeh.com](http://www.Ghaemiyeh.com)**

[www.Ghaemiyeh.net](http://www.Ghaemiyeh.net)

[www.Ghaemiyeh.org](http://www.Ghaemiyeh.org)

[www.Ghaemiyeh.ir](http://www.Ghaemiyeh.ir)

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

